

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืม เงินของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ชื่อและนามสกุล	นางสาวอรุณศรี กงคาไส
แขนงวิชา	เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา	เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ศิริพร สัจจามันท์

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระได้ให้ความเห็นชอบการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ศิริพร สัจจามันท์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.จุฑาทิพย์ มณีพงษ์)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา เศรษฐศาสตร์ สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

.....ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล)

วันที่เดือน..... พ.ศ.....

ชื่อการศึกษา คำนคว่ำอิสระ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกร

ในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัย นางสาว อรุณศรี คงคาใส **ปริญญา** เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ศิริพร สัจจามันท์ **ปีการศึกษา** 2546

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ(1) ศึกษาถึงลักษณะและขนาดของต้นทุนทางธุรกรรม ต้นทุนในการกู้ยืมเงินจากแหล่งสินเชื่อเกษตรกรที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบันในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรจากแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่กู้ยืมเงินจากแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน และไม่เป็นสถาบัน กลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรที่กู้ยืมจาก ธกส.จำนวน 76 ครัวเรือน และครัวเรือนเกษตรกรที่กู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตรจำนวน 26 ครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 102 ครัวเรือน โดยใช้การวิเคราะห์แบบพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่กู้ยืมจากแหล่งที่เป็นสถาบัน จะมีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินสูงกว่าแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน นอกจากนี้ยังพบว่า การกู้ยืมเงินจาก ธกส.จะมีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินสูงที่สุด สำหรับต้นทุนในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันจะสูงกว่าแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์ต่ำกว่าสถาบันการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ดอกเบี้ยเงินกู้ของกลุ่มออมทรัพย์สูงกว่าสถาบันการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกษตรกรกู้เงินกับแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันในวงเงินที่สูงกว่าจะลดต้นทุนในการเปลี่ยนไปกู้เงินกับแหล่งสินเชื่อสถาบันที่คำนวณได้ ซึ่งแสดงว่าเกษตรกรคำนึงถึงโอกาสในการกู้เงินมากกว่า ต้นทุนในการกู้เงิน ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบัน พบว่า การค้าประกัน ประเภทแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบัน

คำสำคัญ ต้นทุนทางธุรกรรม ครัวเรือนเกษตรกร แม่สะเรียง

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ศิริพร สัจจามันท์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ดร.จุฑาทิพย์ มณีพงษ์ มหาวิทยาลัย
ชินวัตร ดร.ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์ รศ.ดร. อ้อทิพย์ ราษฎร์นิยม ตลอดจนคณาจารย์
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการ
ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา
ของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณคุณ รณยุทธ มโนวงศ์ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่สะเรียง
และ เจ้าหน้าที่สำนักงานสหกรณ์การเกษตรอำเภอแม่สะเรียง และ เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ
แม่สะเรียง ทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำและเอื้อเฟื้ออำนวยความสะดวกข้อมูลเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณ
เกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียงทุกท่าน ตลอดจน ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ประธานกองทุนหมู่บ้าน
ทุกท่าน ที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้
ทุกท่าน ตลอดจน เพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจตลอดมา

อรุณศรี กงกาไส

พฤษภาคม 2547

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการศึกษา.....	5
นิยามศัพท์.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.	7
งานวิจัยเกี่ยวกับสินเชื่อในชนบท.....	7
งานวิจัยเกี่ยวกับต้นทุนทางธุรกรรม.....	12
กรอบแนวคิดทางทฤษฎี.....	15
ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยต้นทุนทางธุรกรรม.....	17
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	24
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	24
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	26
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	27
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	28
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป.....	28
ส่วนที่ 2 ต้นทุนทางธุรกรรมและต้นทุนในการกู้ยืมเงิน.....	39
ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรม	59
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	60
สรุปการวิจัยและอภิปรายผล.....	60
ข้อเสนอแนะ.....	68

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	70
ภาคผนวก.....	73
ประวัติผู้ศึกษา.....	79

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1 สภาพทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกรที่ทำการศึกษานปีการ เพาะปลูก 2545/2546.....	31
ตารางที่ 4.2 อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยของครัวเรือนที่ทำการศึกษา ปีการเพาะปลูก 2545/2545.....	36
ตารางที่ 4.3 การใช้สินเชื่อเกษตรของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง ปีการเพาะ ปลูก 2545/2546.....	37
ตารางที่ 4.4 ต้นทุนทางธุรกรรมเฉลี่ยในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรอำเภอ แม่สะเรียง ปีการเพาะปลูก 2545/2546.....	46
ตารางที่ 4.5 ส่วนประกอบของต้นทุนทางธุรกรรมเฉลี่ยแยกตามแหล่งที่เป็นสถาบัน ของครัวเรือนเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง ปีการเพาะปลูก2545/2546.....	47
ตารางที่ 4.6 ส่วนประกอบของต้นทุนทางธุรกรรมเฉลี่ยแยกตามแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน ของครัวเรือนเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง ปีการเพาะปลูก2545/2546.....	48
ตารางที่ 4.7 ต้นทุนการกู้ยืมเงินเฉลี่ยแยกตามแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันและไม่เป็น สถาบัน.....	52
ตารางที่ 4.8 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยต้นทุนในการกู้เงิน 100 บาท ระหว่างกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านกับ ชกส.....	53
ตารางที่ 4.9 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยต้นทุนในการกู้เงิน 100 บาท ระหว่างกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านกับ สหกรณ์การเกษตร.....	54
ตารางที่ 4.10 จุดคุ้มทุนในการกู้เงินระหว่างกลุ่มออมทรัพย์กับแหล่งสินเชื่อที่เป็น สถาบัน.....	57
ตารางที่ 4.11 สาเหตุที่ครัวเรือนตัดสินใจกู้เงินกับแหล่งสินเชื่อ ปีการเพาะปลูก 2545/2546.....	58
ตารางที่ 4.12 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมจากแบบจำลองหลังตัด ตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญ.....	63

ณ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 ต้นทุนในการกู้ยืมเงิน.....	16

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันประเทศไทยภายใต้ระบบทุนนิยมที่เชื่อว่าระบบกลไกตลาดเป็นตัวจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพทำให้การผลิตทางการเกษตรจากการผลิตเพื่อยังชีพเปลี่ยนเป็นการผลิตที่ต้องพึ่งพาตลาด การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตทำให้เกษตรกรต้องพึ่งพาเงินทุนเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตจากโครงสร้างการผลิตเพื่อยังชีพปัจจัยการผลิตจะมีเพียงที่ดินและแรงงาน และส่วนมากเป็นแรงงานในครัวเรือน ความต้องการสินเชื่อเกษตรกรมีน้อยแต่เมื่อกลายเป็นโครงสร้างการผลิตแบบการผลิตที่ต้องพึ่งพาตลาดปัจจัยการผลิตที่สำคัญนอกจากที่ดินและแรงงาน เงินทุนเป็นปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญมากขึ้นทำให้ความต้องการสินเชื่อเกษตรกรจะมีมากขึ้น โดยทั่วไปการผลิตในภาคการเกษตรจะมีความเสี่ยงในเชิงเศรษฐกิจสูงกว่าภาคเศรษฐกิจอื่นๆ รายได้ของเกษตรกรจึงมักผันผวนไม่แน่นอน ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรโดยส่วนรวมด้อยกว่ากลุ่มคนในภาคเศรษฐกิจอื่นๆ ความแตกต่างของฐานะดังกล่าวมีแนวโน้มจะขยายมากขึ้นแนวทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรคือการจัดสรรทุนเพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสปรับปรุงและเพิ่มผลผลิตให้ดีขึ้นเพื่อเป็นการสร้างรายได้และปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง (สุชาติ ธาราดำรงเดช, 2533: 28)

เกษตรกรต้องกู้ยืมเงินทุน ซึ่งแหล่งสินเชื่อที่สำคัญของเกษตรกรแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ แหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์การเกษตร และแหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบัน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน และพ่อค้าเงินกู้นอกระบบ เป็นต้น โครงสร้างและพฤติกรรมของตลาดสินเชื่อทั้ง 2 ประเภทมีความแตกต่างกัน ประเภทแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน ธกส. จะมีบทบาทมากที่สุด โดยรัฐบาลจัดตั้ง ธกส. ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการจัดหาเงินทุนเพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และ เกษตรกร ในรูปเงินกู้เพื่อนำไปลงทุนในการประกอบอาชีพทางการเกษตรทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง หรือสินเชื่อในระยะยาว หรือนำไปลงทุนในอาชีพอื่น

ที่เกี่ยวข้องเนื่องในการเกษตรปัญหาเกี่ยวกับสินเชื่อเพื่อการเกษตรของแหล่งสินเชื่อประเภทสถาบันที่สำคัญควรมีการพิจารณา คือปริมาณเงินให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรยังไม่สามารถกระจายไปถึงมือเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง โดยธนาคารพาณิชย์พยายามที่จะปล่อยเงินให้กู้ยืมแก่เกษตรกรฐานะดีมีหลักทรัพย์ค้ำประกันเป็นส่วนใหญ่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) จะปล่อยกู้ให้กับเกษตรกรที่มีฐานะรองลงมาถึงแม้ว่า ธกส. พยายามปล่อยเงินกู้แก่เกษตรกรที่มีฐานะยากจนมากขึ้นแต่เป็นไปอย่างจำกัด ดังนั้นสิ่งที่เป็นอยู่ในตลาดสินเชื่อเพื่อการเกษตร คือ เงินทุนที่มีต้นทุนต่ำได้ถูกจัดสรรไปยังเกษตรกรที่มีฐานะดีและฐานะปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ยังมีเกษตรกรอีกมากที่ต้องการเงินกู้แต่สถาบันการเงินไม่อาจตอบสนองความต้องการได้ เนื่องจากเกษตรกรเหล่านั้นมีคุณสมบัติต่ำกว่าเงื่อนไขที่กำหนดสำหรับสาเหตุของปัญหาสินเชื่อเกษตรของประเทศไทย สุชาติ ธาราดำรงเดช (2533) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. เนื่องจากภาคการเกษตรไทยเป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูง ทั้งทางด้านการผลิต (Product Risk) และความเสี่ยงในด้านราคา (Price Risk) ทำให้สถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์หลีกเลี่ยงที่จะให้กู้แก่เกษตรกรที่ยากจน

2. ต้นทุนในการอำนวยการสินเชื่อการเกษตรอยู่ในเกณฑ์สูง ทำให้ผลตอบแทนในการอำนวยการสินเชื่อเพื่อการเกษตรค่อนข้างต่ำทำให้สถาบันการเงินพยายามจัดสรรเงินให้สินเชื่อกับลูกค้าเกษตรกรที่มีฐานะดีหรือที่มีหลักประกัน ในขณะที่เดียวกันสถาบันการเงินก็มีข้อจำกัดในด้านอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมที่ถูกจำกัดโดยนโยบายดอกเบี้ยต่ำของรัฐบาล ทำให้สถาบันการเงินในระบบไม่กระจายสินเชื่อออกไปอีก เพราะผลตอบแทนจากการอำนวยการสินเชื่อต่ำกว่าการจัดสรรให้ธุรกิจอื่นๆ

3. โครงสร้างทางการเกษตรและระบบเงินอุดหนุน ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิตในการเกษตร เป็นปัญหาการขาดกรรมสิทธิ์ที่ดินซึ่งทำให้เกษตรกรส่วนมากไม่มีหลักทรัพย์ที่จะใช้ค้ำประกันสินเชื่อ ปัญหาการเช่าที่ดินทำกิน ตลอดจนระบบข่าวสารการตลาด คลังสินค้า ยังไม่สมบูรณ์เพียงพอที่จะทำให้การผลิตและราคาผลิตผลในภาคการเกษตรมีเสถียรภาพ

4. สถาบันเกษตรกรในรูปแบบของสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกรยังขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน จนไม่อาจเป็นที่พึ่งของเกษตรกรได้

5. รัฐบาลยังขาดเป้าหมายที่แน่ชัดในการกำหนดมาตรการต่างๆ ที่จะให้การช่วยเหลืออุดหนุนแก่เกษตรกรยากจน ซึ่งเป็นเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศ

นอกเหนือจากข้อจำกัดในการเข้าถึงระบบสินเชื่อของแหล่งสินเชื่อเกษตรที่เป็นสถาบันและอัตราดอกเบี้ยที่สูงจากแหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบัน ปัญหาด้านสินเชื่อเกษตรอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อเกษตรกรที่ยากจน คือ ด้านต้นทุนทางธุรกรรมที่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจ

ในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรโดยเฉพาะแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันซึ่งมีสำนักงานสาขาที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอห่างไกลจากหมู่บ้านของเกษตรกรต้นทุนธุรกรรมฝ่ายผู้กู้ (Borrowing Transaction Cost) ประกอบด้วยรายจ่ายในการเดินทางเพื่อติดต่อกับแหล่งสินเชื่อ ระยะเวลาที่เสียไปในการติดต่อค่าอาหาร ค่าธรรมเนียมในการจำนองที่ดิน จำนวนครั้งในการมาติดต่อเพื่อขอรับสินเชื่อ เมื่อนำต้นทุนธุรกรรมเหล่านี้ไปรวมกับอัตราดอกเบี้ยที่ระบุในสัญญาผู้กู้ก็จะได้ต้นทุนการกู้ยืมเงินที่แท้จริงซึ่งต้นทุนธุรกรรมดังกล่าวมีผลต่อการกู้ยืมเงินกับ แหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน กล่าวคือแม้ว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของ แหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันจะต่ำกว่าแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันก็ตาม แต่เมื่อพิจารณา รวมถึงต้นทุนทางธุรกรรมด้วยแล้ว ต้นทุนในการกู้ยืมเงิน (Borrowing Costs) ก็อาจจะสูงกว่าการกู้ยืมจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน ดังนั้นถึงแม้ว่ารัฐบาลจะได้พยายามผลักดันให้สถาบันการเงินในระบบขยายการให้สินเชื่อสู่ชนบทมากขึ้น แต่สถาบันการเงินในระบบต่าง ๆ ยังไม่สามารถขยายบริการให้เข้าถึงได้ในทุกหมู่บ้านในชนบทหรือกล่าวได้ว่าโอกาสของหมู่บ้านต่างๆ ยังไม่เท่าเทียมกันในการติดต่อและได้รับบริการจากสถาบันการเงินต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการคมนาคมหรือปัจจัยอื่น ๆ นอกจากนี้แนวทางปฏิบัติในการให้สินเชื่อของแต่ละสถาบันการเงินในระบบก็แตกต่างกัน (เขวเรศ ทับพันธ์, 2534) เกษตรกรที่ยากจนส่วนใหญ่ไม่มีหลักทรัพย์ที่ดินค้ำประกัน ประกอบกับขั้นตอนต่างๆ ในการกู้ยืมเงินจากแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันค่อนข้างยุ่งยาก จึงมีผลทำให้ต้นทุนทางธุรกรรมสูง ดังนั้นเกษตรกรที่ยากจนส่วนใหญ่จึงพึ่งพาแหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบันเป็นอย่างมากถึงแม้จะมีดอกเบี้ยสูงเกินควร

แหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบันเช่น กลุ่มออมทรัพย์ซึ่งเกิดจากกลุ่มคนในชุมชนเดียวกันหรือกลุ่มคนที่มีพื้นฐานการประกอบอาชีพเดียวกันร่วมกันจัดตั้งขึ้น ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนทางการเงิน และบรรเทาความเดือดร้อนในกลุ่มสมาชิกแต่การกู้ยืมจากกลุ่มนั้นแม้เป็นการกู้ยืมกันเองระหว่างคนในชุมชน แต่อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไม่ได้เป็นอัตราที่ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยของแหล่งที่เป็นสถาบัน ส่วนกองทุนหมู่บ้านเป็นกองทุนที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งเงินทุนของคนในชุมชนโดยให้ชุมชนบริหารจัดการกองทุนเองและกำหนดอัตราดอกเบี้ยเอง นอกจากนี้เกษตรกรบางส่วนก็กู้ยืมจากพ่อค้ายาทุนเงินกู้นอกระบบ แม้ว่าอัตราดอกเบี้ยของแหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบันจะสูงแต่การกู้ยืมเงินจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันนี้จะมีต้นทุนทางธุรกรรมต่ำเพราะเกษตรกรผู้กู้อาศัยอยู่ใกล้กับแหล่งเงินทุนซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในหมู่บ้านของเกษตรกรดังนั้นค่าใช้จ่ายในการเดินทางหรือค่าเสียโอกาสจะต่ำ เกษตรกรต้องการได้กำไรสูงสุดจากการใช้เงินกู้นั้นเพราะหากต้นทุนทางธุรกรรมสูงก็จะส่งผลให้ต้นทุนการกู้ยืมเงินสูงตามไปด้วย ผลตอบแทนที่ได้รับจากเงินกู้นั้นย่อมลดลง และหากต้นทุนการกู้ยืมเงินสูงกว่าผลตอบแทนที่ได้รับจากเงินกู้เกษตรกรก็จะไม่กู้เงินมาลงทุน แต่ในทางกลับกันถ้าต้นทุนในการกู้ยืมเงินต่ำกว่าผลตอบแทนที่

ได้รับเกษตรกรก็จะกู้เงินเพื่อนำมาใช้ในการเกษตรมากขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิตของเกษตรกรและรายได้ของเกษตรกร(ปราณี กุลอารีรัตน์, 2536: 5)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าปัญหาด้านต้นทุนทางธุรกรรมของสินเชื่อเกษตรเป็นปัญหาสำคัญต่อการพัฒนาภาคการเกษตรของไทย หากสามารถลดต้นทุนดังกล่าวได้ก็จะเป็นผลดีต่อนโยบายสินเชื่อเกษตรเพราะจะทำให้ต้นทุนในการกู้ยืมเงินหรือต้นทุนการให้กู้ต่ำลงอันจะส่งผลให้สินเชื่อเกษตรของแหล่งสถาบันสามารถกระจายถึงมือเกษตรกรรายย่อยที่ยากจนอย่างแท้จริงและยังเป็นการเพิ่มปริมาณสินเชื่อของแหล่งสินเชื่อสถาบัน อันจะเกิดประโยชน์แก่ทั้ง 2 ฝ่าย อย่างไรก็ตาม การศึกษาในเรื่องต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินและต้นทุนในการกู้ยืมเงินของเกษตรกร รวมถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรจากแหล่งสินเชื่อเกษตรที่เป็นประเภทสถาบันและไม่เป็นสถาบัน โดยในการศึกษานี้จะศึกษาเฉพาะในส่วนผู้กู้ซึ่งเป็นเกษตรกรเท่านั้นเพื่อจะได้นำเอาความรู้ที่ได้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงลดขั้นตอนในการกู้ยืมเงินของแหล่งสินเชื่อ เพื่อเป็นการช่วยลดต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืม และทำให้ต้นทุนการกู้ยืมเงินลดลง อันจะส่งผลให้เกิดการกู้ยืมเงินมาลงทุนทางการเกษตรมากขึ้นและเกษตรกรที่ยากจนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงินมากขึ้น ตลอดจนอาจเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมบทบาทของกองทุนชุมชนอันได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้านให้มีบทบาทในการเป็นแหล่งเงินทุนของคนในชุมชนมากขึ้นตลอดจนช่วยให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาคการเกษตรของประเทศให้เข้มแข็งและส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม โดยส่วนรวมของประเทศ

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาถึงลักษณะและขนาดของต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction Costs) และต้นทุนในการกู้ยืมเงิน (Borrowing Costs) จากแหล่งสินเชื่อเกษตรที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบัน ในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.2 เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรจากแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. ขอบเขตการศึกษา

เพื่อให้บรรลุมิติวัตถุประสงค์การวิจัยจึงได้ทำการศึกษาในเรื่องของสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน แหล่งสินเชื่อของเกษตรกร การใช้สินเชื่อของเกษตรกร ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินซึ่งเริ่มตั้งแต่การติดต่อขอกู้เงินจนกระทั่งได้รับเงินกู้ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (ค่ารถไป – กลับ) ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบหลักทรัพย์ ค่าเสียโอกาสของเวลา ค่าธรรมเนียมจำนองที่ดินเป็นต้น และต้นทุนในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรซึ่งจะศึกษาเฉพาะเกษตรกรที่กู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อเกษตรกรทั้งที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบันในปีการเพาะปลูก 2545/2546

4. นิยามศัพท์

4.1 แหล่งสินเชื่อเกษตรกรประเภทที่เป็นสถาบัน หมายถึง หน่วยหรือองค์กรภายใต้การกำกับดูแลของทางการที่รับฝากเงินจากประชาชนในรูปแบบต่างๆ หรือหน่วยงานที่ให้กู้เงินแก่ประชาชน ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารของรัฐ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทประกันภัย สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นต้น ในการศึกษาครั้งนี้ แหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันการเงินประกอบด้วย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และสหกรณ์การเกษตร

4.2 แหล่งสินเชื่อเกษตรกรประเภทที่ไม่เป็นสถาบัน ในการศึกษาครั้งนี้จำกัดเพียงกลุ่มหรือกองทุนการเงินชุมชนที่ประชาชนในชนบทจัดตั้งขึ้น เพื่อช่วยเหลือทางการเงินให้แก่กลุ่มสมาชิก การจัดตั้งและการดำเนินงานได้รับการสนับสนุนจากองค์กรเอกชน หน่วยงานราชการ แต่ยังไม่มิกฎหมายรองรับเหมือนกับธนาคารพาณิชย์ และสหกรณ์การเกษตร ธกส. ส่วนใหญ่แหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบันจะมีการดำเนินกิจกรรมทางการเงินในรูปแบบคล้ายกันคือ การรวมกลุ่มสมาชิกเพื่อสะสมเงินในรูปทุนเรือนหุ้น และเงินฝาก แล้วนำเงินดังกล่าวมาสร้างผลตอบแทนโดยให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อการยังชีพ และเป็นทุนในการประกอบอาชีพในอัตราดอกเบี้ยที่เป็นธรรมและยอมรับได้ ในการศึกษาครั้งนี้จะหมายถึงกลุ่มออมทรัพย์และ กองทุนหมู่บ้าน

4.3 กลุ่มออมทรัพย์ หมายถึง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ตั้งขึ้นตามแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ตั้งขึ้นตามแนวคิดของพระศุภิน ปณีโต วัดไร่ล่อม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

4.4 กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กองทุนที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลโดยที่รัฐบาลจัดสรรเงินทุนให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาทเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนของชุมชนโดยให้คนในชุมชนบริหารและจัดการเงินกองทุนเอง

4.5 ต้นทุนทางธุรกรรม หมายถึง ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของครัวเรือนเกษตรกรซึ่งเริ่มตั้งแต่การติดต่อขอกู้เงินจนกระทั่งได้รับเงินกู้ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (ค่ารถไป-กลับ) ค่าอาหาร ค่าเสียโอกาสของเวลา ค่าธรรมเนียมตรวจสอบสภาพหลักทรัพย์ เป็นต้น

4.6 ปีการเพาะปลูก 2545/2546 หมายถึง ตั้งแต่เดือน 1 เมษายน 2545 ถึง 31 มีนาคม 2546

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อนำผลการศึกษาเสนอเป็นแนวทางให้แก่แหล่งสินเชื่อเกษตรกรทั้งที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบันเพื่อปรับปรุงขั้นตอนในการกู้ยืมของเกษตรกรให้เหมาะสมเพื่อช่วยลดต้นทุนการกู้ยืมเงินของเกษตรกรและเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรในการวางแผนและตัดสินใจในการกู้ยืมเงินเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด และเป็นการส่งเสริมและพัฒนาภาคการเกษตรของประเทศให้เข้มแข็งและส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับสินเชื่อในชนบท

อัมมารและคณะ (อ้างถึงใน บุญชัย วนิชย์วงศ์วาน, 2544: 12-13) ได้ทำการศึกษาสินเชื่อในชนบทของประเทศไทย และพบว่าตลาดสินเชื่อในระบบมีปัญหาสำคัญคือผู้ให้กู้ไม่มีสารสนเทศที่สมบูรณ์เกี่ยวกับผู้กู้ ดังนั้นในแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้ให้กู้หลายรายและตลาดสินเชื่อในระบบไม่ใช่ตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ ซึ่งผู้ให้กู้จะลงทุนหาข้อมูลข่าวสารสนเทศเกี่ยวกับตัวผู้กู้ การแก้ปัญหาดังกล่าวยังผลให้ตลาดสินเชื่อชนบทถูกแบ่งแยกเป็นส่วนๆ ผู้ให้กู้แต่ละรายจะมีลูกค้าของตนกลุ่มหนึ่ง โดยผู้ให้กู้แต่ละคนจะมีวิธีที่สามารถป้องกันไม่ให้ลูกหนี้ของตนหันไปกู้เงินจากผู้ให้กู้คนอื่นๆ นอกจากนี้ในตลาดสินเชื่อจะมีชาวบ้านบางคนที่ไม่สามารถกู้เงินจากใครได้เลย สำหรับตลาดสินเชื่อภายในหมู่บ้านผู้ให้กู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกับผู้กู้สามารถลงทุนสืบทราบฐานะโอกาสการลงทุน และรสนิยมของผู้กู้โดยมีต้นทุนไม่สูงนัก นอกจากนั้นหลังจากปล่อยกู้แล้วผู้ให้กู้สามารถตรวจสอบและควบคุมพฤติกรรมของผู้กู้ เพื่อมั่นใจว่าผู้กู้จะนำเงินมาชำระหนี้ต้นจนครบ การอยู่ใกล้ชิดกับผู้กู้ที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันทำให้ผู้ให้กู้ในหมู่บ้านมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้กู้ดีกว่าผู้ให้กู้ที่อยู่นอกหมู่บ้านผู้ให้กู้ในหมู่บ้านจึงสามารถปล่อยเงินกู้เพื่อการบริโภคให้แก่ลูกค้าของตนได้โดยไม่ต้องกลัวว่าเงินให้กู้นั้นจะสูญหายไป อย่างไรก็ตามผู้ให้กู้แต่ละรายไม่สามารถขยายเครือข่ายข่าวสารเกี่ยวกับลูกหนี้ได้อย่างไม่จำกัดขอบเขต เมื่อขยายเครือข่ายถึงจุดหนึ่งความได้เปรียบเหนือผู้ให้กู้อื่นจะลดลงในหมู่บ้านจึงมีผู้ให้กู้หลายคน นอกจากนั้นผู้ให้กู้นอกหมู่บ้านก็สามารถขยายสินเชื่อให้แก่คนในหมู่บ้านได้ เพียงแต่ต้องใช้เวลาในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้กู้ในหมู่บ้านค่อนข้างนาน ดังนั้นตลาดสินเชื่อชนบทในหมู่บ้านจึงเป็นตลาดที่มีการแข่งขันกันสูงแต่จะเป็นตลาดที่ผู้ให้กู้กับผู้กู้ต้องมีความรู้จักและความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีและเมื่อกู้เงินจากผู้ให้กู้คนหนึ่งแล้วโอกาสที่จะไปกู้เงินจากผู้ให้กู้อื่นในหมู่บ้านก็จะลดน้อยลง

ชกส. ประสบความสำเร็จในการให้สินเชื่อเกษตรกรเพราะ ชกส. เลียนแบบวิธีการให้กู้ของผู้ให้กู้โดยสร้างสถาบันหรือระบบการให้กู้ที่แก้ปัญหาเรื่องสารสนเทศเกี่ยวกับผู้ให้กู้ สินเชื่อที่ ชกส. ประสบความสำเร็จ ได้แก่ สินเชื่อระยะสั้น(ไม่เกิน 12 เดือน) สำหรับผลิตผลหลักเพราะชกส. วางระบบที่

สามารถคาดคะเนรายรับจากการขายพืชผล (หลังจากหักปริมาณที่ใช้บริโภคในครัวเรือน) นอกจากนั้น ธกส. ยังสร้างระบบการค้ำประกันกลุ่มทำให้ผู้กู้ร่วมกันดูแลสมาชิกทุกคนในกลุ่มชำระเงินกู้ตามกำหนดเป็นการลดต้นทุนของข้อมูลข่าวสารที่ ธกส. ต้องหาเองความสำเร็จของ ธกส. เห็นได้จากกรณีที่อัตราการชำระหนี้ของลูกค้ายู่ในเกณฑ์สูง อย่างไรก็ตาม ธกส. ไม่สามารถสร้างระบบการให้กู้ที่สามารถสนองความต้องการกู้เพื่อการบริโภคทุกอย่างของชาวบ้าน ได้คือเหตุผลที่พบว่าผู้ให้กู้นอกระบบยังคงมีบทบาทอยู่ในตลาดสินเชื่อชนบทในขณะที่ปัจจุบันครัวเรือนเกษตรกว่าร้อยละ 80 สามารถกู้เงินจาก ธกส. ได้ นอกจากนั้น ธกส. ยังไม่ประสบความสำเร็จในการปล่อยสินเชื่อให้กับเกษตรกรที่ยากจนได้ เพราะรัฐมีนโยบายควบคุมอัตราดอกเบี้ยให้ผู้ของ ธกส. ประกอบกับ ธกส. ยังไม่สามารถสร้างระบบการบริหารสินเชื่อเพื่อแก้ปัญหาสารสนเทศเกี่ยวกับผู้ที่ยากจนได้ สาเหตุที่อัตราดอกเบี้ยในชนบทค่อนข้างสูงไม่ใช่เพราะผู้ให้กู้ขาดเงินทุน และไม่ใช่เกิดจากผู้ให้กู้ส่วนใหญ่มีอำนาจผูกขาด แต่เป็นเพราะการให้กู้มีต้นทุนทางธุรกรรมสูงมากและมีความเสี่ยงสูง แต่อย่างไรก็ตามหลังจากลงทุนแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับผู้กู้ไปแล้วภายหลังผู้กู้คนเดิมกลับมาขอกู้เงินอีก ต้นทุนทางธุรกรรมในการให้กู้แก่ลูกค้ายุ่้นจะต่ำ เพราะผู้ให้กู้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายลงทุนหาข้อมูลใหม่ทั้งหมดแต่ถ้าลูกค้ายรายดังกล่าวจะหันไปกู้เงินจากผู้ให้กู้อื่น ผู้ให้กู้อื่นใหม่จะต้องมีค่าเสียหายในการสืบหาข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้ายรายใหม่เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ให้กู้อื่นปัจจุบันก็สามารถเรียกดอกเบี้ยจากลูกค้ายของตนในอัตราที่สูงจนเกือบเท่าต้นทุนทางธุรกรรมส่วนเพิ่มของผู้ให้กู้ที่เป็นคู่แข่ง

Ammar (อ้างถึงใน บุญชัย วนิชย์วงศ์วาน, 2544: 13) ได้รวบรวมบทความวิชาการอื่นเพื่อสืบเสาะแสวงหาและประเมินหนทางในการใช้สินเชื่อเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาความยากจนในชนบทของประเทศเอเชีย โดยกล่าวว่านโยบายสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำไม่ใช่ชนนโยบายที่สามารถบรรเทาผลกระทบต่อคนจนอย่างได้ผลเพราะผู้กู้จะมีพฤติกรรมแบบชักร่นาคความเสี่ยง (Moral Hazard) ทำให้เจ้าหน้าที่ได้รับเงินชำระคืน นอกจากนั้นเมื่อดอกเบี้ยต่ำจะเกิดอุปสงค์ส่วนเกินต่อสินเชื่อผู้ให้กู้อื่นจะเลือกให้กู้อื่นเฉพาะลูกค้ายที่มีความเสี่ยงต่ำซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ใช่คนจน อย่างไรก็ตามครัวเรือนที่ยากจนบางครัวเรือนสามารถกู้กับแหล่งสินเชื่ออื่นนอกระบบ แต่มีข้อแม้ว่าผู้กู้จะต้องมีความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้ให้กู้ความสัมพันธ์นี้เป็นหลักประกันว่าผู้ให้กู้นั้นจะได้รับเงินกู้คืน ถึงแม้ว่าผู้กู้จะสามารถกู้เงินในหมู่บ้านที่มีสารสนเทศเพียงพอที่จะให้เขากู้เงินได้ ตลาดสินเชื่ออื่นนอกระบบจึงเป็นตลาดที่ขาดประสิทธิภาพ สินเชื่อจึงเป็นเครื่องมือเสริมในการแก้ปัญหาความยากจน คนจนจะหลุดพ้นจากความจนก็ต่อเมื่อสินค้าและบริการที่ผลิตออกมามีตลาดรองรับเพียงพอ Ammar เสนอให้มีการจัดตั้งสถาบันการเงินเฉพาะทางเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เพราะสถาบันการเงินโดยทั่วไปมี

พฤติกรรมแบบปันส่วนสินเชื่อ คือ เลือกให้กู้เฉพาะผู้ที่มีความเสี่ยงต่ำพฤติกรรมที่ทำให้คนจนหมดโอกาสกู้จากสถาบันการเงิน

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2534) ศึกษาบทบาทของ ธกส. กับการดำเนินงานสินเชื่อเพื่อการเกษตรโดยศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้าง พฤติกรรมและผลทางเศรษฐกิจจากการดำเนินงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เป็นรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงการคลัง โดยมีวัตถุประสงค์ระบุว่า “ ธนาคารมีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อส่งเสริมอาชีพหรือการดำเนินงานของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตร ” จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว พ.ร.บ.ธกส. ได้ให้อำนาจ ธกส. กระทำกิจกรรมที่ไม่แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ซึ่งได้แก่การให้กู้การรับฝากเงิน และการจัดหาทุน แต่ ธกส. ก็มีหน้าที่แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์หลายประการที่สำคัญคือ ธกส. ให้กู้เพื่อใช้เฉพาะในการเกษตร และการให้กู้แก่ผู้ที่มีใช้เกษตรกรจะกระทำได้อีกต่อเมื่อบุคคลนั้นมีบัญชีเงินฝากไว้กับ ธกส. เท่านั้น ด้านโครงสร้าง แนวคิดพื้นฐานของรัฐบาลในการจัดตั้งธกส. ซึ่งมีเป้าหมายหลักคือ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้ต่ำที่สุดโดยเพียงแต่ให้ ธกส. พอยู่ได้และเป้าหมายการดำเนินงานของธกส. มีลักษณะคาบเกี่ยวระหว่างการสนองนโยบายของรัฐบาลในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร และระคับประคองตนเองให้อยู่รอดทางการเงิน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของธกส. ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น ด้านระบบการจัดการโดยเปรียบเทียบอัตราการชำระคืนเงินกู้ระหว่างลูกค้าโดยตรงของ ธกส. กับสมาชิกสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินเชื่อส่วนใหญ่ของธกส. เป็นสินเชื่อที่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ธกส. จึงต้องมีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยลดความเสี่ยงทั้งของธกส. และผู้กู้ ทุนดำเนินการของ ธกส. ประกอบด้วยเงินฝาก เงินกู้ยืม และเงินกองทุน ปัจจุบันถึงแม้ว่ารัฐบาลโดยกระทรวงการคลังได้ถือหุ้นของธกส. คิดเป็นร้อยละ 99 ของทุนเรือนหุ้น แต่เงินค้ำหุ้น และเงินกู้ยืมจากรัฐบาลรวมกัน เมื่อคิดเป็นสัดส่วนมีเพียงร้อยละ 10 ของทุนดำเนินการเท่านั้น ส่วนอีกร้อยละ 90 ของทุนดำเนินการได้มาจากแหล่งอื่น ซึ่งธกส. มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อความมั่นคงปลอดภัยของเงินทุนจำนวนดังกล่าว ฉะนั้นในกรณีที่รัฐบาลกำหนดให้ธกส. รับนโยบายไปปฏิบัติโดยเป็นงานที่มีอัตราความเสี่ยงสูงหรือมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าปกติ รัฐบาลก็ควรจะชดใช้ความเสี่ยงหรือค่าใช้จ่ายให้แก่ธกส.ตามสมควร และการกำหนดให้ธกส. จัดสรรสินเชื่อ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำและต้นทุนเฉลี่ยในการดำเนินงานที่ค่อนข้างสูง แรงกดดันทางการเมืองทั้งหมดนี้ร่วมกันผลักดันให้ ธกส. มีพฤติกรรมในการจัดสรรสินเชื่อดังนี้ การปันส่วนสินเชื่อทั้งแบบกว้าง และแบบเฉพาะส่วน การจัดสรรสินเชื่อระยะสั้นมากกว่าระยะปานกลางและระยะยาวการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรฐานะดีและปานกลางมากกว่ายากจน นิยมจัดสรรสินเชื่อแก่เกษตรกรรายบุคคลยิ่งกว่าสถาบันเกษตรกร และเน้นการจัดสรรสินเชื่อแบบกำกับซึ่งการปันส่วน

การปันส่วนสินเชื่อแนวกว้าง หมายถึง การจัดสรรสินเชื่อแก่เกษตรกรโดยสร้างเงื่อนไขต่างๆ แต่เป็นเงื่อนไขที่ใช้กับเกษตรกรทุกรายอาจแบ่งประเภทได้ 3 แบบ คือประเภทที่ 1 กำหนดปริมาณเงินกู้ที่แน่นอนต่อที่ดิน 1 หน่วย ประเภทที่ 2 กำหนดหลักทรัพย์ค้ำประกันหรือเงื่อนไขสัญญาอื่น และประเภทสุดท้าย สร้างต้นทุนธุรกรรมขึ้นมา การปันส่วนสินเชื่อมีสาเหตุมาจากนโยบายอัตราดอกเบี้ยต่ำ นโยบายอัตราดอกเบี้ยของ ธกส. ที่คิดจากผู้กู้ คือ ในเวลาที่อัตราดอกเบี้ยตลาดเพิ่มสูงขึ้น อัตราดอกเบี้ยของ ธกส. ยังคงรักษาไว้ให้ต่ำกว่าตลาด แต่ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยตลาดลดลง อัตราดอกเบี้ยของ ธกส. จะต้องลดตามและอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อเกษตรกรของ ธกส. ต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ จะเห็นได้ว่าปัญหาเกี่ยวกับนโยบายอัตราดอกเบี้ยต่ำของ ธกส. มีผลเสียมากกว่าผลดี เนื่องจากความเสี่ยงของสินเชื่อเกษตรกรอยู่ในเกณฑ์สูง ประกอบกับรายจ่ายดำเนินการที่ค่อนข้างสูง ทำให้ ธกส. ไม่สามารถปล่อยสินเชื่อให้แก่เกษตรกรรายจนจำนวนหนึ่งที่ต้องการสินเชื่อเพราะเมื่อปล่อยสินเชื่อให้เกษตรกรกลุ่มนี้อาจทำให้ ธกส. ตกอยู่ในสภาพกำไรสุทธิติดลบส่งผลกระทบต่อสถานะภาพโดยทั่วไปของ ธกส. ทำให้เกษตรกรที่ยากจนไม่สามารถกู้เงินจาก ธกส. ได้ต้องพึ่งพาสินเชื่อระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูงมากต่อไป

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และ ประยงค์ เนตยารักษ์ (2534) ศึกษาพฤติกรรมนายทุนผู้ให้กู้ในตลาดสินเชื่อชนบทไทย ได้แบ่งประเภทนายทุนผู้ให้กู้ในตลาดสินเชื่อระบบดังนี้ คือ เกษตรกร ผู้มีรายได้ประจำ พ่อค้า และบริษัทธุรกิจหุ้นส่วนที่ปล่อยเงินให้ชาวชนบทผู้ โดยผู้วิจัยได้แยกประเภทผู้ให้กู้ตามอาชีพ เนื่องจากสามารถแยกได้ชัดเจนและยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจการให้เงินกู้กับธุรกิจอื่น ๆ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นแหล่งที่ตั้งและขนาดของธุรกิจ ประเด็นการศึกษาได้แบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 ภูมิหลังของผู้ให้กู้ซึ่งรวมถึงการสร้างเครือข่ายจนมีความสามารถให้กู้และการเรียนรู้เทคนิคและวิธีการกู้ยืมเงิน ประเด็นที่ 2 ลักษณะรายได้และแหล่งเงินให้กู้ซึ่งรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างตลาดการเงินนอกระบบกับในระบบ และความสัมพันธ์กับธุรกิจอื่น ๆ ประเด็นที่ 3 เทคนิคและวิธีการให้กู้ ประกอบด้วยระบบข่าวสารข้อมูล เทคนิค การหาข่าวสารข้อมูลและเทคนิคการติดตามบังคับหนี้ และประเด็นสุดท้าย อัตราดอกเบี้ยกับการทำงานของตลาดสินเชื่อระบบ จากผลการศึกษา พบว่า ตลาดสินเชื่อ (ตลาดเงินทุน) มีความแตกต่างกับสินค้าทั่วไปเนื่องจากในตลาดสินเชื่อผู้ให้กู้ต้องมอบทรัพย์สิน (เงินกู้) ให้กับผู้กู้ก่อน และคาดหมายว่าจะได้เงินต้นพร้อมดอกเบี้ย (ผลตอบแทน) คืนในภายหลัง

ผู้ให้กู้จึงมีความเสี่ยงที่อาจไม่ได้คืนดังนั้นข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับตัวของผู้กู้และการดำรงชีวิตของผู้กู้ รวมทั้งความสามารถในการติดตามบังคับหนี้ของผู้ให้กู้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อระบบ ซึ่งนายทุนผู้ให้กู้นอกจากจะมีเงินทุนแล้วยังต้องมีความสามารถในการสร้าง

เครือข่ายกับคนในสถานะต่างๆ และเป็นผู้มีความสามารถมีประสบการณ์กว้างขวาง หากนายทุนผู้ให้กู้ที่อยู่ในหมู่บ้านจะนิยมเปิดร้านค้าของชำหรือบางครั้งอาจประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าที่รับซื้อผลิตผลทางการเกษตร เพื่อช่วยในการหาข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับตัวลูกหนี้และเป็นการขยายตลาดเงินกู้ของตนเองนายทุนผู้ให้กู้ไม่ชอบให้ผู้กู้ติดต่อสัมพันธ์กับนายทุนผู้ให้กู้หลายคน เพราะจะทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกำลังความสามารถในการจ่ายเงินกู้ในอนาคตผิดพลาดข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับผู้กู้มีความสำคัญต่อธุรกิจการให้กู้ยืมเงินของผู้ให้กู้ในตลาดสินเชื่อระบบ ผู้กู้จะสามารถกู้ยืมเงินได้แต่เฉพาะนายทุนที่มีข่าวสารข้อมูลของคนดีเท่านั้น การเปลี่ยนแหล่งเงินกู้มิได้กระทำได้โดยง่ายทางด้านเทคนิค และวิธีการให้กู้ยืมเงินนายทุนผู้ให้กู้มีทางเลือกที่จะเน้นการหาข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กู้เพื่อให้มั่นใจว่า ก่อนการให้กู้ตนได้ลูกหนี้ที่ดี กระบวนการและวิธีการติดตามบังคับหนี้ที่มีประสิทธิภาพ เช่น การจดจำนองการมีหลักทรัพย์มายึดถือที่มั่นคง โดยเฉพาะการให้กู้ยืมเงินระยะยาว

บัณฑิต นิจถาวร (2534) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของนโยบายสินเชื่อในระดับมหภาค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการทดสอบลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางมหภาคที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายสินเชื่อเกษตรเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณในกรอบของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคโดยใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไปแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ภาคการผลิต และภาคการเงินของประเทศ พบว่านโยบายสินเชื่อเกษตรเป็นการดำเนินนโยบายโดยมีความคาดหวังว่า เกษตรกรจะสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการเงินของประเทศได้มากขึ้นและส่งผลดีต่อการขยายการผลิตและรายได้ของภาคการเกษตร การส่งออก การจ้างงาน รายได้เฉลี่ยต่อหัวของครัวเรือนในเมืองและในภาคชนบทจะเพิ่มสูงขึ้น สนองตอบนโยบายที่ว่านโยบายสินเชื่อเกษตรจะทำให้การผลิตภาคเกษตรขยายตัวมากขึ้น แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือปัญหาในด้านการกระจายรายได้ในลักษณะที่ครัวเรือนในเมืองได้ประโยชน์มากกว่าครัวเรือนในชนบท การกระจายรายได้ระหว่างภาคเมืองและภาคชนบทมีช่องว่างมากขึ้นและมีแนวโน้มว่าการกระจายรายได้ในภาคชนบทจะลดลง ในประเด็นเกี่ยวกับการใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจ นโยบายสินเชื่อเกษตรจะมีส่วนช่วยให้การบริโภค การลงทุนรวมขยายตัว การส่งออกก็จะมี การขยายตัว ทำให้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดน้อยลง ผลการวิเคราะห์พบว่าการดำเนินนโยบายสินเชื่อเกษตรสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางมหภาคที่เป็นประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม แต่ประเด็นที่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตคือประเด็นด้านการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันของครัวเรือนในเมืองและครัวเรือนในชนบท

เขาวเรศ ทับพันธุ (2534) ศึกษาปัจจัยกำหนดแหล่งเงินกู้และระดับการกู้ยืมของครัวเรือนในชนบทโดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา (1) เพื่อศึกษาลักษณะของหมู่บ้านที่มีความสัมพันธ์กับโอกาสที่สถาบันสินเชื่อจะเข้าไปให้บริการกู้ยืม (2) ศึกษาถึงลักษณะของครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์กับโอกาสในการได้กู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อต่าง ๆ (3) ศึกษาถึงปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดปริมาณเงินกู้ของครัวเรือนชนบท ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนในชนบทสามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อในระบบมากขึ้น โดยส่วนใหญ่เป็นลูกค้าของธกส. โดยครัวเรือนที่เป็นลูกค้าของสถาบันการเงิน

ในระบบคือ กลุ่มครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจโดยเปรียบเทียบดีกว่าครัวเรือนที่พึ่งพิงแหล่งสินเชื่อในระบบ โอกาสในการได้รับเงินกู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับรายได้ของครัวเรือนและฐานะทางเศรษฐกิจยังเป็นตัวกำหนดปริมาณเงินกู้ที่ครัวเรือนหนึ่ง ๆ จะได้รับ ผู้วิจัยพบว่า ความพยายามของรัฐในการผลักดันให้สถาบันการเงินในระบบให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำกับภาคชนบทหรือภาคเกษตร สามารถกระทำได้ในระดับหนึ่งเนื่องจากการให้สินเชื่อของทุกสถาบันย่อมพิจารณาการให้สินเชื่อจากฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเป็นสำคัญ การที่รัฐใช้นโยบายสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำครัวเรือนที่เริ่มต้นด้วยฐานะทางเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ ก็ไม่สามารถเข้ามาแข่งขันกับครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าเพื่อจะให้ได้สินเชื่อราคาถูกจึงยังคงต้องพึ่งสินเชื่อที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงอยู่ต่อไป ครัวเรือนที่ซำร้ายกว่านั้นก็อาจจะกู้จากที่ใดไม่ได้เลย ถ้านโยบายขยายสินเชื่อสู่ภาคชนบทของรัฐเป็นผลจะช่วยให้ครัวเรือนกลุ่มหนึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ในขณะที่ครัวเรือนอีกกลุ่มหนึ่งเหมือนเดิมคาดว่าจะส่งผลให้การกระจายรายได้ในภาคชนบทที่มีความแตกต่างกันมากขึ้น

2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction Costs)

Adams และ Nehman (อ้างถึงใน ปราณี กุลอารีย์รัตน์, 2536: 9) ศึกษาถึงต้นทุนในการกู้ยืมเงิน (Borrowing Costs) และความต้องการสินเชื่อในชนบท ประเทศบังคลาเทศ บราซิล และโคลัมเบีย พบว่า ต้นทุนในการกู้ยืมเงินที่สูง จะทำให้เกษตรกรที่ยากจนในประเทศที่มีรายได้ต่ำไม่อยากจะกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ในระบบ ซึ่งต้นทุนในการกู้ยืมเป็นผลรวมของอัตราดอกเบี้ยที่จ่ายจริงกับต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction Costs) และการเปลี่ยนแปลงในอำนาจการซื้อแสดงให้เห็นว่าผู้กู้ยืมรายเล็กจะมีต้นทุนในการกู้ยืมสูงกว่าผู้กู้ยืมขนาดใหญ่ ในกรณีที่ผู้กู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ในระบบและยังพบว่า อัตราดอกเบี้ยที่สูงจะชักนำให้ผู้ให้กู้ลดต้นทุนในการกู้ยืมเงินสำหรับผู้รายเล็กและรายใหม่

Calvin และ Ladman (อ้างถึงใน ปรานี กุลอารีรัตน์, 2536: 9) ได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อของเกษตรกรขนาดเล็กในประเทศโบลิเวีย ในปี 2520 พบว่า เกษตรกรที่มีการประกอบกรขนาดเล็ก ซึ่งคำนวณจากที่ดินที่ใช้ประโยชน์จะมีต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction Costs) ในการกู้ยืมเงินสูง และการรู้เฉพาะภาษาอินเดีย การอยู่ห่างไกลจากตลาด ระดับการศึกษาต่ำ และมีระดับการรวมตัวในตลาดต่ำ จะมีแนวโน้มที่จะกู้ยืมจากผู้ให้กู้ในตลาดนอกระบบซึ่งมีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินต่ำกว่าการกู้ยืมจากผู้ให้กู้ในตลาดในระบบ

Ladman (อ้างถึงใน ปรานี กุลอารีรัตน์, 2536: 9-10) ศึกษาถึงต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction Costs) ในการให้กู้ยืมเงิน การปันส่วนสินเชื่อและโครงสร้างตลาดในประเทศโบลิเวีย พบว่าเกษตรกรรายเล็กจะไม่ได้รับเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรของโบลิเวีย (Bolivian Agricultural Bank) ถึงแม้จะมีอัตราดอกเบี้ยต่ำก็ตาม เนื่องจากต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินที่สูง ดังนั้นเกษตรกรรายเล็กจึงหันมากู้เงินจากผู้ให้กู้นอกระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูง แต่ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินต่ำ อันเนื่องมาจากเกษตรกรผู้กู้อาศัยอยู่ใกล้กับผู้ให้กู้ ดังนั้นจึงเสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ น้อยในการติดต่อขอเงินและนอกจากนี้ผู้ให้กู้ก็มีความรู้เกี่ยวกับตัวผู้กู้เป็นอย่างดีจึงทำให้เกษตรกรรายเล็กได้รับเงินกู้เร็วขึ้น

Cuevas (อ้างถึงใน ปรานี กุลอารีรัตน์, 2536: 10) ได้ศึกษาถึงต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นกับผู้ให้กู้และผู้กู้ในการกู้ยืมเงิน (Intermediation Costs) และขนาดเศรษฐกิจของสถาบันการเงินในประเทศฮอนดูรัส พบว่า ต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction Costs) ของผู้กู้ขึ้นอยู่กับปริมาณเงินกู้ และแหล่งเงินกู้ กล่าวคือ ต้นทุนทางธุรกรรมต่อการกู้ยืม 1 ครั้ง (Transaction Costs per loan) จะเพิ่มมากขึ้นเมื่อปริมาณเงินกู้เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง แต่ต้นทุนทางธุรกรรมต่อ 1 lempira (Transaction Costs per lempira) จะลดลงเมื่อปริมาณเงินกู้เพิ่มมากขึ้น ส่วนต้นทุนทางธุรกรรมของผู้กู้ที่ขึ้นกับแหล่งเงินกู้จะพบว่าผู้กู้จะมีต้นทุนทางธุรกรรมที่สูงเมื่อกู้ยืมจากธนาคารเอกชน (Private Bank) ส่วนผู้กู้ที่กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการพัฒนา (Development Bank) และ Credit Unions จะมีต้นทุนทางธุรกรรมที่ต่ำกว่าส่วนความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนทางธุรกรรมและอัตราดอกเบี้ย จะมีค่าความยืดหยุ่นเป็นลบ ซึ่งจะมีความสำคัญต่อการกู้ยืมขนาดเล็กมากกว่าการกู้ยืมขนาดใหญ่ กล่าวคือ เมื่ออัตราดอกเบี้ยเปลี่ยนแปลงไป จะชักนำให้ต้นทุนทางธุรกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งปริมาณการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมขนาดเล็กจะมากกว่าการกู้ยืมขนาดใหญ่ และพบว่าธนาคารเอกชนจะมีค่าความยืดหยุ่นของต้นทุนทางธุรกรรมต่อการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยมากกว่าธนาคารเพื่อการพัฒนา ผลที่ได้แสดงว่าธนาคารเอกชนมีประสิทธิภาพที่ดีกว่าในการผลัดภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ไปยังผู้กู้

ปราณี กุลอารีย์รัตน์ (2536) ศึกษาต้นทุนทางธุรกรรม(Transaction Costs) และต้นทุนในการกู้ยืมเงิน (Borrowing Cost) จากแหล่งสินเชื่อของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์และร้อยเอ็ดโดยศึกษาต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินตั้งแต่การติดต่อขอกู้เงินจนกระทั่งได้รับเงินกู้ และศึกษาต้นทุนในการกู้ยืมเงินซึ่งเป็นผลรวมของต้นทุนทางธุรกรรมกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ พบว่าต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินต่อเงินกู้ 100 บาท ของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์และร้อยเอ็ดจากแหล่งที่เป็นสถาบันจะสูงกว่าแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน ซึ่งต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินจากแหล่งที่เป็นสถาบัน โดยเกษตรกรจะมีต้นทุนในการกู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์สูงที่สุด ตามด้วย ธกส. และ สหกรณ์การเกษตร ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันพบว่า พ่อค้าหรือเจ้าของที่ดิน จะมีต้นทุนในการกู้ยืมเงินสูงที่สุด ตามด้วยเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง โดยค่าเสียโอกาสของเวลาจะเป็นต้นทุนทางธุรกรรมที่สูงที่สุดของแหล่งสินเชื่อทั้ง 2 ประเภท ส่วนต้นทุนในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรต่อเงินกู้ 100 บาท พบว่าต้นทุนในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันจะต่ำกว่าแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันโดยต้นทุนในการกู้ยืมเงินจากพ่อค้าและเจ้าของที่ดินจะสูงที่สุดตามด้วยเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง ธนาคารพาณิชย์ ธกส. และสหกรณ์การเกษตรตามลำดับ เหตุผลที่ทำให้แหล่งเงินกู้ที่ไม่เป็นสถาบันดำเนินกิจกรรมด้านสินเชื่อค้างอยู่ได้นั้นเนื่องจาก เกษตรกรเลือกกู้จากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันเพราะขั้นตอนในการกู้ไม่ยุ่งยาก ผู้กู้มีความคุ้นเคยกับผู้ให้กู้ทำให้เกิดความสะดวกในการติดต่อ เวลาในการติดต่อสั้นๆ ไม่จำเป็นต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ถึงแม้ว่าต้นทุนในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันจะสูงกว่าแหล่งที่เป็นสถาบันก็ตาม

บุญชัย วนิชย์วงษ์วาน (2544) ศึกษาปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ของสมาชิกและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ และผลประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมที่สมาชิกได้รับจากกลุ่มออมทรัพย์โดยใช้ตัวอย่าง กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จอย่างละ 1 กลุ่ม ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ของสมาชิก ต้นทุนทางธุรกรรมในการออมเงินและกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์ต่ำกว่าสถาบันการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ผลตอบแทนจากการฝากเงินและดอกเบี้ยเงินกู้กับกลุ่มออมทรัพย์สูงกว่าสถาบันการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คราวเรือนกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์ในวงเงินที่สูงกว่าจุดคุ้มทุนในการเปลี่ยนไปกู้เงินกับแหล่งสินเชื่อสถาบันการเงินที่คำนวณได้ ซึ่งแสดงว่าคราวเรือนคำนึงถึงโอกาสในการกู้เงินมากกว่าต้นทุนในการกู้เงิน ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ พบว่าต้นทุนธุรกรรมในการดำเนินงานต่อจำนวนเงินออม ต้นทุนทางธุรกรรมในการดำเนินงานต่อจำนวนสินเชื่อ และต้นทุนทางธุรกรรมในการดำเนินงานต่อกำไรจากการดำเนินธุรกิจ ของกลุ่มออมทรัพย์ที่ประสบความสำเร็จต่ำกว่ากลุ่มออมทรัพย์ที่ไม่ประสบความสำเร็จ

2.3 กรอบแนวความคิดทางทฤษฎี

ปราณี กุลอารีย์รัตน์ (2536) อธิบายว่าสินเชื่อเพื่อการเกษตรเป็นปัจจัยสำคัญมากอย่างหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการผลิตและรายได้ของเกษตรกร เพราะเกษตรกรมีความต้องการสินเชื่อเนื่องจากเงินทุนของเกษตรกรมีไม่เพียงพอที่จะนำมาจัดสรรในกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการผลิต คือ การได้กำไรสูงสุดจากการผลิต ดังนั้นสินเชื่อจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการที่จะได้มาซึ่งปัจจัยการผลิตหรือเทคโนโลยีการผลิตที่จำเป็นต่อกระบวนการผลิตเช่น จ้างแรงงาน ซื้อมาซึ่งปัจจัยการผลิต และเครื่องมืออุปกรณ์อื่นๆภายใต้โครงสร้างการผลิตเพื่อยังชีพแบบเก่านั้น ความต้องการสินเชื่ออาจมีไม่มาก แต่ในสภาวะปัจจุบันที่โครงสร้างการผลิตที่ต้องพึ่งพาระบบตลาดนั้นความต้องการสินเชื่อเพื่อการเกษตรมีมากขึ้นเพื่อใช้ในการลงทุนทำให้เกษตรกรต้องการกู้ยืมเงินทั้งจากแหล่งที่สถาบันและไม่เป็นสถาบันเพื่อนำมาใช้ในการผลิตและการบริโภค ในการได้มาซึ่งสินเชื่อของเกษตรกรนั้นจะมีต้นทุนในการกู้ยืม (Borrowing Costs) เกิดขึ้น ซึ่งประกอบด้วย อัตราดอกเบี้ย และต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน (Transaction Costs) ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการกู้ยืมเงิน โดยเริ่มตั้งแต่การติดต่อขอกู้จนกระทั่งได้รับเงินกู้ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบหลักทรัพย์ ค่าธรรมเนียม ค่าภาษี และค่าเสียโอกาสของเวลา ดังนั้น เกษตรกรจะกู้ยืมเงินหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับกำไรที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้เงินกู้ โดยเกษตรกรคาดหวังว่ากำไรที่ได้รับจะมีค่าเป็นบวก ($\partial = 0$) และจะได้รับกำไรสูงสุดเมื่อ

$$\partial = L (AR - (r + ABTC))$$

$$\partial = L (AR - ABC)$$

เมื่อกำหนดให้

$$\partial = \text{กำไรที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สินเชื่อของเกษตรกร}$$

$$L = \text{ปริมาณเงินกู้}$$

$$AR = \text{รายได้เฉลี่ยที่ได้จากการใช้สินเชื่อ (Average revenue)}$$

$$R = \text{อัตราดอกเบี้ย}$$

$$ABTC = \text{ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินเฉลี่ย} \\ \text{(Average Borrowing Transaction Costs)}$$

$$ABC = \text{ต้นทุนในการกู้ยืมเงินเฉลี่ย (Average Borrowing Costs)}$$

การตัดสินใจกู้ยืมเงินของเกษตรกร ขึ้นอยู่กับกำไรที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สินเชื่อ ซึ่งเกษตรกรจะต้องคำนึงถึงต้นทุนในการกู้ยืมเงินและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สินเชื่อนั้นเอง (ปราณี กุลอารีย์รัตน์, 2536: 11-13)

จากภาพที่ 1 ความต้องการสินเชื่อเพื่อนำไปใช้ในการผลิต และการบริโภคของเกษตรกร (DD) ณ ระดับอัตราดอกเบี้ย r_2 เกษตรกรจะต้องการสินเชื่อที่ระดับ L_2 โดยเกษตรกรจะมีต้นทุนในการกู้ยืม (ABC_2) ซึ่งเกิดจากอัตราดอกเบี้ยร่วมกับต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน ดังนั้น การตัดสินใจกู้ยืมเงินของเกษตรกรจะต้องคำนึงถึงต้นทุนในการกู้ยืม กล่าวคือ ถ้าต้นทุนในการกู้ยืมเงินน้อยกว่ารายได้ที่เกษตรกรคาดว่าจะได้รับ (AR) จากการใช้สินเชื่อ เกษตรกรก็จะกู้ยืมเงินจนกระทั่งต้นทุนในการกู้ยืมเงินเท่ากับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สินเชื่อ เกษตรกรจะไม่กู้เนื่องจากไม่มีกำไรแต่จะใช้ทุนเท่าที่มีอยู่ในการประกอบกิจการ

กรณีที่มีผู้ให้กู้ 2 ราย โดยสมมติให้ผู้ให้กู้อย่างแรก คิดอัตราดอกเบี้ย r_1 จะก่อให้เกิดต้นทุนในการกู้ยืม ABC_1 ส่วนผู้ให้กู้รายที่ 2 จะคิดอัตราดอกเบี้ยในระดับสูง r_2 และมีต้นทุนในการกู้ยืม ABC_2 เกษตรกรจะต้องเลือกระหว่างผู้ให้กู้ 2 ราย โดยคำนึงถึงกำไรที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สินเชื่อ ซึ่งในที่นี้เกษตรกรจะเลือกผู้ให้กู้อย่างแรกที่มีปริมาณเงินกู้ L_1 เมื่อกำไรที่คาด

ว่าจะได้รับจากการใช้สินเชื่อที่ผู้ให้กู้อย่างแรกมากกว่าผู้ให้กู้ รายที่ 2 ($O_1 > O_2$) และจะกู้จากผู้ให้กู้ รายที่ 2 ที่มีปริมาณเงินกู้ L_2 เมื่อเกษตรกรคาดหวังว่ากำไรที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สินเชื่อที่ผู้ให้กู้ รายที่ 2 มากกว่าผู้ให้กู้อย่างแรก ($O_2 > O_1$) และเกษตรกรจะกู้จากผู้ให้กู้ ทั้ง 2 ราย เมื่อกำไรที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สินเชื่อที่ผู้ให้กู้ ทั้ง 2 ราย เท่ากัน ($O_2 > O_1$) ที่มีปริมาณเงินกู้ L

เท่าที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าการตัดสินใจกู้ยืมเงินของเกษตรกร ขึ้นอยู่กับกำไรที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สินเชื่อ ซึ่งเกษตรกรจะต้องคำนึงถึงต้นทุนในการกู้ยืมเงินและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้สินเชื่อนั้นเอง (ปราณี กุลอารีย์รัตน์, 2536: 11-13)

2.4 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction Cost Economics)

เป็นทฤษฎีหนึ่งที่สามารถนำมาวิเคราะห์ความอยู่รอดของธุรกิจภายใต้ระบบตลาดที่มีการแข่งขัน โดยมีหน่วยในการวิเคราะห์ คือ ต้นทุนที่แต่ละหน่วยใช้ในการทำธุรกรรมโดยผ่าน

ระบบตลาด (Douma and Schreuder, 1991 อ้างถึงใน บุญชัย วัฒนชัยวงศ์วาน, 2544: 20) ภายใต้กรอบแนวคิดของทฤษฎีนี้เงื่อนไขพื้นฐานอยู่ 3 เงื่อนไข ประกอบด้วย

1. มนุษย์ทุกคนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างเท่าเทียมกัน (Impact Information) เพราะในการรับรู้ข่าวสารข้อมูลแต่ละครั้งจะมีมนุษย์เพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลนั้น (Ferguson et al., 1993 อ้างถึงใน บุญชัย วัฒนชัยวงศ์วาน, 2544: 20)

2. ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเนื่องจากมนุษย์มีความสามารถในการรับรู้และสามารถแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนอย่างจำกัด (Bounded Rationality) (Douma and Schreuder, 1991 อ้างถึงใน บุญชัย วัฒนชัยวงศ์วาน, 2544: 20) จึงไม่สามารถคาดเดาว่าอะไรจะเกิดขึ้นและผลของการเกิดในอนาคตจะเป็นอย่างไร (Ferguson et al., 1993 อ้างถึงใน บุญชัย วัฒนชัยวงศ์วาน, 2544: 20)

3. ความไม่เท่าเทียมกันในการรับรู้ข่าวสารและการที่มนุษย์ไม่สามารถคาดเดาได้ว่าอนาคตข้างหน้าจะเป็นอย่างไร ส่งผลให้บุคคลบางกลุ่มหรือบางคนแสดงพฤติกรรมในการฉกฉวยโอกาส (Opportunistic Behavior) เพราะพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่มักจะทำอะไรเพื่อตนเองหรือคิดถึงประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก (Egocentric) เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์คนใดคนหนึ่งรู้สึกว่าคุณเองมีข้อได้เปรียบที่เหนือกว่าคนอื่น ๆ มนุษย์ผู้นั้นก็จะใช้ข้อได้เปรียบที่ตนเองมีอยู่ในการทุจริตหรือเอาเปรียบคนที่ด้อยกว่าเพื่อสร้างผลประโยชน์ให้กับตนเอง (Douma and Schreuder, 1991 อ้างถึงใน บุญชัย วัฒนชัยวงศ์วาน, 2544: 20)

จากความไม่เท่าเทียมกันในการรับรู้ข่าวสารข้อมูลของมนุษย์แต่ละคนการที่มนุษย์ไม่สามารถคาดเดาได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคตก่อปรกกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่พยายามแสวงหาผลประโยชน์มาสู่ตน ได้ส่งผลให้ก่อนที่จะมีการทำธุรกรรมแต่ละครั้งจะต้องมีการตรวจสอบข่าวสารข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจหรือปกป้องสิทธิหรือการบังคับให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการถูกเอาเปรียบซึ่งกันและกัน กระบวนการในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารการตรวจสอบการปกป้อง กระบวนการเหล่านี้เป็นกระบวนการในการที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายก่อนที่จะทำธุรกรรม ค่าใช้จ่ายนี้เป็นต้นทุนของธุรกิจชนิดหนึ่งซึ่งเรียกว่า ต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction Costs)

พื้นฐานแนวคิดของต้นทุนทางธุรกรรมนั้นมีความแตกต่างไปจากแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนีโอคลาสสิกที่ได้กล่าวไว้ว่าในเศรษฐกิจระบบตลาดที่มีการแข่งขันจากการแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายสินค้าแต่ละครั้งจะไม่มีต้นทุนที่เกิดจากการแลกเปลี่ยน (Frictionless) นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการรับรู้ข่าวสารเท่าเทียมกัน (Perfect Information) ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นจริงทำไมจึงต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อทำการผลิตสินค้า ทั้ง ๆ ที่คนแต่ละคนมีความสามารถและมีความถนัดแตกต่างกัน และสามารถแบ่งงานกันทำตามที่ตนเองถนัด

แล้วใช้ระบบตลาดเป็นตัวกลางในการ แลกเปลี่ยน การแบ่งงานกันทำจะได้ประโยชน์มากกว่าที่รวมกลุ่มกันทำงาน (Douma and Schreuder, 1991 อ้างถึงใน บุญชัย วัฒนชัยวงศ์วาน, 2544: 20) จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าสภาพของความเป็นจริงการซื้อขาย หรือการกระทำใด ๆ ที่ระบบตลาดจะก่อให้เกิดต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction Costs) ในแต่ละกระบวนการของการซื้อขายต้นทุนชนิดนี้สามารถนำมาอธิบายได้ว่าทำไมหน่วยธุรกิจจึงสามารถดำรงอยู่ในตลาด ในขณะที่หน่วยธุรกิจบางรูปแบบไม่สามารถดำรงอยู่ได้ในตลาดหน่วยธุรกิจที่มีกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ หรือมีการดำเนินธุรกิจโดยเสียต้นทุนทางธุรกรรมน้อยที่สุด จะแสดงถึงความสามารถในการดำเนินธุรกิจให้คงอยู่ได้ภายใต้ระบบตลาดที่มีการแข่งขัน ดังนั้นหน่วยธุรกิจจึงพยายามที่จะดำเนินธุรกิจโดยให้เสียต้นทุนทางธุรกรรมน้อยที่สุดเพื่อให้มีผลกำไรมากที่สุดทั้งนี้เพื่อให้ตนเองนั้นสามารถดำเนินธุรกิจอยู่ในตลาดต่อไปได้ (บุญชัย วัฒนชัยวงศ์วาน, 2544: 20-21)

2.4.1 ส่วนประกอบของต้นทุนทางธุรกรรม

การแลกเปลี่ยนในระบบตลาดจะก่อให้เกิดต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction Costs) จะประกอบไปด้วยต้นทุนหลัก 3 ชนิด คือ

1) ต้นทุนในการรับรู้ข่าวสาร (Information Costs) คือ ต้นทุนที่เกิดจากการแสวงหาข่าวสารข้อมูล เพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจ ในแง่ของผู้ให้กู้หรือแหล่งเงินเชื่อคือ ต้นทุนที่ผู้กู้ไปแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กู้ ว่าผู้กู้มีการผลิตอะไร ผลผลิตในปีที่แล้วเป็นอย่างไร และผลผลิตที่คาดว่าจะได้ในปีนี้เป็นเท่าไร เป็นลูกหนี้เงินกู้ผู้ให้กู้คนอื่นอีกหรือไม่ในแง่ผู้กู้หรือ

เกษตรกร คือ ต้นทุนที่ผู้กู้จะต้องไปแสวงหาข้อมูลว่าที่ไหนมีเงินกู้บ้าง มีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เท่าไร ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันหรือไม่กระบวนการขอกู้เงินไปเป็นอย่างไร หรือในแง่ผู้ฝากคือ ต้นทุนที่ผู้ฝากเงินต้องแสวงหาข้อมูลว่าสถาบันการเงินที่ให้ดอกเบี้ยเงินฝากมากกว่ากัน ต้นทุนชนิดนี้เรียกว่า ต้นทุนในการตรวจสอบ (Inspection Cost) หากเกษตรกรมีการรวมตัวเป็นกลุ่มขนาดตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปจะช่วยลดต้นทุนในการรับรู้ข่าวสารเนื่องจาก ธกส. และสหกรณ์การเกษตรจะจัดส่งเจ้าหน้าที่สินเชื่อออกไปให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในการขอกู้เงิน อัตราดอกเบี้ย ตลอดจนเงื่อนไขต่างๆ ยังหมู่บ้านของเกษตรกรซึ่งจะเป็นการลดต้นทุนการแสวงหาข่าวสารข้อมูลของเกษตรกร และหากเกษตรกรกู้เงินจากกลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนหมู่บ้านต้นทุนในการรับรู้ข่าวสารจะต่ำอันเนื่องมาจากกองทุนเหล่านี้ตั้งอยู่ในหมู่บ้านของตน และสมาชิกในหมู่บ้านย่อมรับทราบข้อมูล เป็นอย่างดี (บุญชัย วัฒนชัยวงศ์วาน, 2544: 22)

2) ต้นทุนในการควบคุมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ (Governance Costs) คือ ต้นทุนที่เกิดจากการควบคุมและดูแลให้เป็นไปตามที่ตกลงไว้ซึ่งหากมีคนใดไม่ปฏิบัติตามที่ตกลงกันไว้เช่น กรณีเกษตรกรที่เป็นผู้กู้ กู้เงินจากแหล่งเงินเชื่อต้องมีการทำสัญญาเงินกู้ เพื่อลดความ

เสี่ยงในการให้กู้หากไม่ชำระหนี้เงินกู้ ธนาคาร ก็สามารถฟ้องร้องต่อศาลให้ผู้กู้มาชำระหนี้หรือในกรณีการกู้ยืมเงินจาก กลุ่มออมทรัพย์ไปแล้วไม่ชำระเงินกู้ก็จะได้รับการตอบโต้จากทางกลุ่มโดยชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มก็จะไม่ยอมคบค้าสมาคมกับผู้นั้นสร้างความอับอายให้กับตัวผู้กู้ซึ่งเรียกต้นทุนนี้ว่า ต้นทุนในการตอบโต้ (Enforcing Costs) การใช้หลักการค้ำประกันกลุ่มในลักษณะกลุ่มขนาดเล็กโดยมีขนาดกลุ่มตั้งแต่ 3-5 คนขึ้นไป สมาชิกของกลุ่มจะอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน มีสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน การใช้การค้ำประกันกลุ่มรวมสำหรับเงินกู้ระยะสั้นไม่จำเป็นต้องนำหลักทรัพย์มาค้ำประกันและใช้แรงกดดันของกลุ่มในการชำระคืน โดยสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มมีส่วนร่วมได้เสียร่วมกันหากคนใดคนหนึ่งบิดพลิ้ว สมาชิกในกลุ่มต้องร่วมกันรับผิดชอบทำให้เกิดการตรวจสอบการใช้เงินเชื่อซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกทำให้ต้นทุนที่เกิดจากการควบคุมให้เป็นไปตามที่กำหนดลดลงและหากเป็นการกู้ยืมโดยใช้ที่ดินค้ำประกันการทำสัญญาที่ต้องผ่านการประเมินหลักทรัพย์มาก่อนการทำสัญญา การประเมินหลักทรัพย์ เป็นค่าใช้จ่ายทางธุรกรรมที่เกิดขึ้น (บุญชัย วณิชชัยวงศ์วาน, 2544: 22)

3) ต้นทุนที่เกิดจากการตัดสินใจ (Decision – Making Costs) คือ ต้นทุนในการตัดสินใจกู้เงินของเกษตรกรจากประเภทแหล่งเงินเชื่อทั้งที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบัน ทั้งนี้ การตัดสินใจในการกู้เงินของเกษตรกรขึ้นอยู่กับว่า ขั้นตอนในการติดต่อขอกู้ ระยะเวลาที่ใช้ในการติดต่อขอเงินจนกระทั่งได้รับเงินกู้ ซึ่งวัดในรูปค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าเสียโอกาสของเวลา ซึ่งเป็นต้นทุนในการติดต่อเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินเชื่อ

นอกจากในเรื่องของอัตราดอกเบี้ย ในกรณีของกลุ่มออมทรัพย์ การออมและการกู้ที่กระทำกันภายในวันเดียวของเดือน ทำให้ต้นทุนในการตัดสินใจของเกษตรกรลดลง โดยเงินที่ได้จากการออมภายในวันนั้นจะถูกนำมาปล่อยกู้กับสมาชิก โดยทางกลุ่มจะมีการกำหนดกฎระเบียบในการให้ลำดับความสำคัญของเหตุผลในการกู้ยืม ทำให้คณะกรรมการเงินกู้เป็นผู้ตัดสินใจในการปล่อยเงินกู้สามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วซึ่งในส่วนของเกษตรกรที่เป็นผู้กู้จะเป็นการลดต้นทุนธุรกรรมเนื่องจากสามารถลดค่าใช้จ่าย และค่าเสียโอกาสของเวลาในการกู้เงิน (บุญชัย วณิชชัยวงศ์วาน, 2544: 22)

2.4.2 แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ต้นทุนในการกู้ยืมเงินพิจารณาแยกตามแหล่งเงินเชื่อของเกษตรกร ได้แก่ แหล่งเงินเชื่อที่เป็นสถาบัน (ชกส. สหกรณ์การเกษตร) และแหล่งเงินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบัน (กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน)

1) ต้นทุนในการกู้ยืมเงิน

$$BC = TC + i$$

กำหนดให้

BC = ต้นทุนในการกู้ยืมเงินของเกษตรกร มีหน่วยเป็นบาท

TC = ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรมีหน่วยเป็นบาท

i = ดอกเบี้ยที่จ่ายจริง มีหน่วยเป็นบาท

2) ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน

แบบจำลองต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินเป็นแบบจำลองที่แสดงถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกร ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะในกรณีที่เกษตรกรกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบัน เนื่องจากกรณีที่เกษตรกรกู้ยืมเงินจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันจากการสำรวจพบว่าการกู้ยืมเงินของเกษตรกรจากกองทุนหมู่บ้านในแต่ละหมู่บ้านมีระเบียบและข้อบังคับที่แตกต่างกันในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ให้แก่สมาชิกที่เป็นเกษตรกรซึ่งขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และเมื่อนำมาทดสอบในแบบจำลองผลการวิเคราะห์ที่ได้มีค่าความแปรปรวนในระดับต่ำ ไม่สามารถทำนายผลการวิเคราะห์ได้อาจเนื่องมาจากข้อบกพร่องของแบบสอบถามและผู้สำรวจ

3) แบบจำลองต้นทุนทางธุรกรรมของแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน

$$\ln TC = a_0 + a_1 \ln A + a_2 \ln Y + a_3 D_1 + a_4 D_2 + a_5 D_3$$

กำหนดให้

TC = ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันของเกษตรกรในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการเพาะปลูก 2545/46 มีหน่วยเป็นบาท

a = ค่าคงที่

a_1, a_2, \dots, a_7 = ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ

A = ขนาดพื้นที่เพาะปลูก มีหน่วยเป็นไร่

Y = รายได้สุทธิ มีหน่วยเป็นบาท

D_1 = ตัวแปรหุ่นประเภทแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน

$D_1 = 1$ ธกส.

$D_1 = 0$ อื่น ๆ

D_2 = ตัวแปรหุ่นการค้ำประกัน

$D_2 = 1$ ใช้ที่ดินเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน

$D_2 = 0$ ใช้กลุ่มค้ำประกัน

D_3 = ตัวแปรหุ่นประเภทผู้กู้

$$D_3 = 1 \text{ ผู้กู้รายเก่า}$$

$$D_3 = 0 \text{ ผู้กู้รายใหม่}$$

โดยสมมติฐานว่าต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันของเกษตรกร (TC) เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการกู้ยืมเงินซึ่งเริ่มตั้งแต่การติดต่อขอกู้เงินกระทั่งได้รับเงินกู้ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (ค่ารถไป - กลับ) ค่าอาหาร ค่าเสียโอกาสของเวลา ค่าธรรมเนียมการตรวจสอบหลักทรัพย์ เป็นต้น

ขนาดพื้นที่เพาะปลูก (A) เมื่อเกษตรกรมีพื้นที่เพาะปลูกมาก น่าจะมีผลทำให้เกิดความมั่นใจแก่สถาบันการเงิน ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงในการให้กู้ยืม ทำให้การพิจารณาในการอนุมัติเงินกู้เป็นไปอย่างรวดเร็ว เกษตรกรจะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าเสียโอกาสของเวลาในการติดต่อกู้ยืมเงินและคาดว่าน่าจะทำให้ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินลดลง หรืออาจเพิ่มขึ้นก็ได้ถ้าพื้นที่เพาะปลูกเป็นของตนเองมีน้อยหรือไม่มีเลย

รายได้สุทธิของเกษตรกร (Y) จะเป็นตัวกำหนดต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน เมื่อรายได้สุทธิเกษตรกรเพิ่มมากขึ้นจะช่วยลดความเสี่ยงในการชำระหนี้คืนให้ผู้กู้ทำให้การพิจารณาในการอนุมัติเงินกู้เป็นไปอย่างรวดเร็ว และเกษตรกรจะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าเสียโอกาสของเวลาในการติดต่อกู้ยืมเงิน คาดว่าน่าจะมีผลให้ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินลดลง

ประเภทแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน (D_1) ได้แก่ ธกส. และสหกรณ์การเกษตร เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน ธกส.จะมีขั้นตอนต่างๆ ในการกู้ยืมค่อนข้างยุ่งยากมากกว่าสหกรณ์การเกษตรทำให้เกษตรกรต้องติดต่อหลายครั้ง ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าอาหาร และใช้เวลาในการติดต่อมาก จึงคาดว่าผลในทางเพิ่มต้นทุนทางธุรกรรมในการ

กู้ยืมเงินมากกว่าการกู้ยืมเงินจาก สหกรณ์การเกษตร ดังนั้นการกู้ยืมเงินจากสหกรณ์การเกษตรคาดว่าจะมีผลในทางลดต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน

การค้ำประกัน (D_3) เกษตรกรที่มีการใช้ที่ดินเป็นหลักประกันค้ำประกันกับสถาบันการเงิน คาดว่าจะมีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินสูงกว่าการใช้กลุ่มค้ำประกันเนื่องจากต้องมีการจดจำนองโดยต้องเดินทางไปทำการจดจำนองที่สำนักงานที่ดินและหากเกษตรกรกู้ยืมกับ ธกส. ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบสภาพหลักทรัพย์

ประเภทผู้กู้ (D_4) เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน ผู้กู้รายเก่าคาดว่าจะมีผลในทางลดต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน เนื่องจากผู้ให้กู้มีรายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้กู้อยู่แล้ว การพิจารณาสินเชื่อจึงกระทำได้รวดเร็วและใช้เวลาน้อยกว่าผู้กู้รายใหม่ ผู้กู้จึงเสียค่าใช้จ่ายและเวลาในการติดต่อน้อยกว่าการเป็นผู้กู้รายใหม่ และหากเป็นการกู้ยืมโดยใช้ที่ดินค้ำประกันและเคยผ่านการประเมินที่ดินมาแล้วไม่ต้องทำการประเมินที่ดินใหม่ทำให้เกษตรกรที่

เป็นผู้กู้รายเก่าเสียค่าใช้จ่ายในการขอกู้น้อยกว่าผู้ กู้รายใหม่ ส่วนผู้กู้รายใหม่คาดว่าจะมีผล ในทางเพิ่มต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน (ปราณี กุลอารีรัตน์, 2536: 15-17)

2.4.3 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสองประชากรแบบจับคู่

การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสองประชากรแบบจับคู่จะใช้ในการ ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ ดอกเบี้ยเงินกู้ ระหว่างแหล่ง สิ้นเชื่อที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบัน

การทดสอบโดยวิธีจับคู่ทำได้โดยหน่วยตัวอย่างของแต่ละกลุ่มที่จับคู่กันเป็นหน่วย ตัวอย่างเดียวกัน ในการศึกษาครั้งนี้คือเกษตรกรครัวเรือนเดียวกันโดยควบคุมปัจจัยสถานภาพทาง เศรษฐกิจของครัวเรือนตัวอย่าง ซึ่งจะมีผลต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ ดอกเบี้ยเงินกู้ และต้นทุน ในการกู้เงิน แล้วทำการเปรียบเทียบ การเลือกหน่วยตัวอย่างแต่ละคู่ให้มีลักษณะที่ไม่ได้สนใจ ทดสอบคล้ายกันมากที่สุด เรียกว่า การเลือกตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Sample)

ให้ X_{1i} และ X_{2i} เป็นค่าของข้อมูลตัวอย่างคู่ที่ $i, j = 1, 2, \dots, n$

$$\begin{aligned} d_i &= X_{1i} - X_{2i} \quad \text{ค่าความแตกต่างของข้อมูลคู่ที่ } i \\ \text{ค่าเฉลี่ยตัวอย่าง } d &= \sum_{i=1}^n d_i / n \end{aligned}$$

$$\text{ค่าความแปรปรวนตัวอย่าง } \delta_d^2 = \frac{\sum (d_i - d)^2}{n - 1}$$

เนื่องจากการเลือกหน่วยตัวอย่างให้มีลักษณะคล้ายกันมากที่สุด จะทำได้ยากในทางปฏิบัติดังนั้น ขนาดตัวอย่างมักจะเล็ก (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2546: 250-253)

ดังนั้นเมื่อประชากรมีการแจกแจงแบบปกติ และมีการเลือกหน่วยตัวอย่างโดยให้หน่วยตัวอย่างแต่ละคู่มีลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่ต้องการทดสอบคล้ายกันมากที่สุด (ต่างคู่กันแตกต่างกันได้) และตัวอย่าง มีขนาดเล็กไม่ทราบค่าความแปรปรวนของประชากร จะใช้สถิติทดสอบ t โดยที่

$$\text{สถิติทดสอบ } t = \frac{d - d_0}{\delta_d / \sqrt{n}}$$

ซึ่งจะมีการแจกแจงแบบ t ที่องศาอิสระ $n-1$ โดยที่ d_0 เป็นค่าคงที่ที่ได้จากการสมมุติฐาน ขึ้นตอนการทดสอบสมมุติฐาน

ขั้นที่ 1 ตั้งสมมุติฐาน H_0 และ H_1 ดังนี้

$$H_0 : \mu_1 \geq \mu_2$$

$$H_1 : \mu_1 < \mu_2$$

โดยที่ μ_1 และ μ_2 แทนค่าเฉลี่ยของ ประชากรกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 และในการศึกษาครั้งนี้เป็นการทดสอบแบบข้างเดียว

ขั้นที่ 2 กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α) ไว้ที่ระดับ 0.05 โดยที่ α แทนระดับนัยสำคัญ (Level Of Significance) คือค่าความน่าจะเป็นที่จะไม่ยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ขั้นที่ 3 การทดสอบผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 ประชากรแบบจับคู่ (Paired Sample T Test) ในการทดสอบใช้โปรแกรม SPSS for Windows ในการคำนวณ

$$t = \frac{d - d_0}{\delta_d / \tau_n} \quad \text{โดยที่ } d_0 \text{ เท่ากับ } 0$$

ขั้นที่ 4 สรุปผลการทดสอบ ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ

ลักษณะที่ 1 ถ้าค่า t ที่คำนวณได้ $t_{n-1} < -t_{1-\alpha_{n-1}}$ หรือพิจารณาจากผลการคำนวณจาก SPSS for Windows ในการคำนวณค่า Sig(2- tailed) เนื่องจากเป็นการทดสอบแบบข้างเดียว ค่า t จากผลลัพธ์ของ SPSS for Windows จึงต้องนำมาหาร 2 โดยที่ $\text{Sig}(2\text{- tailed}) / 2 < \alpha$ และค่า t เป็นลบจะปฏิเสธ H_0 สรุปได้ว่าค่าเฉลี่ยของประชากรกลุ่มที่ 1 น้อยกว่าค่าเฉลี่ยกลุ่มที่ 2

ลักษณะที่ 2 ถ้าค่า t ที่คำนวณได้ $t_{n-1} > t_{1-\alpha_{n-1}}$ หรือพิจารณาจากผลการคำนวณจาก SPSS for Windows ในการคำนวณค่า Sig(2- tailed) เนื่องจากเป็นการทดสอบแบบข้างเดียว ค่า t จากผลลัพธ์ของ SPSS for Windows จึงต้องนำมาหาร 2 โดยที่ $\text{Sig}(2\text{- tailed}) / 2 > \alpha$ และค่า t เป็นบวกจะยอมรับ H_0 ค่าเฉลี่ยของประชากรกลุ่มที่ 1 ไม่น้อยกว่าค่าเฉลี่ยกลุ่มที่ 2 (บุญชัย วนิชย์วงศ์วาน, 2544: 32)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้วิธีสัมภาษณ์จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ตามแบบสอบถามที่กำหนดขึ้นจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างจะเป็นเกษตรกรที่กู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อเกษตรทั้งจากแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันและแหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบันในปีการเพาะปลูก 2545/2546 ในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.1.1 วิธีการสุ่มตัวอย่างและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลของประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา มีดังต่อไปนี้

1) พื้นที่ในการศึกษา

ปัจจัยที่น่าจะส่งผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมได้แก่ รายได้ของผู้กู้ พื้นที่เพาะปลูก การมีหลักทรัพย์ การเป็นผู้กู้รายเก่าหรือรายใหม่ ซึ่งเป็นปัจจัยจากตัวผู้กู้หรือเกษตรกรเอง ตลอดจนหลักเกณฑ์เงื่อนไขของแหล่งสินเชื่อเกษตรในการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรของแหล่งเงินกู้แต่ละประเภท การเลือกพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมปัจจัยดังกล่าวในการศึกษานี้ได้เลือก อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้วยเหตุผลดังนี้

(1) อำเภอแม่สะเรียง เป็นอำเภอขนาดใหญ่มีประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดแม่ฮ่องสอนและประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จากข้อมูลการตลาดจังหวัดแม่ฮ่องสอนประจำปี 2545 ของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดแม่ฮ่องสอนพบว่า พืชหลักและพืชเศรษฐกิจของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีเนื้อที่เพาะปลูกมากที่สุดในอำเภอแม่สะเรียง

(2) เป็นที่ตั้งของแหล่งสินเชื่อเกษตรที่เป็นสถาบัน เช่น ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์การเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และแหล่งสินเชื่อ

เกษตรที่ไม่เป็นสถาบันการเงินเช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน และแหล่งอื่นๆ ทำให้สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างของต้นทุนธุรกรรมของแหล่งสินเชื่อทั้ง 2 ประเภทได้

(3) เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล เนื่องจากข้อจำกัดของเวลาและค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเดินทางเก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้แบบสอบถามทำได้โดยสะดวกและไม่เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมาก

(4) พื้นที่ในการสำรวจ จะคัดเลือกจากหมู่บ้านที่เป็นที่ตั้งกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านเพื่อควบคุมตัวแปรประเภทระยะทางในการเดินทางมาติดต่อแหล่งสินเชื่อสถาบัน

1.1.2 วิธีการสุ่มตัวอย่างและขนาดกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ(Stratified Random Sampling) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 10 % ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 96 ตัวอย่างเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในการเก็บข้อมูลจึงกำหนดจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด 102 ครัวเรือน เพื่อให้ได้ตัวอย่างกระจายไปทั่วประชากร การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2527: 90)

$$n_i = \frac{N}{(N_i / n)}$$

เมื่อ n_i = ขนาดตัวอย่างในชั้นภูมิที่ i

n = ขนาดตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

N_i = ขนาดของประชากรในชั้นภูมิที่ i

จากเกษตรกรที่กู้ยืมในปีการเพาะปลูก 2545/2546 มีจำนวนทั้งหมด 2,400 ครัวเรือน แยกเป็น กู้ยืมจาก ธกส. 1,800 ครัวเรือนและกู้ยืมจาก สหกรณ์การเกษตร 600 ครัวเรือน กำหนดขนาดตัวอย่างที่ต้องการ จำนวน 102 ครัวเรือน จะได้กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรจากแต่ละแหล่งสินเชื่อดังนี้

$$\text{ธกส.} \quad \text{จำนวน} \quad 1,800 \left[\frac{102}{2,400} \right] = 76 \text{ ครัวเรือน}$$

$$\text{สหกรณ์การเกษตร} \quad \text{จำนวน} \quad 600 \left[\frac{102}{2,400} \right] = 26 \text{ ครัวเรือน}$$

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

2.1 โครงสร้างของแบบสอบถาม

แบบสอบถามได้แบ่งเนื้อหาของคำถามเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลคุณลักษณะของประชากร สังคม เศรษฐกิจ การใช้สินเชื่อของเกษตรกรจากแหล่งสินเชื่อต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับ ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินซึ่งเริ่มตั้งแต่การติดต่อขอเงิน จนกระทั่งได้รับเงินกู้ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง(ค่ารถไป – กลับ) ค่าเสียโอกาสของเวลา ค่าอาหาร ค่าธรรมเนียมตรวจสอบสภาพหลักทรัพย์ และต้นทุนในการกู้ยืมเงินซึ่งเป็นผลรวมของต้นทุนทางธุรกรรมและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของเกษตรกร

2.2 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามนี้ใช้สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร หลังจากที่ได้จัดทำร่างแบบสอบถามเสร็จแล้ว ได้นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบโดยสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาจำนวน 20 ชุด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความถูกต้องและน่าเชื่อถือของแบบสอบถามตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการตั้งคำถาม ความเหมาะสมของคำศัพท์ที่ใช้และระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารวบรวมข้อมูลเบื้องต้นได้จากการสำรวจภายใต้โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ โดยสำนักงานเกษตร อำเภอมะเริ่ง ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนเกษตรกร ในเขตอำเภอมะเริ่งที่มีการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน และข้อมูลบางส่วนได้จากสำนักงานสหกรณ์การเกษตร อำเภอมะเริ่งและข้อมูลในส่วนของแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันอ้างอิง ข้อมูลจาก สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอมะเริ่งที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน ข้อมูลในการศึกษาในครั้งนี้จะใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) คือข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามประกอบด้วย ข้อมูลเบื้องต้นของครัวเรือน ต้นทุนทางธุรกรรมและขนาดของการกู้ยืมของครัวเรือนจากแหล่งที่เป็นสถาบันและแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดมาทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ก่อนที่จะบันทึกข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งในการศึกษาใช้การวิเคราะห์ 2 วิธีคือ

4.1 แบบพรรณนา (Descriptive Method) โดยจะอาศัยการวิเคราะห์อย่างง่ายด้วย อัตราส่วนร้อยละ และค่าเฉลี่ยเพื่ออธิบายลักษณะโดยทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร และการใช้สินเชื่อของเกษตรกรรวมทั้งลักษณะและขนาดของต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรซึ่งเป็นผลรวมของค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบสภาพหลักทรัพย์ ค่าเสียโอกาสของเวลา ค่าธรรมเนียมจำนองที่ดิน เป็นต้น

4.2 แบบวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Method) จะอาศัยวิธีการทางสถิติและคณิตศาสตร์ในการวิเคราะห์โดยแบ่งเป็น

4.2.1 การวิเคราะห์ต้นทุนธุรกรรม คำนวนจากผลรวมของค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (ค่ารถไป - กลับ) ค่าอาหาร ค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบสภาพหลักทรัพย์ และค่าเสียโอกาสของเวลา

$$\text{ค่าเสียโอกาสของเวลา} = \frac{\text{ระยะเวลาในการเดินทาง(ชั่วโมง)} * 131 (\text{ค่าแรงขั้นต่ำจ.แม่ฮ่องสอน})}{\text{จำนวนการทำงาน(8 ชั่วโมง)}}$$

โดยในการคำนวณคิดเป็นต้นทุนธุรกรรมในแต่ละครั้งของการมาติดต่อแหล่งสินเชื่อ

4.2.2 การวิเคราะห์ต้นทุนในการกู้ยืมเงิน ตามแหล่งสินเชื่อสถาบันของเกษตรกร ได้แก่ ธกส. สหกรณ์การเกษตร และแหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบัน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน คำนวนจากผลรวมต้นทุนธุรกรรมและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่จ่ายจริงของเกษตรกร

4.2.3 การวิเคราะห์ที่ใช้สมการถดถอยเชิงซ้อน (Mutiple Regression Analysis) เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรจากแหล่งที่เป็นสถาบัน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทนี้จะกล่าวถึงลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ที่ทำการศึกษา ซึ่งลักษณะเหล่านี้จะมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รายได้ รายจ่าย รวมทั้งชนกิจการเกษตรของเกษตรกรด้วยรวมทั้งผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามโดยนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ต้นทุนทางธุรกรรมและต้นทุนในการกู้ยืมเงิน

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรจากแหล่งสินเชื่อสถาบันในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 สภาพทั่วไปอำเภอแม่สะเรียง

1.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอแม่สะเรียง เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนและพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นภูเขาสลับซับซ้อนและป่าที่บอบอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือ ระยะทางประมาณ 760 กิโลเมตร มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 2,497.2 ตารางกิโลเมตรหรือ 1,560,750 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.9ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอแม่สะเรียง มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทิศตะวันออก ติดกับ อำเภอแม่แจ่ม อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดกับ อำเภอ สบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทิศตะวันตก ติดกับประเทศเมียนมา (สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่ง สหภาพพม่า)

1.1.2 ภูมิประเทศ และภูมิอากาศ

ภูมิประเทศ อำเภอแม่สะเรียงมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,497.2 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,560,750 ไร่ ซึ่งมี โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 เป็นภูเขาสูงและป่าไม้ ที่เหลือเป็นที่ราบในหุบเขา ภูมิอากาศ เนื่องจากภูมิประเทศของอำเภอแม่สะเรียง ส่วนใหญ่เป็นภูเขา จึงมีสายหมอกครอบคลุมอยู่ตลอดปี ภูมิอากาศโดยทั่วไปจะหนาวจัดและร้อนจัดในฤดูร้อนมี อุณหภูมิอยู่ระหว่าง 13-42 องศาเซลเซียส จำนวนวันฝนตกประมาณ 170 วัน/ปี

สภาพอากาศ ของอำเภอแม่สะเรียงแบ่งได้เป็น 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์

1.1.3 การปกครอง และประชากร

ในปี 2545 อำเภอแม่สะเรียง แบ่งการปกครองเป็น 7 ตำบล 75 หมู่บ้าน โดยมี ตำบล ดังนี้ ตำบลบ้านกาศ ตำบลแม่สะเรียง ตำบลแม่คง ตำบลแม่หะ ตำบลแม่ขวม ตำบลเสาหิน ตำบลป่าแป๋ ในปี 2545 อำเภอแม่สะเรียงมีประชากรทั้งสิ้น 51,085 คน เป็นชาย 25,949 คน เป็น หญิง 25,136 คน ตำบลที่มีประชากรมากที่สุด คือ ตำบลบ้านกาศ รองลงมาได้แก่ ตำบลแม่ขวม ตำบลแม่สะเรียงตำบลแม่หะ ตำบลป่าแป๋ ตำบลแม่คง ตำบลเสาหิน ตามลำดับ ประชากรในอำเภอ แม่สะเรียง ประกอบไปด้วยชาวไทยพื้นราบ 13 % ชาวไทยภูเขาเผ่ากระเหรี่ยง 85% และละว้ากับม้ง จำนวน 2 % ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ รองลงมาได้แก่ ศาสนาคริสต์ อิสลาม ภาษาที่นิยมใช้กันมากคือ ภาษาคำเมือง ภาษากระเหรี่ยง เป็นส่วนใหญ่ อาชีพหลักของประชากร คือ การทำเกษตรกรรม โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 39,078 ไร่ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญคือ ข้าว ถั่วเหลือง กระเทียม กระหล่ำปลี

1.1.4 ทรัพยากร และแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญส่วนใหญ่มีต้นน้ำมาจากภูเขาต่างๆ แหล่งน้ำที่สำคัญ ของอำเภอแม่สะเรียง ได้แก่ แม่น้ำขวม มีความยาว 1,600 กิโลเมตรต้นน้ำมาจากภูเขาทางด้าน ตะวันออกของอำเภอขุนขวมไหลผ่านอำเภอแม่ลาน้อย และอำเภอแม่สะเรียง ไปบรรจบกับแม่น้ำ เมยไหลลงแม่น้ำสาละวิน ป่าไม้ พื้นที่ป่าไม้โดยทั่วไป ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นป่าเบญจ พรรณ ป่าดิบเขาและป่าเต็งรัง ไม้ยืนต้นที่สำคัญได้แก่ ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้กระยาเลย ไม้เต็ง ไม้รัง

1.1.5 การคมนาคม และขนส่ง

อำเภอแม่สะเรียงมีการคมนาคมติดต่อได้โดยสะดวกรวดเร็ว คือ การคมนาคมทางบกติดต่อระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่สะเรียง โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 เริ่มต้นจากจังหวัดเชียงใหม่ ถึงอำเภอแม่สะเรียง รวมระยะทางประมาณ 191 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 5 ชั่วโมง (ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่สะเรียง, 2545: 1-6)

1.2 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือน

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่ทำการวิจัยจำนวน 102 ราย ผลการสำรวจครัวเรือนเกษตรกรพบว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.2 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.5 อายุระหว่าง 31-40 ปี และ อายุระหว่าง 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.5 และ ร้อยละ 4.9 ตามลำดับ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 80.4 รองลงมาคือ จบชั้นมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 15.7 เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่เพาะปลูกระหว่าง 3-5.9 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 48 รองลงมา น้อยกว่า 2.9 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.2 และมากกว่า 9 ไร่ ขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 2.9 และมีครัวเรือนที่ไม่มีพื้นที่เพาะปลูกคิดเป็น ร้อยละ 7.8 ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเองคิดเป็นร้อยละ 63.7 ส่วนครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองคิดเป็นร้อยละ 36.3 และสำหรับประเภทของเอกสารสิทธิ์ของเกษตรกรพบว่า ส่วนใหญ่จะมีเอกสารสิทธิ์ประเภท โฉนดที่ดิน น.ส.3 และ น.ส.3 ก คิดเป็นร้อยละ 46.1 รองลงมาคือ เอกสารสิทธิ์ประเภทสปก 4-01 และ สก.1 คิดเป็นร้อยละ 39.2 เกษตรกรที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ คิดเป็น ร้อยละ 14.7 ด้านแรงงานครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีประชากรในวัยทำงาน อายุระหว่าง 45-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.40 อายุระหว่าง 15-29 ปี และอายุระหว่าง 30-44 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.80 และ 29.80 ตามลำดับ สภาพทางเศรษฐกิจในด้านรายได้ของครัวเรือนเกษตรกร ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 71.6 รองลงมามีรายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.6 และมีรายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.9 ด้านรายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายจ่ายเฉลี่ยน้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน คิดร้อยละ 66.7 รองลงมาคือ รายจ่ายระหว่าง 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.4 รายจ่ายตั้งแต่ 15,000 ขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 3

ตารางที่ 4.1 สภาพทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกรที่ทำการศึกษานปีการเพาะปลูก 2545/2546

สภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุหัวหน้าครัวเรือน		
20-30 ปี	5	4.9
31-40 ปี	26	25.5
41-50 ปี	43	42.2
51-60 ปี	28	27.4
รวม	102	100
2. การศึกษา		
ประถมศึกษา	82	80.4
มัธยมศึกษา	16	15.7
สูงกว่ามัธยมศึกษา	4	3.9
รวม	102	100
4. ประชากรในวัยทำงาน		
15-29 ปี	62	29.80
30-44 ปี	62	29.80
45-59 ปี	84	40.40
รวม	208	100
5. พื้นที่เพาะปลูก		
น้อยกว่า 2.9 ไร่	41	43.62
3-5.9 ไร่	49	52.13
6-8.9 ไร่	1	1.06
9 ไร่ขึ้นไป	3	3.19
รวม	94	100
6. ลักษณะการถือครองที่ดิน		
ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	65	63.70
มีที่ดินเป็นของตนเอง	37	36.30
รวม	102	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สภาพทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
7. เอกสารสิทธิ์		
สปก.4-01,สท.1	40	39.20
นส.3 , โฉนดที่ดิน	47	46.10
ไม่มีเอกสารสิทธิ์	15	14.70
รวม	102	100
8. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว		
น้อยกว่า 5,000 บาท	73	71.5
5,001-10,000 บาท	21	20.60
10,001-15,000 บาท	6	5.90
15,001-20,000 บาท	1	1
มากกว่า 20,000 ขึ้นไป	1	1
รวม	102	100
9. รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว		
น้อยกว่า 5,000 บาท	68	66.66
5,001-10,000 บาท	31	30.39
10,001-15,000 บาท	1	0.98
15,001-20,000 บาท	2	1.97
รวม	102	100

ที่มา: อรุณศรี คงคาใส (2547) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรใน
อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน “ ปรินญาณิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต แขนงวิชา
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า31-32

1.3 การใช้สินเชื่อของครัวเรือนเกษตรกร

แหล่งสินเชื่อสามารถแบ่งออกเป็น 2 แหล่งคือ แหล่งที่เป็นสถาบันการเงิน ประกอบด้วย ธกส. และ สหกรณ์การเกษตร แหล่งที่ไม่เป็นสถาบันประกอบด้วย กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน การกู้เงินเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียงส่วนใหญ่ กู้ยืมจาก ธกส. มากที่สุด จำนวน 76 ครัวเรือน ปริมาณเงินกู้รวม 5,069,000 บาท เงินกู้เฉลี่ย 66,697.37 บาท/ครัวเรือน รองลงมากองทุนหมู่บ้านจำนวน 43 ครัวเรือน คิดเป็นปริมาณเงินกู้รวม 800,000บาท เงินกู้เฉลี่ย 13,790.69 บาท/ครัวเรือน กลุ่มออมทรัพย์ 31 ครัวเรือน เป็นปริมาณเงินกู้รวม 570,800 บาท เงินกู้เฉลี่ย 15,187.09 บาท/ครัวเรือน สหกรณ์การเกษตร 26 ครัวเรือน ปริมาณเงินกู้ 915,000บาท เงินกู้เฉลี่ย 35,192.31 บาท/ครัวเรือน ในส่วนของธนาคารพาณิชย์พบเพียง จำนวน 1 ครัวเรือน ปริมาณเงินกู้ 100,000 บาทผลการสำรวจพบเพียง 1 ราย อาจเนื่องมาจากข้อบกพร่องในการสำรวจไม่อาจใช้เปรียบเทียบกับสถาบันการเงินอื่นได้ดังนั้นจึงไม่นำมาทำการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะกู้ยืมจาก ธกส.มากที่สุดอาจเป็นเพราะ ธกส. มีการจัดทำแผนงานด้านสินเชื่อโดยนัดพบลูกค้าทุกเดือนด้วยการหมุนเวียนไปเกือบทุกหมู่บ้าน หลักเกณฑ์ในการอนุมัติเงินกู้เคร่งครัดน้อยกว่าธนาคารพาณิชย์ซึ่งส่วนใหญ่ ธนาคารพาณิชย์มักพิจารณาปล่อยเงินกู้ให้กับเกษตรกรขนาดใหญ่และมีเครดิต ส่วนสหกรณ์การเกษตรไม่สามารถให้บริการอย่างรวดเร็วเนื่องจากการอนุมัติสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรยังใช้ระยะเวลาในการพิจารณาเงินกู้เพียงเดือนละ 1 ครั้ง โดยพิจารณาทุกวันที่ 10 ของเดือน ในขณะที่ ธกส.สามารถพิจารณาอนุมัติได้ตลอดเดือน อัตราดอกเบี้ยของธกส.สำหรับลูกค้าชั้นดีต่ำกว่าสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มออมทรัพย์ จำนวนเงินสูงสุดในการให้กู้ของ ธกส. จะมากที่สุดโดยสหกรณ์การเกษตรจะให้กู้สูงสุดเพียง 100,000 บาท กลุ่มออมทรัพย์จะให้กู้สูงสุดเพียง 50,000 บาท และกองทุนหมู่บ้านสูงสุดเพียง 20,000 บาท ดังนั้นจึงเป็นผลให้เกษตรกรกู้ยืมเงินจากธกส.มากกว่าแหล่งสินเชื่อประเภทอื่น

การศึกษาครั้งนี้เฉพาะสินเชื่อเงินสระยะสั้น (1-12 เดือน) และสินเชื่อระยะปานกลาง (13-36 เดือน) เท่านั้นพบว่าการกู้เงินของครัวเรือนเกษตรกรจากแหล่งที่เป็นสถาบัน ส่วนใหญ่เป็นการกู้เงินระยะปานกลางโดยจำนวนการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตรกรระยะสั้น ระยะปานกลางเท่ากับ 30 และ 72 ครัวเรือนตามลำดับ ส่วนการกู้เงินจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันจะเป็นการกู้ระยะสั้น เนื่องจากข้อกำหนดของกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านมีระยะเวลาในการให้กู้ เพียง 1 ปีเท่านั้น จะสังเกตได้ว่าจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่กู้เงินจากแหล่งสถาบันในระยะปานกลางสูงนั้น เนื่องจากการกู้แบบไม่มีกำหนดเวลาในการชำระคืนแน่นอน ซึ่งเป็นการผสมกันของเงินกู้ระยะสั้น ระยะปานกลาง ถ้ามีเงินกู้ชำระคืนเร็วก็จะเป็นเงินกู้ระยะสั้น ถ้าไม่มีเงินพอก็จะยืดการชำระคืนออกไปนานกว่าระยะสั้น (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ, 2534)

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้โดยเฉลี่ยที่เกษตรกร จ่ายให้กับสถาบันการเงินนั้นอัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยที่ ชกส.คิดจากลูกค้าคือร้อยละ 8.93 ต่อปี ชกส.มีการจัดชั้นลูกค้าโดยมีอัตราดอกเบี้ยอยู่ระหว่าง 7-13 บาท	
ลูกค้าที่มีประวัติการชำระหนี้ดีติดต่อกัน 3 ปี	คิดในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี
ลูกค้าที่มีประวัติการชำระหนี้ดีติดต่อกัน 2 ปี	คิดในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 8 ต่อปี
ลูกค้าที่มีประวัติการชำระหนี้ดีติดต่อกัน 1 ปี	คิดในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 9 ต่อปี
ลูกค้าที่เป็นลูกค้าใหม่	คิดในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อปี
ลูกค้าที่มีประวัติการชำระหนี้ไม่ดี	คิดในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 13 ต่อปี

สหกรณ์การเกษตรคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้กับลูกค้าใน อัตราเดียวคือร้อยละ 10 ต่อปี อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน จะอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 2-36 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่กำหนดจากสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านซึ่งแตกต่างกันไปตามข้อตกลงของสมาชิกโดยช่วงอัตราดอกเบี้ยกลุ่มออมทรัพย์อยู่ระหว่างร้อยละ 5-24 ต่อปี และกองทุนหมู่บ้านอยู่ระหว่างร้อยละ 2-10 ต่อปี การที่อัตราดอกเบี้ยแหล่งเงินกู้ที่ไม่เป็นสถาบันสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน เกิดมาจากหลายสาเหตุดังนี้ (1) ต้นทุนเงินกู้สูง กลุ่มออมทรัพย์บางแห่งมีเงินทุนไม่เพียงพอแก่ความต้องการกู้ของสมาชิก ต้องไปกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้สมาชิกกู้ (2) ผู้ขอกู้มีอัตราความเสี่ยงสูง ผู้ที่กู้บางรายถูกแหล่งสถาบัน

ปฏิเสธไม่ให้กู้ เพราะไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันหรือไม่มีกลุ่มสมาชิกรับรองค้ำประกันเป็นสมาชิกในกลุ่มเนื่องจากฐานะยากจน (3) กลุ่มออมทรัพย์ และ กองทุนหมู่บ้าน เป็นกองทุนชุมชนที่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานค่าใช้จ่ายเหล่านี้ได้มาจากดอกเบี้ยเงินกู้ที่สมาชิกจ่ายให้ ด้านหลักประกันเงินกู้ที่พบมี 2 ประเภทได้แก่ ที่ดิน และการใช้กลุ่มเกษตรกรร่วมกันค้ำประกัน ประเภทการค้ำประกันที่ครัวเรือนเกษตรกรใช้มากที่สุดคือ การใช้กลุ่มค้ำประกันจำนวน 141 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 79.67 ใช้ที่ดินเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันจำนวน 36 ครัวเรือนคิดเป็น ร้อยละ 20.33 การใช้กลุ่มค้ำประกันของ ชกส.จะต้องเป็นการค้ำประกันในกลุ่มจำนวน 5 คน และสหกรณ์การเกษตรจะเป็นการค้ำประกันภายในกลุ่มจำนวน 3 คน ครัวเรือนที่กู้แบบกลุ่มคือค้ำประกันร่วมกันในกลุ่ม โดยที่แต่ละคนไม่จำเป็นต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน แต่มีข้อแม้ว่าผู้กู้อย่างน้อยหนึ่งคนในกลุ่มนั้นต้องนำหลักฐานการครอบครองที่ดินมาให้ทาง ชกส.ยึดไว้ ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวอาจส่งผลในแนวทางปฏิบัติเกษตรกรที่มีฐานะดีจะไม่ยอมให้เกษตรกรที่มีฐานะยากจนเข้าร่วมกลุ่มลูกค้า ชกส.ของตนหรือมีการคิดกันผู้ที่ไม่มียอดเงินเข้าร่วมกลุ่มการกู้ด้วยซึ่งจะทำให้เกษตรกรที่ยากจนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ (ยาวเรศ ทับพันธุ์, 2534) ซึ่งผลจากการสำรวจและสอบถามเกษตรกร

ปรากฏว่าเกิดปัญหาในลักษณะนี้เช่นกัน โดยใน การเลือกเข้ากลุ่มส่วนใหญ่จะเลือกเกษตรกรที่มี ฐานะทางเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน โดยมีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางหรือเป็นครัวเรือนเกษตรกร

การกู้ยืมเงินจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันส่วนใหญ่จะไม่ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ครัวเรือนเกษตรกรที่ กู้เงิน มีการใช้กลุ่มค้ำประกัน ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรผู้กู้ยืมไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน หรือถ้ามี อาจจะใช้จำนองเพื่อการกู้ยืมจากสถาบันการเงินแล้วก็ได้ แต่เกษตรกรต้องนำเอกสารสิทธิ์ที่ดินมา ค้ำประกันในกรณีของกลุ่มออมทรัพย์ที่สมาชิกกู้เกิน จำนวน 50,000 บาท ซึ่งจะทำให้กลุ่มมีความ เสี่ยงน้อยกว่าให้กู้โดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ค้ำประกัน เมื่อสอบถามถึงความต้องการกู้เงินเพิ่ม พบว่า ครัวเรือนเกษตรกร ต้องการกู้เงินเพิ่มมากขึ้น โดยร้อยละ 51 ต้องการกู้เงินเพิ่มมากขึ้น โดยระบุว่า ต้องการกู้เงินจาก ธกส. และ สหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 51 , 20.6 ตามลำดับ แหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน ระบุว่าต้องการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านร้อยละ 12.7 และ กลุ่มออมทรัพย์ร้อยละ 9.8 จะเห็นได้ว่า ครัวเรือนเกษตรกรต้องการกู้จากแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันจาก ธกส. มากที่สุด แหล่งสินเชื่อที่ไม่ เป็นสถาบันต้องการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน มากที่สุดทั้งนี้เป็นผลเนื่องจากปัจจัยด้านอัตราดอกเบี้ย จำนวนครั้งในการติดต่อขอกู้เงินกระทั่งได้รับเงินกู้เกษตรกรจะต้องเดินทางไปติดต่อแหล่งสินเชื่อที่ เป็นสถาบันการเงินจำนวน 2-4 ครั้ง ครัวเรือนเกษตรกรผู้กู้จึงจะได้รับเงินกู้ โดยมีขั้นตอนในการ ขอกู้ดังนี้ (1) ติดต่อขอกู้เงินจากสถาบันการเงิน (2) ทำการจำนองที่ดินกรณีที่ใช้ที่ดินค้ำประกันหรือ หากใช้กลุ่มค้ำประกันต้องให้สมาชิกในกลุ่มมาเซ็นค้ำประกันพร้อมทำสัญญากู้เงิน (3) ไปรับเงินกู้ แต่ในกรณีที่กลุ่มเกษตรกรมีจำนวนมากและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันหรือ หมู่บ้านใกล้เคียง จะ ส่งตัวแทนไปติดต่อขอกู้เงินจาก ธกส.จากนั้น ธกส.จะจัดส่งพนักงานสินเชื่อให้มาทำสัญญากับ เกษตรกรเหล่านั้นโดยนัดวันเวลาและสถานที่ในหมู่บ้าน แต่เกษตรกรผู้กู้ต้องรอให้เจ้าหน้าที่สินเชื่อ ของ ธกส. พร้อมและนัดหมายวันเวลา ดังนั้นเกษตรกรก็จะไปแหล่งสินเชื่อสถาบันเพียง 1-2 ครั้ง (ร้อยละ 50.5) นอกจากนี้พบว่าหากเป็นเกษตรกรรายย่อยที่ต้องไปติดต่อกับแหล่งสินเชื่อสถาบัน เกิน 3 ครั้ง (ร้อยละ 21) อาจเนื่องมาจากหลักฐานต่างๆที่ใช้ในการขอกู้เตรียมมาไม่ครบจึงทำให้ เสียเวลาหลายครั้ง ส่วนการกู้ยืมจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน ส่วนใหญ่เดินทางไปติดต่อจำนวน 2 ครั้ง เกษตรกรผู้กู้ก็จะได้รับเงินกู้ ผู้กู้อย่างไรจะใช้จำนวนครั้งในการติดต่อน้อยกว่าการเป็นผู้กู้อย่าง ใหม่

ตารางที่ 4.2 อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ยของครัวเรือนที่ทำการศึกษา ปีการเพาะปลูก 2545/2546

แหล่งสินเชื่อ	ช่วงอัตราดอกเบี้ย (บาท/ปี)	อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย (บาท/ปี)
แหล่งที่เป็นสถาบัน		
ธกส.	7-13	8.9322
สหกรณ์การเกษตร	10	10
แหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน		
กลุ่มออมทรัพย์	5-24	19.2857
กองทุนหมู่บ้าน	2-10	6.1698

ที่มา: อรุณศรี คงคาใส (2547) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกร
ในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ปรินิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต แขนงวิชา
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 36

ตารางที่ 4.3 การใช้สินเชื่อเกษตร ของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง ปีการเพาะปลูก 2545 / 2546

ครัวเรือนเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
1. ปริมาณสินเชื่อ (บาท)		
ชกส.	5,069,000	68.92
สหกรณ์การเกษตร	915,000	12.44
กลุ่มออมทรัพย์	570,800	7.76
กองทุนหมู่บ้าน	800,000	10.88
รวม	7,354,800	100
2. ปริมาณสินเชื่อเฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน)		
ชกส.	66,697.37	-
สหกรณ์การเกษตร	35,192.31	-
กลุ่มออมทรัพย์	15,187.09	-
กองทุนหมู่บ้าน	13,790.69	-
3. สมาชิกแหล่งเงินทุน(ครัวเรือน)		
ชกส.	76	43.18
สหกรณ์การเกษตร	26	14.77
กลุ่มออมทรัพย์	31	17.62
กองทุนหมู่บ้าน	43	24.43
รวม	176	100
4. หลักประกันเงินกู้		
ที่ดิน	36	20.33
กลุ่มค้ำประกัน	141	79.67
รวม	177	100
5. จำนวนครั้งในการติดต่อ(ครั้ง)		
จำนวน 2 ครั้ง	50	50.5
จำนวน 3 ครั้ง	28	28.29
จำนวน 4 ครั้ง	21	21.21
รวม	99	100

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ครัวเรือนเกษตรกร	จำนวน	ร้อยละ
6. ระยะเวลาเฉลี่ย (วัน)		
ธกส.	14.63	-
สหกรณ์การเกษตร	11.56	-
กลุ่มออมทรัพย์	7.10	-
กองทุนหมู่บ้าน	14.53	-
7. ความต้องการเงินกู้ (ครัวเรือน)		
ต้องการเพิ่ม	52	50.99
ไม่ต้องการเพิ่ม	50	49.01
รวม	102	100
8. แหล่งสินเชื่อที่ต้องการกู้เพิ่ม(ครัวเรือน)		
ธกส.	20	38.46
สหกรณ์การเกษตร	10	19.23
กลุ่มออมทรัพย์	10	19.23
กองทุนหมู่บ้าน	12	23.08
รวม	52	100

ที่มา : อรุณศรี คงคาใส (2547)“ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ปรินิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 37-38

2. ส่วนที่ 2 ต้นทุนทางธุรกรรมและต้นทุนในการกู้ยืมเงิน

2.1 ต้นทุนทางธุรกรรม

การวิเคราะห์ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินจะเป็นการคำนวณค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นของครัวเรือนในการกู้เงินกับ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน ธกส. และ สหกรณ์การเกษตร ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงิน คือต้นทุนที่เกิดขึ้นระหว่างการติดต่อขอเงินจนกระทั่งได้รับเงินกู้ ซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (ค่ารถไป-กลับ) ค่าอาหาร ค่าตรวจสอบสภาพหลักทรัพย์ ค่าเสียโอกาสของเวลา ผลจากการสำรวจพบว่าต้นทุนธุรกรรมในแต่ละครั้งของการเดินทางมาติดต่อกับแหล่งสินเชื่อของแต่ละครัวเรือนจะไม่เท่ากันและมีจำนวนครั้งในการติดต่อต่างกันดังนั้นเพื่อให้ได้ต้นทุนธุรกรรมที่ถูกต้องที่สุดจึงใช้ค่าเฉลี่ยโดยคิดจากต้นทุนธุรกรรมทั้งหมดหารด้วยจำนวนครั้งทั้งหมดของการกู้ยืม ต้นทุนธุรกรรมที่ได้จึงเป็นค่าเฉลี่ย

2.1.1 ต้นทุนทางธุรกรรมเฉลี่ยในการกู้ยืมเงิน ของเกษตรกรจากแหล่งที่เป็นสถาบัน

ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจาก ธกส.จะมีต้นทุนทางธุรกรรมเฉลี่ยในการกู้ยืมเงินหนึ่งครั้งเท่ากับ 96.10 บาท มากกว่าสหกรณ์การเกษตรซึ่งมีต้นทุนทางธุรกรรมเฉลี่ยในการกู้ยืมเงินหนึ่งครั้งเท่ากับ 71.37 บาท สาเหตุเนื่องมาจาก การที่ธกส.ให้กู้เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มโดยที่เกษตรกรทุกคนที่มีเงื่อนไขตามที่ธกส.กำหนดสามารถยื่นกู้ได้โดยไม่ต้องเป็นสมาชิก ดังนั้น ธกส.ต้องมีการตรวจสอบข้อมูลสารสนเทศของผู้กู้อย่างละเอียดเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ขั้นตอนต่างๆ ในการติดต่อขอเงินนับตั้งแต่การติดต่อขอเงินการตรวจสอบประวัติของผู้กู้ ได้แก่ คุณสมบัติของผู้กู้ ฐานะทรัพย์สิน รายได้ และ หลักทรัพย์ค้ำประกันทำให้ผู้กู้ต้องเสียค่าใช้จ่ายและใช้เวลาในการติดต่อหลายครั้ง ในขณะที่สหกรณ์การเกษตรจะให้กู้เฉพาะสมาชิกซึ่งสหกรณ์การเกษตรมีข้อมูลสารสนเทศของผู้กู้อยู่แล้ว ดังนั้นขั้นตอนในการตรวจสอบข้อมูลสารสนเทศของผู้กู้จึงน้อยกว่าธกส.เป็นการลดค่าใช้จ่ายของเกษตรกรในการติดต่อและเดินทาง ส่งผลให้สหกรณ์การเกษตรมีต้นทุนทางธุรกรรมต่ำกว่า ธกส.

นอกจากนี้ลักษณะการค้ำประกันก็มีความแตกต่างกัน โดยหากใช้กลุ่มค้ำประกัน ธกส.ต้องใช้กลุ่มขนาด 5 คนขึ้นไปซึ่งเกษตรกรต้องหาสมาชิกในกลุ่มเอง และเมื่อครบจำนวนและเอกสารของสมาชิกทุกคนพร้อมแล้วจึงสามารถดำเนินการในการติดต่อขอเงินได้ ซึ่งใช้เวลาและเสียค่าใช้จ่ายด้านเอกสารของผู้กู้และผู้ค้ำมากกว่าสหกรณ์การเกษตรซึ่งใช้ขนาดของกลุ่มเพียง 3 คน และทุกคนในกลุ่มต้องเป็นสมาชิกของ สหกรณ์การเกษตรซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านเอกสารเนื่องจาก

สมาชิกทุกคนจะมีข้อมูลอยู่ที่สหกรณ์การเกษตรอยู่แล้วว่าเป็นการกู้รายบุคคลโดยใช้ที่ดินค้ำประกัน ถ้าเกษตรกรกู้จาก ธกส. จะต้องมีการประเมินมูลค่าที่ดินที่นำไปค้ำประกันก่อนจะต้องเสียค่าใช้จ่ายค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบสภาพหลักทรัพย์ตามเงื่อนไขของ ธกส นอกจากนี้ยังต้องเดินทางมาทำการจดจำนองที่ดินที่สำนักงานที่ดินและมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าอากร ค่าพยาน ถึงแม้ว่า ธกส. จะได้รับการยกเว้น ไม่ต้องเสียค่าจดจำนองซึ่งจะเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าเกษตรที่ใช้กลุ่มค้ำประกันเงินกู้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรผู้กู้ที่ใช้กลุ่มค้ำประกันเงินกู้ นั้น จะเสียเวลาและค่าเดินทางในการขอกู้ยืมเงินน้อย เนื่องจาก ธกส. จะมีการให้บริการแก่เกษตรกรโดยจะส่งพนักงานสินเชื่อไปทำสัญญากับกลุ่มเกษตรกรที่บ้านของเกษตรกรผู้กู้ จึงเป็นการลดค่าใช้จ่ายของเกษตรกรลง แต่จากผลการสำรวจพบว่าอย่างน้อยที่สุดผู้กู้ต้องเดินทางไปติดต่อ ธกส. จำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ การติดต่อขอกู้ การยื่นใบคำขอกู้ การเซ็นสัญญากู้และสัญญาค้ำประกัน

การกู้จากสหกรณ์การเกษตรจะมีต้นทุนทางธุรกรรมที่ต่ำกว่าเนื่องจากหากผู้เป็นรายบุคคลโดยใช้ที่ดินในการค้ำประกันในปีการเพาะปลูก 2545/2546 เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการประเมินที่ดินแต่ตั้งแต่ปีการเพาะปลูก 2546 ขึ้นไป ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าเบี้ยเลี้ยงให้แก่คณะกรรมการในการประเมินที่ดินครั้งละจำนวน 200 บาท ระยะเวลาในการติดต่อขอกู้จนกระทั่งได้รับเงินกู้ส่วนใหญ่จะใช้เวลาเพียง 2 ครั้งเนื่องจากสหกรณ์การเกษตรแม่สระเรียงกำหนดวันพิจารณาเงินกู้เพียงเดือนละ 1 ครั้งคือทุกวันที่ 10 และกำหนดให้สมาชิกรับเงินกู้ได้หลังจากพิจารณาเงินกู้อีก 7 วัน ทำให้สมาชิกทราบกำหนดเวลาในการยื่นกู้และวันรับเงินที่แน่นอนและการยกเว้นไม่ต้องเสีย ค่าธรรมเนียมตรวจสอบสภาพหลักทรัพย์หากใช้ที่ดินค้ำประกันทำให้ต้นทุนทางธุรกรรมของ สหกรณ์การเกษตรต่ำกว่า ธกส. ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมมาร และคณะ (2534) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าถึงแม้ว่า ธกส. จะมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรกว่าร้อยละ 70 แต่เป็นเพราะการให้กู้ของ ธกส. มีต้นทุนทางธุรกรรมที่สูง แม้ว่าอัตราดอกเบี้ยต่ำตลอดจนนโยบายปันส่วนสินเชื่อของ ธกส. (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ, 2534) ที่มีพฤติกรรมในการปันส่วนสินเชื่อทั้งในแบบกว้างและแบบเฉพาะส่วน โดยการกำหนดหลักทรัพย์ค้ำประกันหรือเงื่อนไขสัญญาในการค้ำประกันกลุ่มจำนวน 5 คนของเกษตรกรในการค้ำประกันทำให้เกษตรกรที่ยากจนและไม่มีหลักทรัพย์ อาจไม่มีกลุ่มเกษตรกรที่ยอมรับให้เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือไม่มีผู้รับรองค้ำประกันเนื่องเพราะความยากจน ถึงแม้ว่าจะเป็นเกษตรกรที่ขยันในการทำมาหากิน แต่อาจไม่สามารถเข้าสู่ระบบการกู้เงินจาก ธกส. ได้เพราะไม่ผ่านเงื่อนไขสัญญาที่ ธกส. ตั้งไว้ได้ โดยผลการสำรวจในการศึกษาครั้งนี้มีเกษตรกรหลายครัวเรือนที่ประสบปัญหาในลักษณะเช่นนี้และหันไปกู้เงินจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันแต่เงินกู้ที่ได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการ

2.1.2 ต้นทุนทางธุรกรรมเฉลี่ยในการกู้ยืมเงิน ของเกษตรกรจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน

การกู้ยืมเงินของเกษตรกรจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน จะพบว่า การกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านจะมีต้นทุนทางธุรกรรมเฉลี่ยที่สูงกว่าการกู้ยืมจากกลุ่มออมทรัพย์ กล่าวคือ ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินหนึ่งครั้งจากกองทุนหมู่บ้านเฉลี่ยเท่ากับ 68.81 บาท ส่วนการกู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์หนึ่งครั้งจะมี ต้นทุนทางธุรกรรมเฉลี่ยในการกู้ยืมเงินเท่ากับ 28.98 บาท การที่ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านสูงเนื่องจากจะมีการพิจารณาปล่อยเงินกู้เป็นรายงวดไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอนขึ้นอยู่กับปริมาณเงินของกองทุนที่มีอยู่หากมีปริมาณเงินมากพอ คณะกรรมการจะพิจารณาปล่อยเงินกู้โดยประกาศให้สมาชิกที่ต้องการกู้เงินยื่นคำร้องขอกู้พร้อมแนบโครงการที่ต้องการนำเงินไปลงทุนมาส่งให้คณะกรรมการ โดยใช้เวลาในการรวบรวมใบคำขอกู้และแบบโครงการจากสมาชิกเพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาให้เงินกู้แก่สมาชิกโดยขั้นตอนแรกจะใช้เวลาประมาณ 1 อาทิตย์ ต่อมาคณะกรรมการจะนัดวันพิจารณาเงินกู้และโครงการ โดยจำนวนเงินที่อนุมัติจะพิจารณาตามเหมาะสมของโครงการซึ่งอาจจะน้อยกว่าความต้องการกู้ของสมาชิก หลังจากนั้นจะต้องนำแบบใบคำขอกู้และแบบโครงการตลอดจนจำนวนเงินที่อนุมัติให้แก่สมาชิกแต่ละรายส่งให้แก่สำนักงานพัฒนาชุมชน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้อง ขั้นตอนนี้จะใช้เวลาประมาณ 1-2 วัน หลังจากนั้นจะนำเอกสารส่งให้กับธนาคารออมสินซึ่งรับผิดชอบในการให้สินเชื่อแก่กองทุนหมู่บ้านเพื่อให้ธนาคารตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารอีกครั้งและทำการโอนเงินเข้าบัญชี โดยในขั้นตอนนี้จะใช้เวลาประมาณ 7 วัน รวมระยะเวลาตั้งแต่ยื่นใบคำขอกู้จนกระทั่งได้รับเงินกู้อยู่ระหว่าง 15-20 วัน เมื่อธนาคารออมสินทำการโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้เป็นรายบุคคลแล้วผู้กู้ต้องเดินทางมาถอนเงินที่ธนาคาร ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เช่น ค่าอาหาร และค่าเสียโอกาสของเวลา ซึ่งทำให้ต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของ กองทุนหมู่บ้าน สูงกว่ากลุ่มออมทรัพย์ สาเหตุที่ต้องมีกระบวนการในการพิจารณาหลายขั้นตอนเนื่องมาจากเงินทุนของกองทุนหมู่บ้านได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลเพื่อให้เป็นเงินทุนแก่ประชาชนที่ยากจนของประเทศเป็นทรัพยากรภายนอกและเป็นเงินทุนที่มีต้นทุนดอกเบี้ยต่ำ ดังนั้นในการตรวจสอบการให้กู้จึงมีขั้นตอนยุ่งยาก

กลุ่มออมทรัพย์มีเงินทุนมาจากเงินออมของคนในชุมชนและบางส่วนอาจได้มาจากการกู้ยืมจากรัฐบาลของรัฐเช่น ธนาคารออมสิน ซึ่งจะเห็นได้ว่าต้นทุนของเงินทุนของกลุ่มออมทรัพย์จะสูงกว่ากองทุนหมู่บ้านแต่กลุ่มออมทรัพย์สามารถบริหารจัดการในการอนุมัติสินเชื่อแก่สมาชิกได้เอง โดยการกู้เงินจากกลุ่มออมทรัพย์จะเปิดให้สมาชิกยื่นใบคำขอกู้ตั้งแต่วันที่ 1-5 ของทุกเดือนและพิจารณาปล่อยเงินกู้ในวันที่ 7 ของทุกเดือนโดยสมาชิกสามารถรับเงินได้ในวันที่ 7 ซึ่งเป็นวันที่ประชุมประจำเดือนของกลุ่มออมทรัพย์ สมาชิกที่ประสงค์จะกู้เงินจะต้องมาเขียน

หนังสือเสนอขอกู้เงินกับกรรมการเงินกู้ในวันที่ 1-5 ของทุกเดือน ในหนังสือจะระบุจำนวนเงินที่ต้องการ วัตถุประสงค์ของการกู้ ผู้ค้ำประกันเงินกู้ 2 คน เฉพาะกรณีที่กู้เงินมากกว่าเงินออมที่ตนเองฝากไว้กับกลุ่ม จำนวนงวดในการส่งเงินกู้จะต้องไม่เกิน 12 งวด สมุดสัจจะหนึ่งเล่มรวมกับผู้ค้ำประกันสามารถกู้เงินได้ไม่เกิน 50,000 บาท แต่ต้องอยู่ในดุลยพินิจของกรรมการเงินกู้ของกลุ่มเมื่อตรวจสอบเรียบร้อยคณะกรรมการจะพิจารณาเงินกู้และปล่อยกู้ในวันที่ 7 ของทุกเดือน ซึ่งเป็นวันทำการ ผู้กู้ต้องพาผู้ค้ำประกัน 2 คน มาเซ็นชื่อต่อหน้าประธานกลุ่ม และรับเงินกู้ในตอนบ่ายของวันนั้น จะเห็นได้ว่าระยะเวลาในการยื่นกู้จนกระทั่งได้รับเงินกู้จะใช้ระยะเวลาเฉลี่ยแล้วเพียง 7 วัน ซึ่งสมาชิกในครอบครัวเดียวกันสามารถขอกู้ได้ครั้งละ 1 บัญชีต่อเดือน และไม่เกิน 2 บัญชีต่อปี ในกรณีที่สมาชิกกู้เงินตนเองในบัญชี ไม่จำเป็นต้องหาผู้ค้ำประกันเงินกู้แต่ต้องเสียดอกเบี้ยเงินกู้ สมาชิกที่กู้เงินและได้รับเงินกู้ไปเรียบร้อยแล้วและยังส่งชำระเงินกู้ไม่หมดหากผู้ค้ำประกันจะขอลาออกจากกลุ่ม ผู้กู้ต้องหาผู้ค้ำประกันใหม่มาทดแทนผู้ค้ำประกันคนเก่าจึงจะลาออกได้ สมาชิกที่ขาดส่งเงินกู้และดอกเบี้ยเงินกู้ในวันทำการจะต้องถูกปรับ 10 บาทต่อบัญชี สมาชิกที่กู้เงินกลุ่มออมทรัพย์ไปแล้วไม่นำเงินต้นและดอกเบี้ยมาชำระในวันทำการ ผู้ค้ำประกันต้องเป็นผู้ไปทวงถามผู้กู้ หากทวงถามไม่ได้สมาชิกทุกคนมีหน้าที่ไปทวงเงินผู้กู้ที่บ้าน และหยุดการช่วยเหลือติดต่อทุกชนิดกับสมาชิกผู้นั้นจนกว่าจะนำเงินมาชำระ ซึ่งต้นทุนในการควบคุมให้เป็นไปตามที่กำหนดจะต่ำ เพราะสมาชิกทุกคนรู้ข้อมูลของแต่ละคนเป็นอย่างดี

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างการกู้ยืมเงินของเกษตรกรจากแหล่งที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบันพบว่าต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันจะสูงกว่าแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันเนื่องจากการขอกู้เงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันจะมีขั้นตอนยุ่งยากหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การติดต่อขอกู้ จะกระทั่งได้รับเงินซึ่งใช้เวลาในการติดต่อหลายครั้ง นอกจากนี้การกู้เงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันหากใช้ที่ดินค้ำประกันต้องมีค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบสภาพหลักทรัพย์ รวมทั้งสถานที่ทำการของแหล่งสถาบันตั้งอยู่ในตัวอำเภอ ทำให้ผู้กู้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางและมีค่าเสียโอกาสของเวลาในการขอกู้เงินมาก จึงทำให้ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันสูงกว่าแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน ซึ่งผลจากการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ บุญชัย วัฒนชัยวงศ์วาน (2544) ที่ได้ทำการศึกษาในสวนการกู้เงินของครัวเรือนเกษตรกรกับกลุ่มออมทรัพย์ซึ่งพบว่าต้นทุนทางธุรกรรมที่ต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งสินเชื่ออื่นแต่มีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าแหล่งที่เป็นสถาบันแต่ในส่วนของกองทุนหมู่บ้านยังไม่เคยมีการศึกษาในเรื่องต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน

2.1.3 การวิเคราะห์ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงิน

การวิเคราะห์ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินหนึ่งครั้งของครัวเรือน พบว่า กลุ่มออมทรัพย์จะมีต้นทุนทางธุรกรรมต่ำที่สุด รองลงมาคือ กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์การเกษตร และ ธกส.ตามลำดับการกู้เงินกับ กลุ่มออมทรัพย์ จะมีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินเท่ากับ 28.98 บาท ประกอบด้วยค่าเสียโอกาสของเวลา ค่ารถ ค่าอาหาร เท่ากับ 12.11 , 7.08 , 9.79 คิดเป็น ร้อยละ 41.79 24.43 , 33.78 ตามลำดับของต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงิน ซึ่งการกู้เงินกับ กลุ่มออมทรัพย์ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการกู้ เนื่องจากเกษตรกรผู้กู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่กลุ่ม ออมทรัพย์ตั้งอยู่และสามารถรับเงินกู้จากกลุ่มออมทรัพย์ได้ในวันประชุมประจำเดือนเสียค่าใช้จ่าย ในการเดินทางต่ำ

การกู้เงินกองทุนหมู่บ้านจะมีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินเท่ากับ 68.81บาท ประกอบด้วยค่าเสียโอกาสของเวลา ค่ารถ ค่าอาหาร เท่ากับ 35.35 , 15.45 , 18.01 หรือคิดเป็น ร้อยละ 51.38 , 22.45 , 26.17 ของต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินการกู้เงินกับ กองทุนหมู่บ้าน ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการกู้ การที่มีค่าเสียโอกาสของเวลา ค่ารถ ค่าอาหาร สูงกว่ากลุ่ม ออมทรัพย์เนื่องผู้กู้ต้องเดินทางมาเบิกถอนเงินกู้ที่ธนาคารอย่างน้อย 1 ครั้ง

ผู้กู้เงินสหกรณ์การเกษตรมีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินเท่ากับ 71.39 บาท ประกอบด้วยค่าเสียโอกาสของเวลา ค่ารถ ค่าอาหาร เท่ากับ 33.18 , 18.72 , 19.49 บาท หรือคิด เป็นร้อยละ 46.48 , 26.22 , 27.30 ของต้นทุนทางธุรกรรม ผู้กู้เงินจากสหกรณ์การเกษตร จะต้อง ติดต่อกับสหกรณ์การเกษตรอย่างน้อย 2 ครั้ง จึงจะได้รับเงินกู้ คือต้องไปเขียนเอกสารเพื่อขอกู้เช่น สัญญาเงินกู้ และการรับเงินกู้ ผู้กู้ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการกู้เงิน หากผู้กู้ใช้ที่ดินเป็น หลักทรัพย์ในการค้ำประกันและไม่เคยประเมินที่ดินมาก่อนในปีการเพาะปลูก 2545/2546ไม่ต้อง เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ แต่ตั้งแต่ปีการเพาะปลูก 2546/2547 เป็นต้นไป ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าเบี้ยเลี้ยง ของ คณะกรรมการประเมินหลักทรัพย์ของสหกรณ์การเกษตรแม่สะเรียง ครั้งละ 200 บาท ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงไม่มีค่าใช้จ่ายในการประเมินที่ดินของสหกรณ์การเกษตร

ผู้กู้เงินจากธกส. มีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินเท่ากับ 96.09 บาท ประกอบด้วยค่าเสียโอกาสของเวลา ค่ารถ ค่าอาหาร 41.25 , 26.19 , 28.65 ตามลำดับ คิดเป็นร้อย ละ 42.93 27.26 และ 29.81 ตามลำดับของต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงิน การกู้เงินกับธกส.ไม่ ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการกู้เงิน ผู้กู้ต้องเสียค่าธรรมเนียมตรวจสอบสภาพหลักทรัพย์ในกรณีที่น่า ที่ดินมาค้ำประกันเงินกู้และยังไม่เคยประเมินหลักทรัพย์มาก่อน ร้อยละ 0.2 ของวงเงินกู้โดย ค่าธรรมเนียมต่ำสุด 500 บาทและสูงสุด 1000 บาท จากการสอบถามผู้กู้เงินกับธกส. บางส่วนเป็น ลูกค้ำที่กู้เงินกับ ธกส.อย่างต่อเนื่องและที่ดินที่นำมาค้ำประกันเคยผ่านการประเมินมาก่อนแล้ว

2.1.4 สรุปผลการวิเคราะห์ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงิน

1) ต้นทุนในการรับรู้ข่าวสาร

การที่ครัวเรือนกู้เงินกับแหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบันเช่นกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้านจะมีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินต่ำกว่าการที่ครัวเรือนกู้เงินกับแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันเช่น ธกส. และ สหกรณ์การเกษตร เนื่องจากแหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบันเช่นกลุ่มออมทรัพย์เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนของหมู่บ้านตนเองคั้งนั้น ที่ทำการของกลุ่มตั้งอยู่ในหมู่บ้านของเกษตรกร คั้งนั้นค่าใช้จ่ายในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งสินเชื่อของเกษตรกร แก่ การแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยและเงื่อนไขในการกู้

หลักเกณฑ์ต่าง ๆ มีค่าใช้จ่ายต่ำ นอกจากนี้รูปแบบในการให้บริการเงินกู้ของแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน มีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อนทำให้จำนวนครั้งในการติดต่อขอกู้ต่ำ ผู้กู้ไม่ต้องเสียเวลามากในขอกู้ สถานที่ตั้งของกลุ่มอยู่ในหมู่บ้าน ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าอาหาร ค่าเสียโอกาสของเวลา เป็นผลให้ต้นทุนธุรกรรมของผู้กู้ต่ำ ยกเว้นกู้จากกองทุนหมู่บ้านที่ผู้กู้ต้องเดินทางมาถอนเงินที่ธนาคารออมสินหนึ่งครั้ง

การกู้เงินจากแหล่งสินเชื่อสถาบันต้นทุนในการรับรู้ข่าวสารจะสูงเนื่องจากเกษตรกรต้องเสียเวลาในการเดินทางมาติดต่อเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับ อัตราดอกเบี้ย ระเบียบการ เงื่อนไขหลักเกณฑ์ในการกู้เงินกับสาขาของธกส. หรือสหกรณ์การเกษตรที่ตั้งอยู่ในตัวอำเภอ ระยะทางยังห่างไกลจากหมู่บ้านมากเท่าใดต้นทุนธุรกรรมยิ่งมากขึ้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรที่ยากจนและอยู่ห่างไกลจากแหล่งสินเชื่อ ไม่สามารถกู้เงินจากแหล่งสินเชื่อสถาบันได้ เพราะค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าอาหาร และเวลาที่ใช้ในการติดต่อที่เสียไปเป็นต้นทุนสูงมากเกินกว่าจะทดแทนด้วยอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำของแหล่งสินเชื่อสถาบันได้

2) ต้นทุนในการควบคุมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้

การกู้จากแหล่งสินเชื่อสถาบันจะมีต้นทุนในการควบคุมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้สูงเพราะเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต้องมีการทำสัญญาทั้งสัญญากู้และสัญญาค้ำประกันโดยเกษตรกรต้องเดินทางมาทำสัญญากู้ สัญญาค้ำประกันที่สาขาของแหล่งสินเชื่อในตัวอำเภอและหากเป็นการใช้ที่ดินค้ำประกันจะยิ่งทำให้ต้นทุนในการควบคุมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้สูงเพราะค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าธรรมเนียม ค่าอากร เวลาที่ใช้ในการทำสัญญาจะเพิ่มมากขึ้นเพราะต้องมีการจดจำนองที่ดินที่สำนักงานที่ดินเกษตรกรจะต้องเสียค่าใช้จ่ายคือ ค่าพยาน ค่าคำขอจำนอง ค่ามอบอำนาจ แม้ว่าลูกค้าของธกส.และสหกรณ์การเกษตรจะได้รับการยกเว้นค่าจดจำนองร้อยละ 1 ก็ตามแต่หากเกษตรกรกู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนหมู่บ้าน ต้นทุน

ในการควบคุมให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้จะต่ำ เพราะการทำสัญญาผู้ หรือสัญญาค่าประกันจะ
ทำในหมู่บ้านและไม่เสียค่าธรรมเนียมใด ๆ และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าเสียโอกาสของเวลาจะ
ต่ำส่งผลให้ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมต่ำ

3) ต้นทุนที่เกิดจากการตัดสินใจ

การกู้เงินจากชกส.จะมีต้นทุนที่เกิดจากการตัดสินใจสูงที่สุดเพราะขั้นตอนและ
หลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้สินเชื่อของ ชกส.มีขั้นตอนในการตรวจสอบมากและมีการประเมิน
มูลค่าหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน การตรวจสอบประวัติผู้กู้และผู้ค้ำประกัน ฐานะทางการเงิน
เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายมากในส่วนของเอกสารในการยื่นกู้ของสมาชิกทุกคนในกลุ่มหรือหากผู้เป็น
รายบุคคลต้องเตรียมเอกสารหลักทรัพย์ประกอบการพิจารณา การพิจารณาอนุมัติสินเชื่อต้องผ่าน
ความเห็นชอบตามลำดับชั้นในสาขา ทำให้เกษตรกรต้องใช้เวลาในการรอคอยมากกว่าการกู้จาก
แหล่งสินเชื่ออื่นดังนั้นหากเกษตรกรมีความจำเป็นเร่งด่วน อาจจะไม่ตัดสินใจกู้จากชกส.และเมื่อยื่น
กู้ไปแล้วอาจไม่ได้รับการพิจารณาให้กู้หากไม่คุณสมบัติตามที่ ชกส.กำหนด นอกจากนี้หากเป็น
เกษตรกรที่ยากจนและไม่มีที่ดินอาจไม่ได้รับการยอมรับให้เป็นสมาชิกของกลุ่มก็ไม่สามารถกู้ได้
ส่วนการกู้จากสหกรณ์การเกษตรที่ให้กู้เฉพาะสมาชิกทำให้การตรวจสอบประวัติผู้กู้ใช้เวลาไม่นาน
และใช้เวลาพิจารณาปล่อยกู้ทุกวันที่ 10 เกษตรกรสามารถรับเงินหลังจากนั้นประมาณ 1 อาทิตย์ทำ
ให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจกู้เงินได้ง่ายขึ้นเพราะสามารถประมาณการได้ว่าตนเองจะได้รับเงินกู้
เมื่อไหร่ การกู้เงินจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน การกู้เงินจากกลุ่มออมทรัพย์ การออมและการกู้ที่
กระทำในวันเดียวของเดือน โดยเงินที่ออมภายในวันนั้นจะถูกนำมาปล่อยกู้ให้แก่เกษตรกรที่เป็น
สมาชิก และการกำหนดลำดับความสำคัญของเหตุผลในการกู้ยืมคือ เพื่อจ่ายค่ารักษาพยาบาล
การเกษตรและลงทุน จ่ายค่าเล่าเรียนบุตร เพื่อใช้หนี้สิน และ เพื่อการบริโภคทำให้คณะกรรมการ
เงินกู้ซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจในการปล่อยเงินกู้สามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วและเกษตรกรก็ได้รับเงิน
ภายในวันประชุมประจำเดือน ลดค่าใช้จ่ายในการติดต่อและเวลาที่ใช้ทำให้ต้นทุนในการตัดสินใจ
กู้ยืมเงินของเกษตรกรต่ำที่สุด กองทุนหมู่บ้านเนื่องจากต้องมีขั้นตอนหลายอย่างและมีหน่วยงาน
ภายนอกเช่น พัฒนาชุมชน ธนาคารออมสิน เข้ามาเกี่ยวข้องในการให้กู้ยืมทำให้ต้นทุนในการ
ตัดสินใจกู้ยืมของเกษตรกรสูงกว่ากลุ่มออมทรัพย์ แต่อาจไม่มีผลต่อการกู้ยืมของเกษตรกรจาก
กองทุนหมู่บ้านเนื่องจาก อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่ากลุ่มออมทรัพย์ของกองทุนหมู่บ้านอาจเป็นปัจจัยที่
เกษตรกรใช้ในการตัดสินใจในการกู้ยืม ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับบุญชัย วนิชย์วงศ์วาน
(2534) ที่พบว่า การที่ครัวเรือนกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์จะมีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินต่ำกว่าการ
ที่ครัวเรือนกู้เงินกับ ชกส.และ สหกรณ์การเกษตร และผลการศึกษาของ ปราณี กุลอารีย์รัตน์
(2536) ที่พบว่า ชกส.จะมีต้นทุนทางธุรกรรมสูงที่สุด และต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินของ
เกษตรกรจะเป็น ค่าเสียโอกาสของเวลามากที่สุด

ตารางที่ 4.4 ต้นทุนทางธุรกรรมเฉลี่ยในการกู้ยืมเงิน ของเกษตรกรอำเภอแม่สะเรียง ปีการเพาะปลูก 2545 / 2546

แหล่งสินเชื่อ	ต้นทุนธุรกรรมเฉลี่ย(บาท/ครั้ง)
แหล่งที่เป็นสถาบัน	
ธกส.	96.09
สหกรณ์การเกษตร	71.39
แหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน	
กลุ่มออมทรัพย์	28.98
กองทุนหมู่บ้าน	68.81

ที่มา: อรุณศรี คงคาใส (2547) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ปริญญานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 46

ตารางที่ 4.5 ส่วนประกอบของต้นทุนทางธุรกรรมเฉลี่ยแยกตามแหล่งที่เป็นสถาบันของครัวเรือน
เกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง ปีการเพาะปลูก 2545/2546

(หน่วย : บาท/ครั้ง)

ประเภทแหล่งสินเชื่อ	ชกส*	ร้อยละ	สหกรณ์ การเกษตร	ร้อยละ
1.ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (1.1+1.2)				
1.1 ค่ารถไป-กลับ	26.19	27.26	18.72	26.22
1.2 ค่าอาหาร	28.65	29.81	19.49	27.30
2.ค่าเสียโอกาสของเวลา	41.25	42.63	33.18	46.48
ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน (1+2)	96.09	100	71.39	100

ที่มา: อรุณศรี คงคาใส (2547) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรใน
อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”ปริญญาานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 47

หมายเหตุ 1. ค่าเสียโอกาสของเวลาคำนวนจาก

ระยะเวลาในการเดินทาง(ชั่วโมง) * 131 บาท (ค่าแรงขั้นต่ำจังหวัดแม่ฮ่องสอน)

จำนวนชั่วโมงการทำงาน (8 ชั่วโมง)

2. หากเกษตรกรกู้เงินจาก ชกส. โดยนำที่ดินมาค้ำประกันและไม่เคยประเมินที่ดิน
มาก่อนต้องเสียค่าธรรมเนียมประเมินหลักทรัพย์ ร้อยละ 0.2 ของวงเงินกู้
(ค่าธรรมเนียมตรวจสอบสภาพหลักทรัพย์ขั้นต่ำ 500 บาทสูงสุด 1000 บาท)

ตารางที่ 4.6 ส่วนประกอบของต้นทุนทางธุรกรรมเฉลี่ยแยกตามแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันของ
ครัวเรือน เกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง ปีการเพาะปลูก 2545 / 2546

(หน่วย : บาท/ครั้ง)				
ประเภทแหล่งสินเชื่อ	กลุ่มออมทรัพย์	ร้อยละ	กองทุน หมู่บ้าน	ร้อยละ
1.ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (1.1+1.2)				
1.1 ค่ารถไป-กลับ	7.08	24.43	15.45	26.17
1.2 ค่าอาหาร	9.79	33.78	18.01	22.45
2.ค่าเสียโอกาสของเวลา	12.11	41.79	35.35	51.38
ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน (1+2)	28.98	100	68.81	100

ที่มา: อรุณศรี คงคาใส (2547) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรใน
อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 48

2.2 ต้นทุนในการกู้ยืมเงิน

การวิเคราะห์ต้นทุนในการกู้ยืมเงินจะพิจารณาแยกตามแหล่งสินเชื่อของเกษตรกร ได้แก่ แหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน (ชกส. สหกรณ์การเกษตร) และแหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบัน (กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน)

$$BC = TC + i$$

กำหนดให้

$$BC = \text{ต้นทุนในการกู้ยืมเงินของเกษตรกร มีหน่วยเป็นบาท}$$

$$TC = \text{ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรมีหน่วยเป็นบาท}$$

$$i = \text{ดอกเบี้ยที่จ่ายจริง มีหน่วยเป็นบาท}$$

การกู้ยืมเงินของเกษตรกรนอกจากจะต้องคำนึงถึงต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินแล้วยังนำอัตราดอกเบี้ยเงินกู้มาพิจารณาด้วย ซึ่งเมื่อรวมต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เข้าด้วยกันจะเรียกว่า ต้นทุนการกู้ยืมเงิน การทดสอบความแตกต่างของต้นทุนในการกู้ยืมเงิน 100 บาทของครัวเรือนเกษตรกรที่ทำการกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านแต่ในขณะเดียวกันต้องกู้กับ ชกส. หรือสหกรณ์การเกษตร ทำให้เห็นว่าต้นทุนในการกู้ยืมเงิน 100 บาทกับแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันแตกต่างกับแหล่งที่เป็นสถาบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่สามารถแบ่งผลการวิเคราะห์ต้นทุนในการกู้ยืมเงิน 100 บาทออกเป็น การวิเคราะห์ความแตกต่างของต้นทุนในการกู้ยืมเงิน 100 บาท ระหว่างกลุ่มออมทรัพย์กับ ชกส. และสหกรณ์การเกษตร และกองทุนหมู่บ้านกับ ชกส. และสหกรณ์การเกษตร โดยวิธีการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสองประชากรแบบจับคู่

2.2.1 การวิเคราะห์ความแตกต่างของต้นทุนเฉลี่ยในการกู้เงิน 100 บาท ระหว่างกลุ่มออมทรัพย์กับ ชกส. และ สหกรณ์การเกษตร

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของต้นทุนเฉลี่ยในการกู้ยืมเงินจำนวน 100 บาทของครัวเรือนเกษตรกรระหว่างกลุ่มออมทรัพย์กับชกส.พบว่าต้นทุนในการกู้เงินมีเฉลี่ยและต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินเฉลี่ยกับกลุ่มออมทรัพย์ต่ำกว่า ชกส.อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยของกลุ่มออมทรัพย์สูงกว่า ชกส.อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยในการกู้เงิน 100 บาทกับกลุ่มออมทรัพย์จะมีต้นทุนในการกู้เงินเฉลี่ย 84.86 บาท ประกอบด้วยต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินเฉลี่ย 68.61 บาทและดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ย 16.25 บาท

ส่วนการกู้ยืมเงิน 100 บาทกับ ธกส. จะมีต้นทุนในการกู้ยืมเงินเฉลี่ย 107.65 บาท ประกอบด้วย ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินเฉลี่ย 99.15 บาทและดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ย 8.5 บาท

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของต้นทุนในการกู้ยืมเงิน 100 บาทของครัวเรือน เกษตรกรระหว่างกลุ่มออมทรัพย์กับสหกรณ์การเกษตร พบว่าต้นทุนการกู้ยืมเงินเฉลี่ยและต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินเฉลี่ยกับกลุ่มออมทรัพย์ต่ำกว่า สหกรณ์การเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยของกลุ่มออมทรัพย์สูงกว่า สหกรณ์การเกษตร โดยในการกู้ยืมเงิน 100 บาทกับกลุ่มออมทรัพย์จะมีต้นทุนในการกู้ยืมเงินเฉลี่ย 32.18 บาท ประกอบด้วย ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินเฉลี่ย 8.18 บาทและดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ย 24 บาท การกู้ยืมเงิน 100 บาทกับสหกรณ์การเกษตรจะมีต้นทุนในการกู้ยืมเงินเฉลี่ย 111.62 บาทประกอบด้วยต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินเฉลี่ย 101.62 บาทและดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ย 10 บาท

2.2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของต้นทุนเฉลี่ยในการกู้เงิน 100 บาท ระหว่างการกู้จากกองทุนหมู่บ้านกับ ธกส. และสหกรณ์การเกษตร

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของ ต้นทุนเฉลี่ยในการกู้ยืมเงิน 100 บาทของ ครัวเรือนเกษตรกรระหว่างกองทุนหมู่บ้านกับธกส. พบว่า ต้นทุนในการกู้ยืมเงินเฉลี่ย และ ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินเฉลี่ย และ ดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ย กับกองทุนหมู่บ้านต่ำกว่า ธกส.อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยในการกู้เงิน 100 บาทกับกองทุนหมู่บ้านจะมีต้นทุนในการกู้เงินเฉลี่ย 38.13 บาท ประกอบด้วยต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินเฉลี่ย 31.95 บาทและดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ย 6.18 บาท ส่วนการกู้เงิน 100 บาทกับ ธกส. จะมีต้นทุนในการกู้เงินเฉลี่ย 105.08 บาท ประกอบด้วยต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินเฉลี่ย 95.31 บาทและดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ย 9.77 บาท

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของต้นทุนในการกู้ยืมเงิน 100 บาทของครัวเรือน เกษตรกรระหว่างกองทุนหมู่บ้านกับสหกรณ์การเกษตร พบว่า ต้นทุนการกู้เงินเฉลี่ยและต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินเฉลี่ย ดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ย กับกองทุนหมู่บ้านต่ำกว่า สหกรณ์การเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยในการกู้เงิน 100 บาทกับกองทุนหมู่บ้านมีต้นทุนในการกู้เงินเฉลี่ย 63.52 บาท ประกอบด้วยต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินเฉลี่ย 58.02 บาทและดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ย 5.5 บาท ส่วนการกู้เงิน 100 บาทกับสหกรณ์การเกษตร จะมีต้นทุนในการกู้เงินเฉลี่ย 91.04 บาท ประกอบด้วยต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินเฉลี่ย 81.04 บาทและดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ย 10 บาท

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของต้นทุนในการกู้เงิน 100 บาท พบว่าต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ ซึ่งเป็นต้นทุนที่คงที่คือไม่ว่าครัวเรือนจะกู้เงินในจำนวนเงินมากน้อยแค่ไหน เกษตรกรจะมีต้นทุนทางธุรกรรมเท่ากัน พบว่าต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินกับ กลุ่มออมทรัพย์

กองทุนหมู่บ้าน ต่ำกว่า ชกส. และ สหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ใน ส่วนของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งเป็นต้นทุนที่ผันแปรตามจำนวนเงินกู้ พบว่า อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของ กองทุนหมู่บ้านต่ำกว่า ชกส. และ สหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ของกลุ่ม ออมทรัพย์พบว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของกลุ่มออมทรัพย์สูงกว่า ชกส. และ สหกรณ์การเกษตร อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ในส่วนของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของกลุ่มออมทรัพย์กับสหกรณ์ การเกษตรพบว่าไม่มีเกษตรกรผู้กู้ที่กู้ทั้งจากสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มออมทรัพย์เพียง 2 รายไม่ สามารถทำนายผลของระดับนัยสำคัญทางสถิติได้ อาจเนื่องมาจากข้อบกพร่องของการสำรวจ แต่ จากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยของกลุ่มออมทรัพย์พบว่าสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยของสหกรณ์ การเกษตร

การกู้เงินของเกษตรกรในความเป็นจริงจะกู้เงินมากกว่า 100 บาท ดังนั้นต้นทุนใน การกู้เงินซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนทางธุรกรรม(ต้นทุนคงที่)รวมกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (ต้นทุนผัน แปร)ไม่สามารถที่จะบอกได้ว่าการกู้ยืมเงินของเกษตรกรในการกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์และ กองทุนหมู่บ้านนั้นต่ำกว่า ชกส. และ สหกรณ์การเกษตรในทุกระดับของการกู้ยืมเงินเสมอไป บอก ได้เพียงว่าต้นทุนในการกู้ยืมเงิน 100 บาท กับกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านนั้นต่ำกว่า ชกส. และ

สหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เท่านั้น ซึ่งในส่วนของกลุ่มออมทรัพย์ สอดคล้องกับงานของ บุญชัย วนิชย์วงศ์วาน (2544) ที่ศึกษาและพบว่ากลุ่มออมทรัพย์มีต้นทุนใน การกู้เงินเฉลี่ย และ ต้นทุนธุรกรรมเฉลี่ย ต่ำกว่า ชกส. และ สหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ 0.05 และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ย สูงกว่า ชกส. และ สหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับนัยสำคัญ 0.05 การที่เกษตรกรรวมตัวกันตั้งกลุ่มออมทรัพย์และเมื่อนำเอาแนวคิดเรื่องของ ต้นทุนทางธุรกรรมมาอธิบายทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนว่า การกู้เงินของครัวเรือนเกษตรกรกับกลุ่ม ออมทรัพย์จะมีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินต่ำกว่าสถาบันการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.7 ต้นทุนการกู้ยืมเงินเฉลี่ยแยกตามแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบัน

(หน่วย : บาท/ครั้ง)

แหล่งสินเชื่อ	ต้นทุนธุรกรรม เฉลี่ย	อัตราดอกเบี้ยเฉลี่ย	ต้นทุนการกู้ยืมเงิน
แหล่งสถาบัน			
ธกส.	96.09	8.93	105.02
สหกรณ์การเกษตร	71.39	10	81.39
แหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน			
กองทุนหมู่บ้าน	68.81	6.17	74.98
กลุ่มออมทรัพย์	28.98	19.23	48.21

ที่มา: อรุณศรี คงคาใส (2547) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 52

ตารางที่ 4.8 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยต้นทุนในการกู้เงิน 100 บาทระหว่าง
กลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านกับ ธกส.

ต้นทุน	จำนวนตัวอย่าง			ค่าเฉลี่ย			ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย			
	n1	n2	n3	x1	x2	x3	d	t	df	ระดับนัยสำคัญ(ข้างเดียว) *
กลุ่มออมทรัพย์										
ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้	13	-	13	68.61	-	99.15	-30.54	-11.201	12	0.00
ดอกเบี้ยเงินกู้	13	-	13	16.25	-	8.5	7.75	2.873	12	0.12
กองทุนหมู่บ้าน										
ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้	-	50	50	-	31.95	95.31	-63.35	-11.558	49	0.00
ดอกเบี้ยเงินกู้	-	50	50	-	6.18	9.77	-3.59	-7.906	49	0.00

ที่มา: อรุณศรี คงคาใส (2547) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกร
ในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 53

หมายเหตุ n1 ,n2, ,n3 แทนจำนวนตัวอย่างครัวเรือนที่กู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน
และ ธกส.

x1, x2, x3 แทนค่าเฉลี่ยที่เกิดขึ้นในการกู้เงินของกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน
และ ธกส.

* หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ตารางที่ 4.9 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยต้นทุนในการกู้เงิน 100 บาทระหว่าง
กลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านกับ สหกรณ์การเกษตร

ต้นทุน	จำนวนตัวอย่าง			ค่าเฉลี่ย			ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย			
	n1	n2	n4	x1	x2	x4	d	t	df	ระดับนัยสำคัญ(ข้างเดียว) *
กลุ่มออมทรัพย์										
ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้	2	-	2	8.18	-	101.62	-93.43	-37.375	1	0.008
ดอกเบี้ยเงินกู้	2	-	2	24	-	10	-	-	-	-
กองทุนหมู่บ้าน										
ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้	-	28	28	-	58.02	81.04	-23.02	-1.875	27	0.036
ดอกเบี้ยเงินกู้	-	28	28	-	5.5	10	-4.5	-9.00	27	0.001

ที่มา: อรุณศรี กงคาไส (2547) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกร
ในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”ปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต
แขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 54

หมายเหตุ n1 ,n2, ,n4 แทนจำนวนตัวอย่างครัวเรือนที่กู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน
และ สหกรณ์การเกษตร

x1, x2, x4 แทนค่าเฉลี่ยที่เกิดขึ้นในการกู้เงินของกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน และ
สหกรณ์การเกษตร

* หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

2.2.3 การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนในการกู้เงินของเกษตรกรระหว่างกลุ่มออมทรัพย์กับ

สหกรณ์การเกษตร และ ธกส.

ผลจากการวิเคราะห์ต้นทุนเฉลี่ยในการกู้เงิน 100 บาทแสดงให้เห็นว่าต้นทุนในการกู้เงิน 100 บาทจากกลุ่มออมทรัพย์นั้นต่ำกว่าการกู้จาก ธกส. หรือ สหกรณ์การเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หากเกษตรกรนำต้นทุนการกู้เงินมาเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจที่จะกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์หรือ ธกส. หรือสหกรณ์การเกษตร การหาจุดคุ้มทุนที่เกษตรกรจะหันมากู้เงินกับ ธกส. หรือ สหกรณ์การเกษตร เพราะต้นทุนเฉลี่ยในการกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์สูงกว่า ธกส. หรือสหกรณ์การเกษตรจะเป็นจำนวนเงินกู้เท่าใด

ผลการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนของเกษตรกรที่จะเปลี่ยนจากการกู้กับกลุ่มออมทรัพย์ไปกู้เงินกับ ธกส. เกษตรกรจะต้องกู้เงินมากกว่า 576.05 บาท หมายความว่าเมื่อเกษตรกรคำนึงถึงต้นทุนในการกู้เงินระหว่างกลุ่มออมทรัพย์กับ ธกส. หากเกษตรกรต้องการกู้เงินมากกว่า 576.05 บาทเกษตรกรจะตัดสินใจกู้เงินจาก ธกส. เพราะมีต้นทุนในการกู้ยืมเงินต่ำกว่าการกู้จากกลุ่มออมทรัพย์

ผลการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนของเกษตรกรที่จะเปลี่ยนจากการกู้กับกลุ่มออมทรัพย์ไปกู้เงินกับสหกรณ์การเกษตร เกษตรกรจะต้องกู้เงินมากกว่า 401.99 บาท หมายความว่าเมื่อเกษตรกรคำนึงถึงต้นทุนในการกู้เงินระหว่างกลุ่มออมทรัพย์กับ สหกรณ์การเกษตร หากเกษตรกรต้องการกู้เงินมากกว่า 401.99 บาท เกษตรกรจะตัดสินใจกู้เงินจากสหกรณ์การเกษตร เพราะมีต้นทุนในการกู้ยืมเงินต่ำกว่าการกู้จากกลุ่มออมทรัพย์

2.2.4 การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนในการกู้เงินระหว่างกองทุนหมู่บ้านกับ

สหกรณ์การเกษตร และ ธกส.

ผลจากการวิเคราะห์ต้นทุนในการกู้เงิน 100 บาทแสดงให้เห็นว่าต้นทุนในการกู้เงิน 100 บาท จากกองทุนหมู่บ้านนั้นต่ำกว่าการกู้จาก ธกส. หรือ สหกรณ์การเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หากเกษตรกรนำต้นทุนการกู้เงินมาเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจที่จะกู้เงินกับ กองทุนหมู่บ้านหรือ ธกส. หรือสหกรณ์การเกษตร การหาจุดคุ้มทุนที่เกษตรกรจะหันมากู้เงินกับ ธกส. หรือ สหกรณ์การเกษตร เพราะต้นทุนในการกู้เงินกับกองทุนหมู่บ้านสูงกว่า สหกรณ์การเกษตร หรือ ธกส. จะเป็นจำนวนเงินกู้เท่าใด

ผลการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนของเกษตรกรที่จะเปลี่ยนจากการกู้ยืมเงินกับกองทุนหมู่บ้านไปกู้เงินกับ ธกส. ไม่สามารถบอกได้เนื่องจาก ในระดับอัตราดอกเบี้ยจากการศึกษาในครั้งนี้มีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยของกองทุนหมู่บ้าน 6.27 บาท ทุกระดับของการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านจะมีต้นทุนในการกู้ยืมเงินต่ำกว่าการกู้จาก ธกส. แต่กองทุนหมู่บ้านมีเงื่อนไขให้กู้ได้สูงสุดเพียง 20,000 บาทเท่านั้น ต้นทุนการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านจะสูงกว่า ธกส. เมื่อระดับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้มากกว่า 9.36 บาท และเกษตรกรจะต้องกู้เงินมากกว่า 100 บาท หมายความว่าเมื่อเกษตรกรคำนึงถึงต้นทุนในการกู้เงินระหว่างกองทุนหมู่บ้านกับ ธกส. หากเกษตรกรต้องการกู้เงินมากกว่า 100 บาท และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านมากกว่า 9.36 บาท เกษตรกรจะตัดสินใจกู้เงินจาก ธกส. เพราะมีต้นทุนในการกู้ยืมเงินต่ำกว่าการกู้จากกองทุนหมู่บ้าน

ผลการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนของเกษตรกรที่จะเปลี่ยนจากการกู้เงินกับกองทุนหมู่บ้านไปกู้เงินกับสหกรณ์การเกษตร ไม่สามารถบอกได้เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยจากการศึกษาครั้งนี้มีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยของกองทุนหมู่บ้าน 6.27 บาท ทุกระดับของการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านจะมีต้นทุนในการกู้ยืมเงินต่ำกว่าการกู้จากสหกรณ์การเกษตร แต่กองทุนหมู่บ้านมีเงื่อนไขให้กู้ได้สูงสุดเพียง 20,000 บาทเท่านั้น ต้นทุนการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านจะสูงกว่าสหกรณ์การเกษตรเมื่อระดับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้มากกว่า 10.23 บาท และเกษตรกรจะต้องกู้เงินมากกว่า 100 บาท หมายความว่าเมื่อเกษตรกรคำนึงถึงต้นทุนในการกู้เงินระหว่างกองทุนหมู่บ้านกับ สหกรณ์การเกษตร หากเกษตรกรต้องการกู้เงินมากกว่า 100 บาท และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านมากกว่า 10.23 บาท เกษตรกรจะตัดสินใจกู้เงินจากสหกรณ์การเกษตร เพราะมีต้นทุนในการกู้ยืมเงินต่ำกว่าการกู้จากกองทุนหมู่บ้าน

จากผลการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนในการกู้เงินของเกษตรกรระหว่างกลุ่มออมทรัพย์กับ ธกส. และสหกรณ์การเกษตร พบว่าในความเป็นจริงเกษตรกรจะกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์ในจำนวนเงินที่มากกว่าจุดคุ้มทุนที่คำนวณได้ซึ่งแสดงว่าครัวเรือนไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนในการกู้ยืมเงิน เช่น จุดคุ้มทุนในการกู้เงินของเกษตรกรที่จะย้ายจากการกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์ไปกู้กับ ธกส. หรือสหกรณ์การเกษตร หากเกษตรกรกู้เงินมากกว่า 576.05, 401.99 บาท ตามลำดับแต่ในความเป็นจริงพบว่าครัวเรือนเกษตรกรกู้เงินจากกลุ่มออมทรัพย์เฉลี่ย 15,187.09 บาท ซึ่งสูงกว่าจุดคุ้มทุนที่คำนวณได้แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนในการกู้ยืมเงินแต่มองถึงโอกาสและความเป็นไปได้ในการได้รับเงินกู้หากเกษตรกรกู้เงินจากกลุ่มออมทรัพย์และผลจากการสำรวจความคิดเห็นของครัวเรือนในการตัดสินใจกู้เงินจากแหล่งสินเชื่อแต่ละประเภทชี้ให้เห็นว่า การที่เกษตรกรตัดสินใจกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากให้ความสำคัญของ

ต้นทุนทางธุรกรรมมากกว่าเช่นใช้เวลาในการกู้ ไม่นาน คิดเป็นร้อยละ 60.45 ขั้นตอนในการกู้ยืมไม่ยุ่งยาก คิดเป็น ร้อยละ 65.20 สะดวกในการเดินทางและติดต่อเพราะตั้งอยู่ในหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 70.05 ดอกเบี้ยในการกู้ยืมไม่สูงหากเปรียบเทียบกับการกู้จากพ่อค้าเงินกู้นอกระบบ คิดเป็นร้อยละ 20.45 ไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ในการค้ำประกัน กรณีกู้จากกลุ่มออมทรัพย์ไม่เกิน 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 60.50 ผลการศึกษาในส่วนนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปราณี กุลอารีย์ รัตน์ (2536) และบุญชัย วณิชวงศ์วาน (2544) ที่พบว่า การที่เกษตรกรตัดสินใจในการกู้เงินกับแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันเช่น พ่อค้าเงินกู้นอกระบบ หรือกลุ่มออมทรัพย์ เนื่องจากให้ความสำคัญของต้นทุนทางธุรกรรมมากกว่า เช่น ใช้เวลาในการกู้ไม่นาน ขั้นตอนในการกู้ยืมไม่ยุ่งยาก สะดวกในการเดินทางและติดต่อเพราะตั้งอยู่ในหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.10 จุดคุ้มทุนในการกู้เงินระหว่างกลุ่มออมทรัพย์กับ แหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน

แหล่งสินเชื่อ	กลุ่มออมทรัพย์ (บาท)
ธกส.	576.05
สหกรณ์การเกษตร	401.99

ที่มา : อรุณศรี คงคาใส (2547) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 57

หมายเหตุ จุดคุ้มทุนในการกู้ คำนวณจาก (บุญชัย ,2544 : 134)

ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้กลุ่มออมทรัพย์ + (ดอกเบี้ยเงินกู้ของกลุ่มออมทรัพย์ * เงินกู้) = ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้กับแหล่งสถาบัน + (ดอกเบี้ยเงินกู้สถาบัน * เงินกู้)

ตารางที่ 4.11 สาเหตุที่ครัวเรือนตัดสินใจกู้เงิน กับแหล่งสินเชื่อ ปีการเพาะปลูก2545/2546

(หน่วย : ร้อยละของครัวเรือน)

สาเหตุของการตัดสินใจกู้เงิน กับแหล่งสินเชื่อ	แหล่งสินเชื่อสถาบัน	แหล่งสินเชื่อที่ไม่ใช่สถาบัน
ระยะเวลาที่ใช้ไม่นาน	20.54	60.45
ขั้นตอนในการกู้ยืมไม่ยุ่งยาก	15.45	65.20
ความสะดวกในการติดต่อ	20.42	70.05
อัตราดอกเบี้ยไม่สูง	90.40	20.45
ไม่ต้องใช้ที่ดินค้ำประกัน	50.55	60.50

ที่มา : อรุณศรี คงคาใส (2547) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรใน
อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 58

3. ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของ เกษตรกรจากแหล่งสินเชื่อสถาบันในอำเภอแม่สะเรียง

ส่วนนี้เป็นการเสนอผลการวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์และสถิติเพื่อศึกษาถึง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรจากแหล่งสินเชื่อสถาบัน ในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกร

วัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรก็คือ ต้องการศึกษปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบัน โดยวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยเชิงซ้อน ซึ่งมีแบบจำลองต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกร ดังนี้ แบบจำลองต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินเป็นแบบจำลองที่แสดงถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกร ซึ่งมีรูปแบบทางคณิตศาสตร์ดังนี้

3.1.1 แบบจำลองต้นทุนทางธุรกรรมของเกษตรกรที่กู้จากแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน

$$\ln TC = a_0 + a_1 \ln A + a_2 \ln Y + a_3 D_1 + a_4 D_2 + a_5 D_3$$

กำหนดให้

TC = ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันของเกษตรกรในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการเพาะปลูก 2545/46 มีหน่วยเป็นบาท

a	=	ค่าคงที่
a_1, a_2, \dots, a_7	=	ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ
A	=	ขนาดพื้นที่เพาะปลูก มีหน่วยเป็นไร่
Y	=	รายได้สุทธิ มีหน่วยเป็นบาท
D_1	=	ตัวแปรหุ่นประเภทแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน
		$D_1 = 1$ ชกส.
		$D_1 = 0$ อื่น ๆ
D_2	=	ตัวแปรหุ่นการค้ำประกัน
		$D_2 = 1$ ไร่ที่ดินเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน
		$D_2 = 0$ ไร่กลุ่มค้ำประกัน

$$D_3 = \begin{matrix} \text{ตัวแปรหุ่น} & \text{ประเภทผู้กู้} \\ D_3 & = & 1 & \text{ผู้กู้รายเก่า} \\ D_3 & = & 0 & \text{ผู้กู้รายใหม่} \end{matrix}$$

ผลการศึกษาด้านทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันของเกษตรกรที่กู้ยืมในปีการเพาะปลูก 2545/2546 ในอำเภอแม่สะเรียง จำนวน 102 ครัวเรือน เมื่อปัจจัยทุกชนิดอยู่ในสมการ หลังตัดตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญพบว่า ต้นทุนในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันขึ้นอยู่กับ ตัวแปรหุ่นประเภทแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบัน (D_1) ตัวแปรหุ่นการค้ำประกัน (D_2)

$$TCIN = 4.854 + 1.334D_2 + 0.716D_1 \quad \text{สมการที่ 1}$$

(t-test) (12.149) (6.335)

(std.error) (0.114) (0.113)

$$R^2 = 0.706, \bar{R}^2 = 0.700, N = 102, F = 116.669$$

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัว สามารถอธิบายความแปรปรวนของต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียงได้ร้อยละ 70 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 30 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้ใส่ไว้ในสมการ และจากการทดสอบค่าสถิติ t-test ปรากฏว่าตัวแปรหุ่นการค้ำประกัน(ที่ดิน) และ ตัวแปรหุ่นประเภทแหล่งสินเชื่อ(ชกส.)เป็นตัวแปรอิสระที่น่าจะมีนัยสำคัญทางสถิติมากที่สุด ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 หมายความว่า ประเภทการค้ำประกันและประเภทแหล่งสินเชื่อที่เกษตรกรกู้ยืมมีผลต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมของเกษตรกร

ตัวแปรหุ่นการค้ำประกัน (D_2) มีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกเท่ากับ 1.334 อธิบายได้ว่าเมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่ถ้าครัวเรือนเกษตรกรใช้ที่ดินเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้จะทำให้ต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมสูงกว่าการกู้ยืมโดยใช้กลุ่มค้ำประกัน 1.334 หน่วย เนื่องจากการใช้ที่ดินค้ำประกันนั้นเกษตรกรผู้กู้ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบสภาพหลักทรัพย์ ซึ่งทำให้เกษตรกรต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจึงสูงกว่าการใช้กลุ่มค้ำประกัน นอกจากนี้การทาสัญญาค้ำประกัน โดยการจ้างองหลักทรัพย์ต้องกระทำที่สำนักงานที่ดินผู้กู้มีค่าใช้จ่ายอื่นนอกจาก

การจดจำนองเช่น ค่าพยาน ค่าอากรและ ค่าใช้จ่ายอื่นในการทำสัญญา ซึ่งจะทำให้ต้นทุนธุรกรรมสูงกว่าการกู้โดยใช้กลุ่มค้ำประกัน

ตัวแปรหุ่นประเภทแหล่งเงินเชื่อที่เป็นสถาบัน (D₁) พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกหมายความว่าเมื่อเกษตรกรมีการกู้ยืมจาก ธกส. โดยที่ตัวแปรอิสระอื่นคงที่จะมีผลทำให้ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรสูงกว่าการกู้ยืมเงินจาก สหกรณ์การเกษตร ทั้งนี้เป็นเพราะเกษตรกรที่กู้ยืมเงินจาก ธกส. มีขั้นตอนต่างๆ ในการติดต่อขอกู้เงินจาก ธกส. จะมีความยุ่งยาก นับตั้งแต่การติดต่อขอกู้เงิน การตรวจสอบประวัติของผู้กู้ อันได้แก่ คุณสมบัติของผู้กู้ ฐานะทางการเงิน ทรัพย์สิน รายได้ และหลักทรัพย์ค้ำประกัน เป็นต้น การทำสัญญากู้จนกระทั่งรับเงินกู้ ซึ่งจะต้องใช้เวลาหลายวัน จึงทำให้ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินนั้นสูง ประกอบกับนโยบายการปันส่วนสินเชื่อของ ธกส. อันเป็นผลเนื่องมาจากการควบคุมอัตราดอกเบี้ยทำให้สถาบันการเงินพยายามผลักภาระต้นทุนทางธุรกรรมให้แก่ผู้กู้ เช่น การให้เกษตรกรผู้กู้ต้องเดินทางมาติดต่อธนาคารหลายครั้ง การให้เกษตรกรรอคอยเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบหลักทรัพย์ การที่เกษตรกรต้องรวบรวมผู้กู้หลายๆ ราย มาติดต่อขอกู้พร้อมกัน ถ้าต้องการได้เงินกู้เร็วขึ้น การกำหนดให้ผู้กู้มาติดต่อทำสัญญา หรือเบิกจ่ายบางวันเฉพาะสัปดาห์ นอกจากนี้การที่ ธกส. กำหนดให้ผู้กู้ต้องนำเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยไปชำระภายในเดือนมีนาคมของทุกปีก่อนจะทำการปล่อยเงินกู้งวดต่อไป ก็เป็นภาระให้แก่เกษตรกรที่ไม่มีเงินสดเพียงพอต้องไปขอกู้เงินจากแหล่งนอกระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูงต่อการกู้ยืม 7-15 วัน มาชำระ ธกส. ก่อนการเบิกจ่ายเงินกู้งวดใหม่ (นิพนธ์ พัวพงศกร ,2534) ในส่วนของสหกรณ์การเกษตรจะให้กู้เฉพาะสมาชิก ซึ่งสหกรณ์การเกษตรจะมีข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับสมาชิกอยู่แล้ว และการเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรไม่ต้องเสียค่าตรวจสอบสภาพหลักทรัพย์ นอกจากนี้ระยะเวลาที่ใช้ในการขอกู้เงินจนกระทั่งได้รับเงินกู้จะใช้เวลาน้อยกว่าการกู้ยืมจาก ธกส. จึงทำให้ต้นทุนธุรกรรมของสหกรณ์การเกษตรต่ำกว่า ธกส.

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบัน ในการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของปราณี กุลอารีรัตน์ (2536) ที่ได้ทำการศึกษาไว้ก่อนเพียงบางปัจจัยเท่านั้นเนื่องจากผลการศึกษาของปราณี พบว่า ระยะเวลาการกู้ การค้ำประกัน ประเภทแหล่งเงินเชื่อที่เป็นสถาบัน และประเภทผู้กู้ เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบัน แต่ผลการศึกษานี้พบว่า มีเพียงการค้ำประกัน และประเภทแหล่งเงินเชื่อที่เป็นสถาบันเท่านั้น ที่มีผลต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของครัวเรือนเกษตรกร สาเหตุที่ผลการศึกษานี้แตกต่างกันอาจเนื่องมาจาก พื้นที่ในการศึกษาแตกต่าง

กันและปีการเพาะปลูกที่ทำการศึกษาค้นคว้า กันมาก ซึ่งระยะห่างกันกว่า 11 ปี ทำให้แหล่ง
สินเชื่อที่เป็นสถาบันอาจมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงในเรื่องการอำนวยความสะดวกให้แก่เกษตรกรและ
ความเปลี่ยนแปลงในปีจ้อยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนทางธุรกรรมทำให้ผลการศึกษาค้นคว้านี้แตกต่าง
จากผลการศึกษาของปธานีในบางส่วน

ผลจากแบบจำลองปีจ้อยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกร
สรุปได้ว่าเมื่อเกษตรกรกู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อสถาบัน โดยใช้ที่ดินในการค้ำประกันจะมีต้นทุนทาง
ธุรกรรมที่สูงกว่าการใช้กลุ่มค้ำประกันและการกู้ยืมเงินของเกษตรกรจาก ธกส. จะมีต้นทุนทาง
ธุรกรรมที่สูงกว่าการกู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 4.12 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนธุรกิจ รรมจากแบบจำลองหลังตัดตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	t-value	ระดับนัยสำคัญ
ค่าคงที่	4.854	0.096	50.688	0.01
ตัวแปรหุ่นการ ค้าประกัน	1.334	0.1140	12.149	0.01
ตัวแปรหุ่นประเภท แหล่งสินเชื่อสถาบัน ธกส.	0.716	0.113	6.335	0.01

$R^2 = 0.706$, $\bar{R}^2 = 0.700$, $N = 102$, $F = 116.669$

Standard Error = 0.535

ที่มา: อรุณศรี คงคาใส(2547) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”ปริญญาานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 63

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้เป็นการสรุปผลการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยจะสรุปผลตามหัวข้อต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัยและอภิปรายผล

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1.1.1 เพื่อศึกษาถึงลักษณะและขนาดของต้นทุนทางธุรกรรมและต้นทุนในการกู้ยืมเงินตามแหล่งสินเชื่อของเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.1.2 เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรจากแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันในอำเภอแม่สะเรียง

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 102 ครัวเรือน การวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์แบบพรรณนาโดยใช้ตารางและการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยวิธีการทางสถิติและคณิตศาสตร์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน

1.3 ผลการวิจัย

จากการสำรวจครัวเรือนเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียงพบว่าหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ 1 คือ เรียนจบชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และมีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วง 41 - 50 ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพการเกษตรเป็นหลัก ประชากรในวัยทำงานของครัวเรือนเกษตรกร เฉลี่ยครัวเรือนละ 3-4คนสำหรับในด้านการถือครองที่ดินของเกษตรกรนั้นพบว่าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเองคิดเป็นร้อยละ 63.7 ประเภทของเอกสารสิทธิ์ที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นโฉนดที่ดิน เอกสารสิทธิ์ประเภท น.ส. 3 และน.ส. 3 ก. คิดเป็นร้อยละ 46.1 ในส่วนที่เป็นพื้นที่เพาะปลูก ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีพื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ย 3-5.9 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 47.6 ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 71.6 และเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนซึ่ง

น้อยกว่า 5,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 66.7. การใช้ สินเชื่อของเกษตรกรนั้น พบว่าแหล่งสินเชื่อที่เป็นสถาบันครัวเรือนเกษตรกรในอำเภอแม่สะเรียงโดยส่วนใหญ่กู้เงินจาก ธกส. ปริมาณสินเชื่อเฉลี่ย 66,697.37 บาท รองลงมาคือสหกรณ์การเกษตร ปริมาณสินเชื่อเฉลี่ย 35,192.31 บาท ส่วนแหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบัน เกษตรกรจะกู้จากกองทุนหมู่บ้าน ปริมาณสินเชื่อ 13,790.69 บาท และ กลุ่มออมทรัพย์ ปริมาณสินเชื่อเฉลี่ย 15,187.09 บาท สำหรับระยะเวลาการกู้ พบว่าส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อระยะสั้น เกษตรกรใช้สินเชื่อไปเพื่อจัดหาปัจจัยการผลิต และบางส่วนใช้เพื่อการบริโภค โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สินเชื่อเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตเช่น ปุ๋ย และจ้างแรงงาน มากที่สุด ด้านหลักประกันเงินกู้ นั้น พบว่าการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันและไม่เป็นสถาบันจะใช้กลุ่มค้ำประกันเป็นหลักประกันมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้ที่ดินค้ำประกัน สำหรับการเป็นสมาชิกกลุ่มสินเชื่อนั้นเกษตรกรเป็นสมาชิกของ ธกส. มากที่สุด รองลงมา คือ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และ สหกรณ์การเกษตร ตามลำดับในด้านความต้องการเงินกู้เพิ่มขึ้น เกษตรกรจำนวนร้อยละ 51 ระบุว่าต้องการกู้มากขึ้น แหล่งสินเชื่อที่ต้องการกู้มากที่สุดคือ ธกส. กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์การเกษตร ตามลำดับ ระยะเวลาเฉลี่ยตั้งแต่ขอกู้จนกระทั่งได้รับเงินกู้ของเกษตรกรจากแหล่งที่เป็นสถาบันจะมากกว่าแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน โดยเกษตรกรที่กู้ยืมเงินจาก ธกส. จะใช้ระยะเวลาเฉลี่ย 14.63 วัน สหกรณ์การเกษตรจะใช้ระยะเวลาเฉลี่ย 11.56 วัน การกู้ยืมเงินของเกษตรกรจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันกองทุนหมู่บ้านจะมีระยะเวลาเฉลี่ย 14.53 วัน กลุ่มออมทรัพย์จะมีระยะเวลาเฉลี่ย 10.59 วัน

จำนวนครั้งในการติดต่อขอกู้เงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันของเกษตรกรส่วนใหญ่จะไปติดต่อถึง 3 ครั้งจึงจะได้รับเงินกู้ โดยครั้งที่ 1 จะไปติดต่อขอกู้ ครั้งที่ 2 ไปทำสัญญากู้และสัญญาค้ำประกัน ครั้งที่ 3 ไปรับเงิน แต่ก็มีเกษตรกรบางรายที่ต้องไปติดต่อ 4 - 5 ครั้งจึงจะได้รับเงิน เนื่องจากเอกสารไม่ครบหรือไม่ถูกต้อง แต่หากเป็นผู้กู้รายเก่าติดต่อเพียง 2 ครั้ง ก็จะได้รับเงินกู้ ส่วนการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันของเกษตรกรถ้าเป็นกลุ่มออมทรัพย์ ส่วนใหญ่จะไปติดต่อเพียง 2 ครั้ง ก็สามารรถได้รับเงินกู้ แต่ถ้าหากเป็นกองทุนหมู่บ้านต้องใช้ระยะเวลาประมาณ 2-3 ครั้ง จึงจะได้รับเงิน ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้กู้ส่วนใหญ่ระบุว่า การกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบัน จำนวนเงินที่กู้ได้มีความเพียงพอ อัตราดอกเบี้ยต่ำ แต่เวลาที่ใช้ในการขอกู้ค่อนข้างมาก ขั้นตอนในการกู้ยุ่งยาก ไม่ค่อยสะดวกในการติดต่อเนื่องจากตั้งอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านและเกษตรกรส่วนใหญ่มักจะไม่มีค้ำประกันค้ำเงินกู้ที่เป็นสถาบัน ส่วนการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน กองทุนหมู่บ้านมีขั้นตอนยุ่งยากกว่าการกู้ยืมจากกลุ่มออมทรัพย์ และจำนวนเงินที่กู้ได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการอาจได้น้อยกว่าที่ยื่นขอกู้ แต่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่ากลุ่มออมทรัพย์ การให้กู้ไม่มีกำหนดเวลาแน่นอนขึ้นอยู่กับปริมาณเงินที่เหลือหลังจากให้สมาชิกกู้ในครั้งก่อนและการพิจารณา

ของคณะกรรมการ ส่วนกลุ่มออมทรัพย์มีอัตรา ดอกเบี้ยสูงแต่เวลาที่ใช้ในการขอกู้น้อยกว่า กองทุนหมู่บ้าน มีกำหนดเวลาในการให้กู้แน่นอนเดือนละ 1 ครั้งทุกวันที่ 7 ของเดือนหรือวันเสาร์แรกของเดือน จำนวนเงินที่ได้รับตรงกับความต้องการของผู้กู้ ที่สำคัญมากที่สุดคือสะดวกในการติดต่อ เกษตรกรส่วนใหญ่ที่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและกลุ่มออมทรัพย์มีความคุ้นเคยกับคณะกรรมการ เนื่องจากอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันและสมาชิกแต่ละคนมีข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มเป็นอย่างดี

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยของการกู้ยืมของเกษตรกรจากแหล่งที่เป็นสถาบัน ธกส.คิดในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 8.9 ต่อปี สหกรณ์การเกษตรคิดในอัตราร้อยละ 10 ต่อปี ส่วนอัตราดอกเบี้ยจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันกองทุนหมู่บ้านคิดในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 6.17 ต่อปี ส่วนกลุ่มออมทรัพย์คิดในอัตราเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 19.29 ต่อปี สำหรับแหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบันอัตราดอกเบี้ยของแต่ละกลุ่มในแต่ละหมู่บ้านจะแตกต่างกันตามมติข้อตกลงในที่ประชุมของสมาชิกในกลุ่ม

ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมหนึ่งครั้ง ของเกษตรกรจากแหล่งที่เป็นสถาบันจะสูงกว่าแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน กล่าวคือ เกษตรกรที่กู้ยืมเงินจาก ธกส.จะมีต้นทุนทางธุรกรรมสูงที่สุดเท่ากับ 96.10 บาท รองลงมา คือ สหกรณ์การเกษตรโดยเกษตรกรที่กู้ยืมเงินจากสหกรณ์การเกษตร จะมีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน 71.37 บาท ส่วนแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านและกลุ่มออมทรัพย์จะมีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงิน 68.81 และ 28.98บาท ตามลำดับ

ส่วนประกอบของต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรหนึ่งครั้ง ประกอบด้วย ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง(ค่ารถไป – กลับ) ค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบสภาพ

หลักทรัพย์ ค่าเสียโอกาสของเวลา โดยค่าเสียโอกาสของเวลาจะเป็นต้นทุนทางธุรกรรมที่มากที่สุด กล่าวคือ เกษตรกรที่กู้ยืมเงินจาก ธกส. และ สหกรณ์การเกษตร จะมีค่าเสียโอกาสเวลามากที่สุดเท่ากับ 41.25 , 33.18 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.93 , 46.48 ของต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินหนึ่งครั้งสำหรับเกษตรกรที่กู้ยืมเงินจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบัน กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน เกษตรกรจะมีค่าเสียโอกาสของเวลามากที่สุดเช่นกัน เท่ากับ 12.11 , 35.35 บาท หรือ คิดเป็นร้อยละ 41.79, 51.38 ของต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินหนึ่งครั้ง

ต้นทุนในการกู้ยืมเงินซึ่งเป็นผลรวมของต้นทุนธุรกรรมและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของเกษตรกรจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันจะต่ำกว่าแหล่งที่เป็นสถาบัน กล่าวคือ การกู้ยืมเงินจากแหล่งที่เป็นสถาบันประเภท ธกส.และสหกรณ์การเกษตรจะมีต้นทุนในการกู้ยืมเงิน ต่อเงินกู้ 100 บาท เท่ากับ 105.02 และ 81.39 บาท ตามลำดับ ส่วนการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันประเภทกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ จะมีต้นทุนในการกู้ยืมเงิน ต่อเงินกู้ 100 บาท เท่ากับ

74.98 และ 48.21 บาท ตามลำดับ

การวิเคราะห์ความแตกต่างของต้นทุนในการกู้เงิน 100 บาท พบว่าต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ ซึ่งเป็นต้นทุนที่คงที่ คือไม่ว่าครัวเรือนจะกู้เงินในจำนวนเงินมากน้อยแค่ไหนจะมีต้นทุนทางธุรกรรมเท่ากัน ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน ต่ำกว่า ธกส.และ สหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งเป็นต้นทุนที่ผันแปรตามจำนวนเงินกู้ พบว่า อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านต่ำกว่า ธกส.และ สหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่สำหรับกลุ่มออมทรัพย์พบว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของกลุ่มออมทรัพย์สูงกว่า ธกส. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่สามารถทำนายผลของระดับนัยสำคัญทางสถิติในส่วนของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของกลุ่มออมทรัพย์กับสหกรณ์การเกษตรเนื่องจาก ผู้กู้ที่กู้ทั้งจากสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มออมทรัพย์มีเพียง 2 ราย อาจเนื่องมาจากข้อบกพร่องของการสำรวจ แต่จากอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยของกลุ่มออมทรัพย์พบว่าสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยของสหกรณ์การเกษตร การกู้เงินของเกษตรกรในความเป็นจริงจะกู้เงินในจำนวนมากกว่า 100 บาท ดังนั้นต้นทุนในการกู้ยืมเงินซึ่งประกอบไปด้วย ต้นทุนทางธุรกรรม(ต้นทุนคงที่) รวมกับ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (ต้นทุนผันแปร) จึงไม่สามารถที่จะบอกได้ว่า การกู้ยืมเงินของเกษตรกรในการกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านนั้นต่ำกว่า ธกส. และ สหกรณ์การเกษตรในทุกระดับของการกู้ยืมเงินเสมอไป บอกได้เพียงว่าต้นทุนในการกู้ยืมเงิน 100 บาท กับ กลุ่มออมทรัพย์ และ กองทุนหมู่บ้าน นั้นต่ำกว่า ธกส. และ สหกรณ์การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เท่านั้น

ผลการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนในการกู้เงินของครัวเรือนเกษตรกร ระหว่างกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้านกับ ธกส.และสหกรณ์การเกษตร พบว่าในความเป็นจริงเกษตรกรจะกู้เงินจากกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้าน ในวงเงินกู้ ซึ่งสูงกว่าจุดคุ้มทุนที่คำนวณได้แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนในการกู้ยืมเงินแต่มองถึงโอกาสและความเป็นไปได้ในการได้รับเงินกู้จากแหล่งสินเชื่อแต่ละประเภท และผลจากการสำรวจความคิดเห็นของครัวเรือนในการตัดสินใจกู้เงินจากแหล่งสินเชื่อแต่ละประเภทชี้ให้เห็นว่า การที่เกษตรกรตัดสินใจกู้เงินกับกลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากให้ความสำคัญของต้นทุนทางธุรกรรมมากกว่าเช่น ใช้เวลาในการกู้ไม่นานขั้นตอนในการกู้ไม่ยุ่งยาก สะดวกในการเดินทางและติดต่อเพราะตั้งอยู่ในหมู่บ้าน ดอกเบี้ยในการกู้ยืมไม่สูงหากเปรียบเทียบกับการกู้จากพ่อค้าเงินกู้นอกระบบ ไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ในการค้ำประกัน (กรณีกู้จากกลุ่มออมทรัพย์ไม่เกิน 50,000 บาท) และคาดว่าจะได้รับการพิจารณาให้กู้

การวิเคราะห์ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกร ด้วยวิธีการถดถอยเชิงซ้อน ผลการวิเคราะห์จากแบบจำลอง สรุปได้ว่าปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติและมีผลกระทบต่อ

ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมจากแหล่งที่เป็น สถาบันของเกษตรกรได้แก่ ประเภทการค้า ประกัน และประเภทแหล่งสินเชื่อ ตามลำดับ เกษตรกรที่กู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อสถาบันโดยใช้ ที่ดินในการค้ำประกันจะมีต้นทุนทางธุรกรรมที่สูงกว่าการกู้ยืมโดยใช้กลุ่มค้ำประกัน และการกู้ยืม เงินของเกษตรกร จากธกส.จะมีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินที่สูงกว่าการกู้ยืมจากสหกรณ์ การเกษตร

2. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา พอที่จะให้ข้อเสนอแนะบางประการได้ ดังต่อไปนี้

2.1 ระดับนโยบาย การที่รัฐบาลกำหนดให้ ธกส.ดำเนินนโยบายอัตราดอกเบี้ยต่ำทำให้ ธกส. ไม่สามารถให้เกษตรกรที่ต้องการสินเชื่อแต่ยากจนและไม่มีหลักทรัพย์กู้ได้ เพราะมีความเสี่ยงสูงต่อผลกำไรของ ธกส. ทำให้เกษตรกรที่ยากจนเหล่านี้ต้องกู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูง หากกู้ยืมจาก กลุ่มออมทรัพย์ หรือกองทุนหมู่บ้าน แล้วไม่เพียงพอ ดังนั้นหาก รัฐบาลปล่อยให้ นโยบายอัตราดอกเบี้ยของธกส. ปรับตัวตามภาวะตลาดสินเชื่อในระบบ ทำให้ ธกส.มีรายได้จากดอกเบี้ยมากขึ้น และช่วยให้ธกส.ขยายสินเชื่อให้แก่เกษตรกรรายย่อยมากขึ้น และ ในส่วนของแหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบัน รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากร ในชุมชนทั้ง ทุน และ ทรัพยากรมนุษย์มากกว่าเดิม โดยเฉพาะกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อเป็นส่งเสริม และสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศ และผลการศึกษาพบว่า กลุ่มออมทรัพย์ซึ่งใช้ทรัพยากรในชุมชนทั้งเงินทุน และทรัพยากรมนุษย์มีต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินที่ต่ำที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ หากมีการส่งเสริมบทบาทของกลุ่มออมทรัพย์มากขึ้นจะทำให้เกษตรกรที่ยากจนและขาดแคลนแหล่งเงินทุนได้รับประโยชน์มากขึ้น

2.2 ระดับหน่วยงานของแหล่งสินเชื่อ ธกส.และ สหกรณ์การเกษตร ควรมีการแนะนำ และประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลแก่เกษตรกรในหมู่บ้านที่ห่างไกลจากตัวอำเภอเกี่ยวกับ รายละเอียด การกู้ของสินเชื่อเกษตรแต่ละประเภท ขั้นตอนในการกู้เงิน เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ต่างๆ เอกสารที่ ต้องใช้ประกอบในการกู้ โดยอาจประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทางด้าน วิทยุ จัดทำเป็นแผ่นพับแจก หรือจัดส่งเจ้าหน้าที่ของธกส. ออกไปให้ความรู้แก่เกษตรกรในหมู่บ้านที่ห่างไกล ในส่วนของ แหล่งสินเชื่อที่ไม่เป็นสถาบัน ควรมีการส่งเสริมให้กลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านที่เข้มแข็ง และมีศักยภาพพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งและยั่งยืน สามารถเป็นตัวอย่างให้แก่หมู่บ้านอื่นได้ โดยอาจ มีการจัดส่งเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนออกไปติดตามผลการดำเนินงานและให้คำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ

ตลอดจนสนับสนุน ส่งเสริมให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มมีโอกาสไปดูงานของกลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในระดับภาค หรือ ระดับประเทศเพื่อนำมาปรับปรุงกลุ่มของตนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อช่วยลดขั้นตอนในการทำงานและส่งผลให้ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมต่ำลง อันจะส่งผลดีต่อสมาชิกของกลุ่มที่เป็นเกษตรกร

2.3 ระดับพื้นที่อำเภอแม่สะเรียง ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันค่อนข้างสูงโดยเฉพาะจากกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากหมู่บ้านส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลจากอำเภอและเกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำ หลักเกณฑ์ในการกู้ยืมมีมาก คณะกรรมการของกองทุนหมู่บ้านไม่เข้าใจในระเบียบอย่างแท้จริง ส่งผลให้ประสบปัญหาในเรื่องความถูกต้องของเอกสารการกู้ทำให้เกษตรกรต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายด้านเอกสารมาก ทำให้ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินสูง หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบควรมีการแนะนำและปรับปรุงและขั้นตอนต่างๆ ในการกู้ยืมให้มีความสะดวกรวดเร็วโดยอาจจัดทำแผ่นพับแสดงขั้นตอนระเบียบการกู้ยืมโดยย่อแนะนำขั้นตอนอย่างง่ายในการเขียนโครงการกู้เงินซึ่งจะทำให้เกษตรกรเข้าใจและจัดการด้านเอกสารได้ถูกต้องมากขึ้นและได้รับเงินกู้ได้เร็วขึ้น ทำให้ต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมลดลง มีผลทำให้ต้นทุนในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรลดลง

2.4 การศึกษานี้ นับเป็นการศึกษาครั้งแรก ที่ทำการวิเคราะห์ต้นทุนทางธุรกรรมของแหล่งสินเชื่อที่เป็นกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้าน ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน การเก็บข้อมูลด้านนี้ต้องใช้เวลาและรายละเอียดค่อนข้างมากเพื่อให้เกิดผลที่ถูกต้อง น่าจะมีการศึกษาในด้านนี้อีกหลายท้องที่และหลายลักษณะของแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันของเกษตรกรเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนและมีประโยชน์ในการวางแผนนโยบายสินเชื่อเกษตรกรของประเทศต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนก คดีการ และพีรรัตน์ อังกรรัตน์ (2538) *การปรับขบวนการทัศน์พัฒนาสหกรณ์การเกษตร*
กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- กัลยา วาณิชย์บัญชา (2546) *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล* กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และ ประยงค์ เนตยารักษ์ (2534) “โฉมหน้านายทุนผู้ให้กู้ในตลาดสินเชื่อชนบท
ไทย” ใน *อัมมาร สยามวาลา* บรรณาธิการ *สินเชื่อชนบทในประเทศไทย* หน้า 107–139
กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- นิพนธ์ พัวพงศกร และอัมมาร สยามวาลา (2538) *กลุ่มเศรษฐกิจชาวบ้านความสำเร็จและความอยู่
รอด* กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- นิพนธ์ พัวพงศกร (2534) “ตลาดสินเชื่อในระบบในชนบทไทย:การศึกษาเรื่องสัญญาผู้
โครงสร้างตลาด พฤติกรรม และอัตราดอกเบี้ย” ใน *อัมมาร สยามวาลา* บรรณาธิการ *สินเชื่อ
ชนบทในประเทศไทย* หน้า 147–180 กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ
ไทย
- บัณฑิต นิจถาวร (2534) “ผลกระทบของนโยบายสินเชื่อในระดับมหภาค” ใน *อัมมาร สยามวาลา*
บรรณาธิการ *สินเชื่อชนบทในประเทศไทย* หน้า 261-282 กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยเพื่อ
การพัฒนาประเทศไทย
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2527) *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์* กรุงเทพมหานคร
การพิมพ์พระนคร
- บุญชัย วนิชย์วงศ์วาน (2544) “ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของกลุ่มออม
ทรัพย์กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์ จังหวัดตราด” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(เศรษฐศาสตร์เกษตร) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและ
ทรัพยากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ปราณี กุลอารีย์รัตน์ (2536) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของ
เกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์ และร้อยเอ็ด” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(เศรษฐศาสตร์เกษตร) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและ
ทรัพยากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- เยาวเรศ ทับพันธุ์ (2534) “ปัจจัยกำหนดแหล่งเงินทุนและระดับการกู้ยืมของครัวเรือนชนบท” ใน *อัมมาร สยามวาลา* บรรณาธิการ *สินเชื่อชนบทในประเทศไทย* หน้า 147–180 กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- วันรักษ์ มีงมณีนาคิน (2534) “บทบาทของธกส.กับการดำเนินงานสินเชื่อเพื่อการเกษตร” ใน *อัมมาร สยามวาลา* บรรณาธิการ *สินเชื่อชนบทในประเทศไทย* หน้า 25–62 กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน (2545) ข้อมูลการตลาดจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2545 (ซีดีรอม) แม่ฮ่องสอน สำนักงานพาณิชย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่สะเรียง (2545) สรุปผลการดำเนินงานรอบหกเดือนสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่สะเรียง (1 ตุลาคม 2544 – 31 มีนาคม 2545) แม่ฮ่องสอน สำนักงานพัฒนาชุมชนแม่สะเรียง
- สุชาติ ธาดาดำรงเดช (2533, 28 สิงหาคม) “สินเชื่อเพื่อการเกษตรความหวังเกษตรกรผู้ยากไร้” *ข่าวพาณิชย์* หน้า 28
- อัมมาร สยามวาลา (2534) “สินเชื่อในชนบท” ใน *อัมมาร สยามวาลา* บรรณาธิการ *สินเชื่อชนบทในประเทศไทย* หน้า 1-19 กรุงเทพมหานคร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ภาคผนวก

เลขที่แบบสอบถาม.....

แบบสอบถามเรื่อง

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนทางธุรกรรมในการกู้ยืมเงินของเกษตรกรใน
อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำแนะนำ

1. ใช้สอบถามหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรที่กู้ยืมจาก ธกส. และ สหกรณ์การเกษตร โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ต้นทุนธุรกรรม

2. โปรดทำเครื่องหมาย / ในช่อง () ที่ตรงกับข้อมูลของครัวเรือนเกษตรกรโดยผู้สัมภาษณ์เป็นผู้บันทึกให้ครบทุกข้อ และเติมรายละเอียดในช่องว่างให้สมบูรณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ () ชาย () หญิง

2. อายุ () ต่ำกว่า 20 ปี () 20-30 ปี

() 31-40 ปี () 41-50 ปี

() 51-60 ปี () 60 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

() ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า () มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า

() สูงกว่ามัธยมศึกษา

4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว.....บาท

5. ค่าใช้จ่ายของครอบครัวต่อเดือน.....บาท

6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำแนกตามช่วงอายุ

() ช่วงอายุ 15-29 ปี จำนวน คน

() ช่วงอายุ 30-44 ปี จำนวน คน

() ช่วงอายุ 45-59 ปี จำนวนคน

7.ลักษณะอาชีพของสมาชิกในครัวเรือน

() ทำการเกษตรเป็นหลัก จำนวน.....คน

() ทำงานนอกภาคเกษตรจำนวน คน

8.พื้นที่เพาะปลูกจำนวน.....ไร่

9. ชนิดของพืชที่ปลูก(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ข้าว

() กระท่อม

() ถั่วเหลือง

() อื่น ๆ ระบุ.....

10. แหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ (ที่มีการกู้ยืมในปี การเพาะปลูก2545/2546)

ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

() ธ.ก.ส.

() ธนาคารพาณิชย์

() สหกรณ์การเกษตร

() กลุ่มออมทรัพย์

() กองทุนหมู่บ้าน

() อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

11.. ระยะเวลาในการกู้เงิน

() ตั้งแต่ 1-12 เดือน

() มากกว่า 12 เดือนถึง 36 เดือน

() มากกว่า 36 เดือนขึ้นไป

12.จำนวนครั้งในการติดต่อขอกู้เงินกระทั่งได้รับเงินกู้.....ครั้ง

13.. การค้ำประกัน(แหล่งเงินทุนประเภทสถาบัน)

() ที่ดิน

() กลุ่มค้ำประกัน

14. การค้ำประกัน(แหล่งเงินทุนนอกระบบสถาบัน)

() ที่ดิน

() กลุ่มค้ำประกัน

() บุคคลค้ำประกัน

() ไม่ต้องค้ำประกัน

15.ประเภทการกู้ยืม

() เป็นผู้กู้รายใหม่

() เป็นผู้กู้รายเก่า

16.แหล่งที่อยู่อาศัย(สอบถามเฉพาะการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนนอกระบบสถาบัน)

() อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน

() อาศัยอยู่นอกหมู่บ้าน

17..ลักษณะการถือครองที่ดิน

() มีที่ดินเป็นของตนเอง

() ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง

18.ประเภทของเอกสารสิทธิ

- () มีเอกสารสิทธิ(นส.3 , นส.3 ก , โฉนดที่ดิน)
- () มีเอกสารสิทธิ (สปก.4-01)
- () ไม่มีเอกสารสิทธิ

19.ความต้องการกู้เงิน

- () ความต้องการกู้เงินมากขึ้น
- () ไม่ต้องการกู้เงินมากขึ้น (ข้ามไปตอบข้อที่)

20.แหล่งที่ต้องการกู้เงิน(ใส่หมายเลขเรียงตามลำดับความสำคัญโดยเลือกอันดับ 1 ถึง อันดับ 6)

- () ธนาคารพาณิชย์
- () ธ.ก.ส.
- () สหกรณ์การเกษตร
- () กลุ่มออมทรัพย์
- () กองทุนหมู่บ้าน
- () นายทุนเงินกู้ในท้องถิ่น

ส่วนที่ 2 ต้นทุนธุรกรรม

21.การกู้เงินของครัวเรือนในปี การเพาะปลูก 2545/2546 (1 เมษายน 2545 – 1 มีนาคม 2546)

การกู้เงิน	กลุ่มออมทรัพย์	กทบ.	ธกส.	ธนาคารพาณิชย์	สหกรณ์การเกษตร
1.ท่านกู้เงินจาก ()					
2.วัตถุประสงค์การกู้					
3.เมื่อนำไปใช้จริง					
4.วงเงินที่กู้(บาท)					
5.อัตราดอกเบี้ยเงินกู้(ร้อยละต่อปี)					
6.ระยะเวลาในการชำระคืน(เดือน)					
7.ค่าดอกเบี้ยเงินกู้จ่ายทั้งหมด(บาท)					

ต้นทุนธุรกรรมในการกู้เงิน	กลุ่มออมทรัพย์	กทบ.	ธกส.	ธนาคารพาณิชย์	สหกรณ์การเกษตร
1.จำนวนครั้งที่ไปติดต่อจนได้รับเงินกู้					
2 ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง					
- ค่ารถไป – กลับ (บาท)					
- ค่าอาหาร (บาท)					
3.ค่าธรรมเนียมงานอยู่ที่ดิน(บาท)					
4.ค่าเสียโอกาสของเวลา					
4.1 ระยะเวลาที่ใช้(ชม.นาที)					
4.2 ค่าเสียโอกาสของเวลา(บาท)					
5 ต้นทุนธุรกรรมในการกู้เงิน (2+3+4.2)					

หมายเหตุ * การหาต้นทุนธุรกรรมในการกู้เงินในข้อที่ 2และข้อที่ 4 ให้ถามในแต่ละครั้ง

** ข้อ4.2 คำนวณจาก ระยะเวลาในการเดินทาง(ชม.) * ค่าแรงขั้นต่ำของจ.แม่ฮ่องสอน

จำนวนการทำงาน(8 ชม.)

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งสินเชื่อ

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นต่อรายละเอียดต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของท่านโดยขีดเครื่องหมาย / ในช่องว่าง

- หมายเลข 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
 หมายเลข 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
 หมายเลข 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
 หมายเลข 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
 หมายเลข 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

รายละเอียด	สถาบันการเงิน	นอกระบบสถาบันการเงิน
1.ขั้นตอนในการกู้ยืมมีความเหมาะสม		
2.จำนวนเงินที่กู้ได้เพียงพอ		
3.อัตราดอกเบี้ยมีความเหมาะสม		
4.เวลาที่ใช้ในการขอกู้เหมาะสม		
5.มีความเป็นกันเองในการให้บริการ		
6.มีความลุ่มอล่วยเห็นอกเห็นใจ		
7.ไม่มีการเอาเปรียบของผู้ให้กู้		
8.มีความสะดวกในการติดต่อ		
9.ควรมีการติดตามการใช้เงินกู้		
10.มีความคุ้นเคยกับผู้ให้กู้		

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาว อรุณศรี กงคาไส
วัน เดือน ปีเกิด	6 สิงหาคม 2515
สถานที่เกิด	อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ประวัติการศึกษา	เศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ.2537
สถานที่ทำงาน	บมจ.ธนาคารกรุงไทย สาขาแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการลูกค้า